EGYETEMES REGÉNYTÁR

A nábob kincse

Regény

Irta
A. Conan Doyle

Forditotta
Fái J. Béla

BUDAPEST,
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5433-25-2 (online)
MEK-12724

I.

Sherlock Holmes fölvette üvegcséjét a kandalló párkányáról s kinyitva a csinos kordovánbőrtokot, kivette belőle a piczi fecskendőt. Hosszu, fehér, eres ujjaival ráillesztette a finom tűt s feltűrte balkarján az ingujjat.

Néhány pillanatig tekintete elmélázva nyugodott az izmos karon és csuklón, mely számtalan szúrásnak a nyomaival volt telehintve. Végre bedöfte egy helyen a hegyes tűt, megnyomta a vékonyka tolót s az elégültség hosszú sóhajával dőlt hátra a bársonynyal bevont karosszékbe.

Hónapok óta néztem ezt a műveletet napjában háromszor, de a megszokás mégsem tudott vele megbékíteni. Sőt inkább napról-napra ingerültebb lettem e látványtól és lelkiismeretem még éjszakának idején is bántott a miatt, hogy nem volt elég bátorságom tiltakozni ez ellen. Ujra meg újra föltettem volt magamban, hogy könnyítek a lelkemen: de lakótársam hűvös, egykedvű modorában volt valami, a minél fogva mindenesetre ő csak némi szabadságot is megengedhetett volna magának. Nagy esze, parancsoló modora és rendkivüli tehetségei, melyeket tapasztalásból ismertem - mindez elegendő ok volt arra, hogy tartózkodjam a vele való összekoczczanástól.

De épp azon a napon, - akár a *lunch* alatt elfogyasztott bor, akár pedig az újabb elkeseredés tette rám ezt a hatást, - éreztem, hogy tovább már el nem szívelhetem a dolgot.

- Mit vesz ma? - kérdém. - Morfint vagy kokaint?

- Kokaint, - felelé Sherlock Holmes. - Hétszázalékos oldat. Nem volna kedve kisérletet tenni vele?

- Nem bizony, - viszonzám nyersen. - Szervezetem még nem heverte ki az afghán hadjáratot. Nem szabad még rendkivüli eszközökkel is felizgatnom.

Sherlock Holmes mosolygott az én hevességemen.

- Talán igaza van, dr. Watson, - mondá. - Úgy hiszem, a testre ennek a szernek rossz hatása van, de a lelkére oly átszellemítően ingerlő és tisztitó hatásunak találom, hogy az előbbinek csak másodrendű fontosságot tulajdonítok.

- De, kérem, gondolja meg, - mondám komolyan, - vegye számításba, hogy mibe kerül ez. Meglehet, hogy az agyát, mint ön mondja, ingerli és ébren tartja ez a szer, de ez beteges, pathológiai folyamat, mely a szövetek nagyobbmérvü elváltozásával jár és elgyengülést von maga után. Hiszen maga is tudja, hogy a kellemes hatás után milyen lesujtó ellenhatás következik be. Az egyik igazán nem éri meg a másikat. Miért teszi ön koczkára egy múló élvezetért azokat a nagy szellemi adományokat, a melyekkel a gondviselés megáldotta? Ne feledje, hogy nem csupán mint jóbarát szólok a jóbaráthoz, hanem mint orvos az olyan emberhez, kinek a szervezetéért bizonyos tekintetben felelős vagyok.

Sherlock Holmes nem látszott sértődöttnek. Ellenkezőleg, könnyedén tette össze két kezét ötöt ujjának a hegyét s könyökét kétfelől a szék karjára támasztotta, mint a ki társalkodó kedvében érzi magát.

- Az én lelkem, - mondá, - föllázad a tétlenség, a tespedés ellen. Problémákat, munkát adjanak nekem, a leghomályosabb rejtvényt, a legbonyolultabb lélektani kérdést és egészen elememben fogom magamat érezni. Akkor aztán ellehetek az izgató szerek nélkül akármeddig is. De az élet unalmas egyhanguságától irtózom. Folytonos lelki izgalmakra vágyódom. Ezért választottam magamnak az én saját külön foglalkozásomat, vagy jobban mondva, nem is választottam, hanem teremtettem, mert egyetlen vagyok ebben a nemben.

- Az egyetlen nem-hivatalos detektiv? - kérdém.

- Úgy van, az egyetlen nem hivatalos detektiv, a kitől tanácsot szoktak kérni, - felelt Sherlock Holmes. - Én vagyok a nyomozás terén a legutolsó és legfelső fórum. Mikor már Gregson vagy Lestrade, vagy Athelney Jones kimerítette a maga egész bölcseségét - a mihez, mellesleg mondva, nem is kell olyan nagyon sok - akkor elibem terjesztik az ügyet. Szakértői vizsgálat alá veszem az adatokat és véleményt nyilvánítok. Nem hirnevet, dicsőséget kivánok én ezekkel a dolgokkal szerezni. Nevem semmiféle lapban sem olvasható. Egyetlen és legnagyobb jutalmam maga az az élvezet, hogy terem nyilik egyéni képességeimnek az érvényesítésére. A Jefferson-féle eset alkalmával ön is megismerkedhetett a módszeremmel.

- Igaz, - viszonzám melegen. - Soha semmi sem lepett ugy meg életemben. Sőt meg is irtam az esetet egy kis röpiratban...

Sherlock Holmes borusan rázta a fejét.

- Átnéztem azt a röpiratot, - mondá. - Őszintén szólva, nem gratulálok önnek hozzá. Az, a mit bírói nyelven „bűnnyomozat"-nak neveznek, tiszta elvont tudomány, vagy legalább annak kellene lennie s ennél fogva hideg, száraz, tárgyilagos modorban kell róla írni. Ön az egész dolgot bizonyos regényes színben tüntette föl, a mely olyanforma hatást tesz, mintha Euklides tételeinek a stilusában irna meg holmi szerelmi kalandot.

- De mikor a dolog magában véve is regényes volt, - vetém ellene. - A tényeket csak nem hamisíthattam meg.

- Egyik-másik körülményt bízvást el lehetett volna hallgatni, vagy legalább kellő arányba helyezni egymással a tényeket. Az egyetlen említésre méltó mozzanat abban a dologban az a sajátságos módszer volt, a melylyel én az okozatokból az okokra vontam le a következtetést és így lepleztem le, bonyolítottam ki az egész titkot.

Boszankodtam, hogy Sherlock Holmes ilyképp itéli meg munkámat, melynek főczélja pedig az volt, hogy az ő tetszését megnyerje. Azt is megvallom, hogy ingerültté tett kissé ez az önmagával való elteltség, mely azt látszott követelni, hogy munkácskámnak minden sora az ő személyének és eljárása módjának lett légyen szentelve.

Az évek sora alatt, melyeket véle együtt bakerstreeti lakásunkban töltöttem, több izben tapasztaltam, hogy barátom nyugodt és higgadt modora alatt némi hiuság is lappang.

Ezuttal azonban nem tettem e miatt megjegyzést, hanem szótlanul ápoltam sebzett lábszárcsontomat. Az afghán háboru alatt egy golyó ment rajta keresztül s a seb, ha a járásban nem gátolt is, minden időváltozáskor kellemetlenül sajgott.

- „Gyakorlatom" legutóbb a kontinensre is kiterjedt, - mondá Holmes némi szünet multán, fapipáját megtöltve. - A mult héten ugyanis tanácsért fordult hozzám Francois le Villard, ki, mint valószinüleg ön is tudja, az utóbbi időben a franczia detektivek legelső sorába küzdötte föl magát. Megvan benne a bámulatraméltó kelta leleményesség, de meglehetősen híján van annak a széleskörü alapos tudásnak, mely a mesterség művészi kifejlesztéséhez feltétlenül szükséges. Az eset, a melyről szó volt, egy végrendelet körül forgott és elég érdekesnek is mondható. A hozzám intézett kérdésre én két hasonló esetre figyelmeztettem őt - az egyik Rigában fordult elő 1857-ben, a másik Sct. Louisban 1781-ben - és ez az összehasonlítás lehetővé tette neki, hogy megtalálja az igazi megoldást. Ime a levél, melyet ma reggel kaptam tőle s melyben támogatásomért köszönetet mond.

Sherlock Holmes áttolt hozzám az asztalon egy összegyürött levelet. Végig pillantottam rajta s láttam, hogy tele van a csodálat és elismerés szavaival, *„magnifiques"*, *„coup-de-maitre"* *„tours de force"* kifejezésekkel, melyekkel a franczia detektiv pazarul halmozta el barátomat.

- Úgy beszél ez az ember, mint valami tanítvány a mesteréhez, - mondám.

- Óh, nagyon is túlbecsűli a támogatást, melyet neki nyujtottam, - viszonzá Sherlock Holmes könnyedén. - Igen jeles tulajdonai vannak neki magának is. A detektiv három főadománya közül megvan benne kettő: az éles megfigyelés és a helyes következtetés. Csak a tudása fogyatékos még, de idővel az is megjöhet. Francziára forditja kisebb munkáimat.

- Munkáit?

- Micsoda? Hát nem tudta? - kiáltott föl Sherlock Holmes nevetve. - Ugy van, „elkövettem" néhány monografiát, még pedig tisztán szakbavágó kérdésekről. Itt van például egy tanulmány „A különféle dohányok hamujának különbségeiről". Felsorolok benne száznegyven szivart, czigarettet és pipadohányt, szinnyomatú képekkel illusztrálva a hamuban mutatkozó eltéréseket. Olyan dolog ez, mely a bűnvizsgálatokban minduntalan fölmerül és számos esetben rendkivül fontos kiinduló pontul szolgál. Ha például határozottan meg lehet mondani, hogy ezt s ezt a gyilkosságot olyan ember követte el, aki indiai *„lunkah"*-t szívott, világos, hogy a kutatás sokkal biztosabb nyomon haladhat. A gyakorlott szem épp úgy meglátja a különbséget valamely erős szivarnak a fekete s egy-egy dohányfajnak a fehér, pehelyszerü hamuja közt, mint a hogy meg tudja különböztetni a burgonyát a káposztafejtől.

- Önnek rendkivüli érzéke van a finom aprólékosságok iránt.

- Tudom méltányolni a fontosságukat. Ime, egy másik értekezésem „A lábnyomokról", valamint arról, hogyan kell a nyomokat gipszmásolatokban megőrizni. Érdekes munkácska ez is: „A foglalkozás befolyása a kéz alakjára", fény-nyomatú képekkel, melyek matrózok, cserepezők, dugóvágók, betüszedők, takácsok és gyémánt-csiszolók kezeit ábrázolják. Nagy gyakorlati értékű dolog ez a tudományos detektivre nézve, kivált olyan esetekben, midőn egy-egy holttest fölismerhetetlen, vagy valamely gonosztevőnek a multját kell kinyomozni. De nyilván untatom önt ezzel az én nádparipámmal.

- Legkevésbbé sem, - viszonzám komolyan. - Mindez szerfölött érdekes előttem, kivált mióta alkalmam volt megfigyelni, hogy ön a gyakorlatban miként alkalmazza elméleteit. De ön az imént megfigyelésről és következtetésről, vagyis okoskodásról beszélt. Az egyik jobbadán természetes folyománya a másiknak.

- No, nem egészen, - mondá Sherlock Holmes, kényelmesen dőlve hátra karosszékében és kék karikákat eregetve pipájából. - Igy például a megfigyelés csak azt mutatja nekem, hogy ön ma délelőtt a wigmore-streeti postahivatalban járt, de az okoskodás már azt is megmondja, hogy ön ott táviratot adott fel.

- Igaz! - felelém. - Tökéletesen igaz mind a kettő! De megvallom, nem értem, hogyan találta ezt ki. Hirtelen jutott eszembe, hogy táviratozzak; előbb nem is gondoltam reá s természetesen nem is szólhattam róla senkinek.

- Nagyon egyszerü dolog, - viszonzá Sherlock Holmes, jóizüen nevetgélve az én álmélkodásomon. - Olyan nevetségesen egyszerü, hogy alig szorul magyarázatra is, de körülbelől megmutathatom önnek vele, hogy hol van a határ a »megfigyelés« meg az »okoskodás« között. A megfigyelés azt mutatja nekem, hogy ön az utczán egy kis vöröses sarat szedett föl a czipője talpára. Már pedig éppen a wigmore-streeti postahivatal előtt tegnap szedték föl, csőjavítás miatt, a kövezetet; s a kiásott agyagot ugy hányták föl, hogy csak nehezen kerülheti ki az, a ki a postahivatalba bemegy. Az az agyag olyan sajátságos vöröses színezetű, a milyen tudtommal ezen a környéken sehol sem található. Ennyi a »megfigyelés«. A többi már tiszta »okoskodás«.

- Hogyan okoskodta hát ki a táviratot?

- Hát hiszen azt teljes bizonyossággal tudtam, hogy levelet nem irt, mert egész reggel szemközt ültünk egymással. Azt is látom, hogy amott, az iróasztala nyitott fiókjában egy egész iv bélyeg meg egy csomag levelező-lap van. Bélyeget venni hát nem akarhatott a postahivatalban és így mi egyéb keresnivalója lehetett ott, mint az, hogy táviratot adjon fel? Ha valamely kérdésnek az egyes tényezőit egymás után kirekesztem az okoskodás lánczolatából, az utolsó, megmaradó tényező feltétlenül megmondja az igazat!

- Ebben az esetben mindenesetre igy áll a dolog, - felelém némi gondolkozás után. - De nem kell elfelejteni, hogy, mint ön maga is mondá, ez a kérdés nagyon is egyszerü volt. Nem venné-e rossz néven, ha elméletét szigorubb, keményebb próbának vetném alá?

- Sőt inkább, ez megakadályozna abban, hogy másodszor is a kokainhoz folyamodjam. A legnagyobb készséggel veszek fontolóra bárminő kérdést, a melyet meg akar velem oldatni.

- Azt hallottam öntől egyszer, hogy ha valaki mindennap használ egy bizonyos tárgyat, lehetetlen, hogy egyénisége bélyegét rajta ne hagyja azon a tárgyon, még pedig ugy, hogy a gyakorlott megfigyelő ráismerhet. Nos hát, itt van egy zsebóra, mely mostanában került a birtokomba. Nem lenne szíves megmondani, hogy minő véleménye van e zsebóra korábbi gazdájának a jelleméről és szokásairól?

Az ingerkedés bizonyos titkos érzetével adtam oda neki a zsebórát, mert a megoldás, mint gondolám, teljes lehetetlenség volt és föltettem magamban, hogy most jól megérdemelt leczkét adok neki azért a kissé dogmatikus hangért, a melyet olykor velem szemben is használni szokott.

Scherlock Holmes méregette tenyerében az óra súlyát, jól megnézte a számlapját, azután felnyitotta a hátsó födelét és vizsgálgatta a szerkezetet, először csak puszta szemmel, majd pedig erős nagyító üveggel.

Alig állhattam meg mosolygás nélkül, mikor végre mintegy csalódott arczkifejezéssel csapta be az óra felnyitott födelét s adta vissza a kezembe.

- Nem igen lehet rajta adatokat találni, - mondá. - Az óra nem rég volt tisztítás alatt s ez természetesen megfoszt azoknak a tüneteknek a megfigyelésétől, a melyek korábban észlelhetők lettek volna rajta.

- Igaza van, - felelém. - Az órát, mielőtt nekem elküldték, kitisztították.

Azzal kezdtem magamban vádolni lakótársamat, hogy hitvány kifogással akarja leplezni kudarczát. Mert ugyan miféle »adatokat« vélt volna találhatni egy piszoklepte óraszerkezetben?

- Vizsgálódásom, habár ki nem elégítő is, mégsem volt teljesen eredménytelen, - szólt most Sherlock Holmes, álmatag, csillogó szemmel bámulva föl a szoba mennyezetére. - Föltéve természetesen, hogy ön észleleteimet helyre fogja igazítani, azt mondanám, hogy ez az óra az ön testvérbátyjáé volt, ki viszont az édesatyjától örökölte.

- Ezt természetesen az óra hátlapjába vésett *H. W.* betűkből következteti?

- Úgy van. A W. az ön vezetéknevének a kezdőbetűje. Az óra körülbelül ötven évvel ezelőtt készült s a betűk ugyanabból az időből valók; világos tehát, hogy ezt a szerszámot nem a mostani, hanem a legutóbbi nemzedék számára készítették. Az ékszereket rendesen a legidősebb fiúra hagyják, a ki rendszerint az atyja keresztnevét is viseli. Ha jól emlékszem, az ön édesatyja rég meghalt. Ez az óra tehát az ön testvérbátyja birtokában volt.

- Eddig igaza van, mondám. - Nos, tud még valamit? Például a bátyámról?

- Rendetlen életmódú ember volt... Nagyon rendetlen és gondatlan. Az életben való kilátásai elég jók voltak, de ő nem használta fel a jómódúság-nyújtotta előnyöket, darab ideig szegénységben élt, közben-közben ismét jómódra téve szert, végre pedig ivásra adta magát és meghalt. Ez az egész, a mit mondani tudok.

Felugrottam a székemről s boszankodva, magamban, dühösködve, biczegtem fel s alá a szobában.

- Ez nem méltó önhöz, Holmes, - mondám. - Nem hittem volna, hogy ilyenekre adja magát. Ön kikutatta volt az én szerencsétlen bátyám történetét s most úgy akarja feltüntetni a dolgot, mintha mindezt holmi sugallat által tudta volna meg. Csak nem teszi föl talán rólam, hogy elhiszem, hogy adatait ebből az ócska órából szedte! Ez nem szép öntől és hogy őszintén megmondjam, szemfényfesztés van benne!

- Kedves doktor, kérem, fogadja bocsánatkérésemet, - viszonzá Holmes nyájasan. - Tisztán csak elvont kérdés gyanánt fogva fel a dolgot, elfeledtem, hogy ez önnek személyes ügye is és mindenesetre kínos hatással lehet önre. De határozottan ki kell jelentenem, hogy sohasem volt tudomásom arról, hogy önnek bátyja is volt, míg azt az órát a kezembe adta.

- Akkor hát, hogy az isten csodájába tudta meg ezeket a dolgokat, a melyek minden részletökben tökéletesen megfelelnek a valóságnak?

- Valóban? Akkor hát nagyon szerencsés voltam. Mert én csak azt mondhattam, a mi valószínűnek tetszett. Ennyire bizonyosnak korántsem vettem a dolgot.

- De csak nem volt egyszerű találgatás az egész?

- Nem, én sohasem találgatok. Az nagyon rossz szokás és megrontja az okoskodóképességet. A mit ön különösnek lát, az csak azért az, mert ön nem követi az én gondolatmenetemet és nem figyeli meg azokat az apró tüneteket, a melyekből fontos következtetések vonhatók le. Igy például én azon az állításon kezdtem, hogy bátyja gondatlan ember volt. Ha jól megnézi az óra alsó részét, látni fogja, hogy nem csupán be van horpadva két helyen, hanem összevissza van vagdalva, karczolva, a mi arra vall, hogy gazdája különféle más kemény tárgyakat, pénzdarabokat, kulcsokat szokott volt ugyanabba a zsebébe rakni, melyben az órát tartotta. No, már semmiesetre sem kell nagy ész annak a föltevéséhez, hogy az, a ki egy drága, ötven guineás órával így bánik, gondatlan ember. És ahhoz sem kellett valami nagy okoskodás, hogy az az ember, a ki ilyen értékes holmit örököl, más tekintetben is elég jómódnak örvend.

Némán bólintottam a fejemmel, mutatva, hogy figyelemmel kisérem az okoskodását.

- Angliában a pénzkölcsönzőknek, ha órát vesznek zálogba, rendes szokásuk, hogy a zálogczédula számát tűhegygyel belekarczolják az óra belső lapjába. Sokkal kényelmesebb ez, mint papiros-számot kötni reá vagy csíptetni bele s nem is jár azzal a veszélylyel, hogy a szám valamikép elvész vagy elcserélődik. Nagyító lencsémmel nem kevesebb, mint négy ilyen zálogszámot fedeztem föl az óralap belső felén. A miből természetesen az következik, hogy az ön bátyja ismételten volt szorult anyagi viszonyok között. A második következtetés pedig az, hogy helyzete időről-időre jobbra fordult, mert különben nem válthatta volna ki újra meg újra az óráját. Végre, kérem, nézze meg az óra belső lapját, azt, a melyben kulcslyuk van. Nézze a lyuk körül az ezernyi karczolást, mely a bedugott kulcs nyomait mutatja. Ugyan melyik józan ember ejthette volna a kulcscsal ezeket a karczolásokat? Ámde iszákos embernek az óráján ezeket mindig feltalálhatja. Az ilyen ember éjszaka, esetleg sötétben huzogatja fel az óráját és biztosság nélkül való keze nem talál bele mindjárt a kulcslyukba. Mi nagy titok van hát mindezekben?

- Világos, mint a nap! - felelém. - Őszintén sajnálom, hogy az imént olyan igazságtalan voltam ön iránt. Nagyobb hitemnek kellett volna lenni bámulatos tehetségében. Szabad tudnom, hogy van-e e pillanatban valami ügye, a melynek a kutatásával foglalkozik?

- Nincs. Ezért folyamodom a kokainhoz. Nem tudok meglenni, ha az agyamnak nincs munkája. Mi egyébért is éljen az ember? Kérem, álljon ide az ablakhoz. Nézze milyen unalmas, borús, meddő világ ez! Nézze, mint kavarog végig az utczán a sárga köd és tolamlik be a szürke házakba. Lehet-e ennél valami prózaibb, ízetlenebb dolog? Ugyan, kedves doktor, mihaszna van az embernek éles esze, ha nincs tér, a melyen értékesítse? Még a bűntény is csak olyan közönséges, hétköznapi már, mint maga az egész élet, melyben csakis a közepes tehetségek számára nyílik alkalmas tér.

Éppen felelni akartam erre az elkeseredett kis szónoklatra, midőn kopogtattak az ajtón s belépett a gazdasszonyunk, réztálczán névjegyet hozva be.

- Egy úrhölgy kívánja látni uraságodat, - szólt a lakótársamhoz.

- *»Miss Mary Morstan«*, - olvasta Sherlock Holmes fennhangon a névjegyet. - Hm, nem emlékszem erre a névre. Kérje meg, Mrs. Hudson, azt a hölgyet, hogy fáradjon fel hozzám... Doktor, ne menjen el. Jobban szeretem, ha itt marad.

II.

Miss Morstan biztos léptekkel és nyugodt tartással lépett be a szobába.

Szőke, fiatal leány volt, kicsike, csinos; finom keztyűvel a kezén s a legizlésesebben öltözve. Ruháján azonban olyan egyszerűség és igénytelenség mutatkozott, mely korlátolt anyagi körülményekre vallott. Sötét, szürkés beigeruha volt az, minden díszítés nélkül, s hozzá a fején ugyanolyan sötét színű turbánszerű csalma, melynek egész elevenségét egy oldalt látszó fehér toll adta meg.

Az arczot sem a vonások szabályossága, sem a szín szépsége nem tette feltünővé, de olyan szelíd, kedves kifejezése volt, hogy rögtön megnyerte a szemlélőt s a nagy kék szemek rendkívül szellemesek és rokonszenvesek valának.

Számos nemzetnek a leányait láttam a világnak három nagy kontinensén s mondhatom, hogy elég jó nőismerő vagyok; de soha sem láttam még arczot, a mely olyan művelt lélekre és érző szívre vallott volna.

Lehetetlen volt észre nem vennem, hogy mikor elfoglalta a széket, a melyet Scherlok Holmes udvariasan elébe tett, az ajka rezgett, a keze reszketett s egész valója nagy benső izgatottságot árult el.

- Azért jöttem el önhöz, Mr. Holmes, - mondá, - mert tudomásom van róla, hogy Mrs. Cecil Forresternek, kinek a házában alkalmazva vagyok, ön segítségére volt egy családi ügy földerítésében. Mrs. Forrester nagy dícsérettel szól az ön szivességéről és ügyességéről.

- Mrs. Cecil Forrester? - ismétlé Scherlock Holmes elgondolkozva. - Úgy hiszem, tettem neki némi kis szolgálatot. De úgy emlékszem, hogy a kérdéses ügy szerfölött egyszerű volt.

- Mrs. Forrester másképp vélekedik. Az én ügyemről azonban semmiesetre sem fogja ön azt mondhatni, hogy egyszerű. Alig tudok elképzelni valami különösebbet, valamit, a mi érthetetlenebb, megmagyarázhatatlanabb volna, mint az a helyzet, a melyben én vagyok.

Sherlock Holmes élvezettel dörzsölte a kezét és a szeme csakugy csillogott. Éles metszésű, sólyomra emlékeztető arczán a legfeszültebb figyelem kifejezése volt látható, a mint székében előrehajolva hallgatta az érdekes látogató szavait.

- Kérem, adja elő a dolgot, - mondá heves, hivatalos hanghordozással.

Én kényesnek kezdtem érezni a helyzetemet.

- Úgy hiszem, meg fognak bocsátani... - mondám és fölállottam a székemről.

Meglepetésemre Miss Morstan fölemelte keztyűs kezét, hogy visszatartson.

- Ha tisztelt barátja - mondá Sherlock Holmeshez fordulva - szíves lenne itt maradni, nekem megbecsülhetetlen szolgálatot tenne vele.

Visszabocsátkoztam a helyemre.

- Röviden összefoglalva, - folytatá Miss Morstan, - a tények a következők. Apám tiszt volt egy indiai ezredben. Kis gyermek voltam még, mikor Indiából hazaküldött. Anyám már nem élt és rokonom nem volt Angolországban. Beadtak azonban egy edenburgi jó nevelőintézetbe, és ott maradtam egészen tizenhét éves koromig. Apám, ki ezredének legidősb századosa volt, 1878-ban egy évi szabadságot kapott és hazajött. Londonból táviratozott nekem, hogy minden baj nélkül érkezett meg, és utasított, hogy azonnal jöjjek Londonba és keressem fel őt a Langham-Hotelben. Levele, igen jól emlékszem, csupa gyöngédség és szeretet volt. Én, Lon-

donba érkezve, egyenesen a Langham-Hotelbe hajtattam s ott arról értesültem, hogy Morstan százados csakugyan odaszállott, de hogy tegnap este elment s még nem tért vissza. Egész nap vártam s még csak hír sem érkezett felőle. Este a fogadó igazgatójának tanácsára jelentést tettem a rendőrségnél és másnap hirdetést tettünk közzé az összes lapokban. Kutatásainknak semmi eredménye sem volt s attól a naptól fogva egészen máig, semmit sem lehetett többé hallani szerencsétlen apámról. Reménnyel eltelt szívvel jött haza, hogy itt végre nyugalmat, pihenést találjon s a helyett...

Miss Morstan nyakához emelte a kezét és zokogás fullasztá el szavait.

- Mikor volt ez, kérem? - kérdé Sherlock Holmes, jegyzetes-könyvecskéjét fölnyitva.

- Majdnem tiz évvel ezelőtt. Apám 1878 deczember 8-án tűnt el.

- Podgyásza?

- Ott maradt a fogadóban. Semmi sem volt benne, a mi útbaigazítást adhatott volna. Néhány darab ruha, néhány könyv és nagyszámú ritkaság az Andaman-szigetekről. Apám egyike volt az ottani fegyenczőrség tisztjeinek.

- Voltak-e barátjai Londonban?

- Csupán egyetlen barátja volt, a kiről tudomásom van: Sholto őrnagy, ki együtt szolgált volt vele a bombayi 34-ik gyalogezredben. Sholto őrnagy kevéssel azelőtt lépett vissza a szolgálatból és Upper-Norwoodban lakott. Természetesen érintkezésbe léptünk vele, de neki tudomása sem volt róla, hogy egykori tiszttársa Angolországba érkezett.

- Különös egy eset, - jegyzé meg Holmes.

- A legkülönösebb részét még nem mondtam el, - folytatá Miss Morstan. - Mintegy hat évvel ezelőtt - hogy pontosan szóljak: 1882. május 4-ikén - a *Times*-ban egy hirdetés jelent meg, mely Miss Mary Morstannak a lakását tudakolta, hozzátéve, hogy az illetőnek előnyére válnék a jelentkezés. Név vagy czím a hirdetéshez nem volt csatolva. Én épp akkoriban léptem be Mrs. Cecil Forresterhez nevelőnői minőségben. Az ő tanácsára tettem ki lakásomat a hirdetések között. Még aznap érkezett a czímemre posta utján egy kis katulya, melyben egy igen nagy és fényes gyöngyszem volt. Egyetlen sornyi irás sem volt mellette. És azóta minden évnek ugyanazon a napján ugyanolyan katulya érkezett ugyanolyan gyöngyszemmel és mindannyiszor egyetlen felvilágosító szó nélkül. Szakértői vélemény szerint ezek a gyöngyszemek igen ritka fajtájuak és jelentékeny értéküek. Meggyőződhetnek róla, hogy valóban igen szépek.

Azzal kinyitott egy lapos katulyát és hat szem gyöngyöt mutatott, a legszebbeket, a minőket valaha láttam.

- Mindaz, a mit elmondott, - szólt most Sherlock Holmes, - rendkivül érdekes... Történt-e még egyéb is?

- Igen, még pedig éppen ma. Azért jöttem is el önhöz. Ma reggel levelet kaptam, a melyet át is adok. Olvassa el, Mr. Holmes, maga.

- Köszönöm, - mondá Sherlock Holmes. - Kérem, a borítékot is. Postabélyeg: „London, S. W.” Kelte: „julius 7”... Hm! Az egyik sarkán emberi hüvelykujjnak a nyoma. Nyilván a levélhordóé. Papiros minősége kitűnő. Boriték: hat penny egy csomag. Nagyon válogatós ember az irószereiben. Czím sehol.

„Legyen a Lyceum-szinház balról számított harmadik oszlopánál ma este 7 órakor. Ha bizalmatlanságot érez, hozzon magával két barátját. Önnel igaztalanság történt, igazságot fog kapni. Rendőrfélét ne hozzon. Ha igen, hiábavaló lesz minden. - Ismeretlen barátja”.

- Nos, megvallom, ez igen csinos kis titok! Mit szándékozik tenni, Miss Morstan?

- Épp e miatt akartam kérdést intézni önhöz.

- Akkor mindenesetre elmegyünk, már tudniillik ön, én, meg... ni, dr. Watson éppen a legalkalmasabb ember. A titokzatos levéliró azt mondja, hogy két barátjával kisértesse el magát. Dr. Watson pedig különben is dolgozott már együtt velem.

- De hajlandó lenne-e eljönni? - kérdé a leány s hangjában és arczkifejezésében volt valami esedező, a minek lehetetlen lett volna ellentállani.

- Büszkeségemnek és boldogságomnak fogom vallani, szólék hévvel, - ha bármivel is szolgálatára lehetek.

- Önök mind a ketten igen szivesek, - mondá Miss Morstan. - Én mind ez ideig visszavonultan éltem és nincsenek barátaim, a kikhez folyamodhatnám. Hat órakor eljövök ide, az úgy hiszem, éppen jókor lesz, nemde?

- Semmi esetre se jöjjön később, Miss Morstan. - De van még egy másik kérdés is. Ugyanaz az irás ez, a mely a gyöngy-küldemények czímein volt látható?

- Elhoztam azokat is, - felelé Miss Morstan, egy csomó papirost véve ki a zsebéből.

- Ah, ön valóságos minta-kliens. Az ilyennek élvezet dolgozni. Lássuk csak.

Kiterítette a czímiratokat az asztalra s hol az egyikre, hol a másikra pillantgatott, gyors összehasonlításokat téve a vonások között.

- Csupa elváltoztatott irás valamennyi, kivévén magát a levelet, - mondá azután, - de semmi kétség a felől, hogy valamennyit egy kéz irta. Nézzék csak, mint jelentkezik újra meg újra, akaratlanul is, a görögös formájú *e* betű, mely sok angol embernek a szokása és nézzék a szóvégző *s* czikornyáját. Nem szeretnék hiú reményeket kelteni, Miss Morstan, de nem hasonlít ez az irás valamennyire az édesatyja irásához?

- Legkevésbbé sem.

- El voltam készülve erre a feleletre... Hat órakor tehát várni fogjuk. Kérem, engedje meg, hogy ezek az irások nálam maradhassanak. Akkoráig talán kikutatok valamit. Hiszen még csak félnégyre!... Tehát, a viszontlátásra!

- A viszontlátásra, - mondá bájos látogatónk s nyájas, derüs pillantást vetve mind a kettőnkre, visszacsusztatta kebelébe a gyöngyös-katulyát és elsietett.

Az ablakhoz álltam s nézegettem, mint lépegetett fürgén végig az utczasoron, mignem a szürke csalma meg a fehér toll már csupán eltünedező pontnak látszott az utczai sokaságban.

- Kedves egy teremtés! - kiálték föl, lakótársamhoz fordulva.

Sherlock Holmes ekkorára már ismét pipára gyujtott és lebocsátott szempillákkal dőlt hátra székében.

- Igazán? - mondá bágyatagon. - Észre sem vettem.

- Ön valóban csak afféle automata, számoló gép! - kiálték föl. - Határozotton van önben néha valami, a mi egyáltalában nem emberi.

Sherlock Holmes szeliden mosolygott.

- Rendkivül fontos dolog, - mondá, - hogy itéletünket személyes dolgok által megvesztegetni ne hagyjuk. A kliens nem is egyéb, mint puszta »egység«, tényező valamely számfeladványban. Az érzelmesség homlokegyenest ellenkezik a világos, tiszta okoskodással. Biztosíthatom önt, hogy a legigézőbb külsejű asszonyt, a kit valaha ismertem, fölakasztották, mert megmér-

gezett három kis gyermeket a biztosítási díjukért és ismerőseim között a legvisszataszítóbb külsejű férfi olyan emberbarát, ki majdnem negyedmillió font sterlinget költött a londoni szegényekre.

- De a jelen esetben...

- Én sohasem teszek kivételeket. A kivétel megdönti a szabályt. Volt már önnek valaha alkalma kézirásból tanulmányozni jellemet? Mit sütne ki ennek az embernek az irkafirkájából?

- Olvasható, szabályos írás, - felelém. - Üzletember szokásaira és bizonyos fokú jellemerőre vall.

Holmes a fejét rázta.

- Nézze csak a betüszárakat, - mondá. - Alig emelkednek ki a betüsorból. Ez a *d* akár *a* is lehetne, ez az *l* pedig *e*. A jellem-erővel megáldott emberek mindig megkülönböztetik a hosszúszárú betüket, akármilyen olvashatatlan is egyébként az irásuk. A *k* betüiben ingadozás, a nagybetüiben pedig önbecsülés mutatkozik... Én most elmegyek hazulról. Egynémely adatot kell beszereznem. Engedje figyelmébe ajánlanom ezt a könyvet - a legjelesebbet, melyet valaha írtak. Winwood Reade műve ez: »Az ember vértanúsága«. Egy óra mulva itthon leszek.

Az ablakhoz ültem, kezemben a könyvvel, de gondolataim messze kalandoztak az író merész fejtegetéseitől, s csakis mai kedves látogatónkkal foglalkoztak: bájos mosolygásával, mély csengésű hangjával, meg azzal a különös titokzatossággal, mely élete fölött borongott.

Ha atyja eltünésekor tizenhét éves volt, most huszonhét évesnek kell lennie - angol felfogás szerint kedves kor, midőn a fiatalság már elvesztette önteltségét s a tapasztaltság kissé higgadttá, józanná tette.

Igy ültem ott és elmélkedtem, mignem olyan veszedelmes gondolatok támadtak a fejemben, hogy sietve ültem az iróasztalomhoz s merültem bele, szinte dühösen, munka alatt levő pathologiai értekezésembe.

Mi is voltam én, a szegény béna-lábú katonaorvos, ki csekély évjáradékból élt, hogy ilyen dolgokra merhessek gondolni? Miss Morstan csak »egység«, egyszerű »tényező«, semmi más. Ha a jövőm sötétnek mutatkozik, mindenesetre jobb, ha férfiasan szállok vele szembe, mintha a képzeletnek holmi agyrémeivel iparkodom földerítgetni!

III.

Félhatra volt már, mikor Sherlock Holmes hazajött. Derüs arczú, eleven jókedvű volt, a mi nála a legkomorabb levertséggel szokott váltakozni.

- Nincs valami nagy titokzatosság ebben az egész dologban, - mondá, - hozzálátva a teához, melyet épp kitöltöttem neki. - A tények csupán egyetlen magyarázatot látszanak megengedni.

- Micsoda? Hát már megoldáshoz jutott el?

- No, azt éppen nem merném még mondani, hanem találtam egy sokat jelentő tényt, ennyi az egész. Ismétlem azonban, hogy igen jelentős tény az. A részleteket még csak ezután kell hozzá megtalálni. A *Times* halálozási rovatát böngészve, ráakadtam az imént arra az adatra, hogy Sholto őrnagy, upper-norwoodi lakos, a bombayi 34. gyalogezred volt tisztje, meghalt 1882. április 28-án.

- Lehet, hogy nagyon bamba vagyok, Holmes, de én nem látom, hogy ez a tény mit »jelent.«

- Nem? Ez meglepő. Hát nézze csak. Morstan százados eltűnik. Az egyetlen ember Londonban, a kit meglátogathatott, Sholto őrnagy. Sholto őrnagy tagadja, hogy tudomása lett volna a Morstan százados hazaérkeztéről. Négy évvel utóbb Sholto őrnagy meghal. *Nem egészen egy héttel a halála után* a Morstan százados leánya értékes ajándékot kap, mely évről-évre ismétlődik s most végre egy levéllel egészítődik ki, mely azt mondja, hogy Miss Morstannal igazságtalanság történt. Minő igaztalanságról lehet itt szó, ha nem arról, hogy megfosztották az édes atyjától? És miért kezdődött volna az ajándékküldözgetés közvetlenül a Sholto őrnagy halála után, hacsak úgy nem áll a dolog, hogy a Sholto örököse tud valamit arról a titokról és kárpótlást óhajt érte nyújtani? Van-e önnek valami más elmélete, mely ezekkel a tényekkel összeegyeztethető?

- De micsoda különös egy kárpótlás ez! És milyen különös módja a kárpótlásnak! És miért írna az az ember *most* levelet, holott hat évvel ezelőtt is írhatott volna? De meg, a levél azt is mondja, hogy Miss Morstan igazságot fog kapni. Micsoda igazságot kaphat? Azt csak nem lehet föltenni, hogy édes atyja még életben van! Már pedig igazságtalanság - a mi tudomásunk szerint - Miss Morstannal nem történt.

- Hiszen vannak nehézségek, az kétségtelen, - mondá Sherlock Holmes elgondolkozva, - de mai expedicziónk mindent meg fog oldani... Ah, most áll meg a ház előtt egy kocsi és Miss Morstan ül benne. Készen van, doktor. Akkor hát menjünk le, mert hat óra már elmult.

Fogtam a kalapomat és elővettem legsúlyosabb botomat. De azt is észrevettem, hogy Sherlock Holmes kivette revolverét a fiókjából és a zsebébe csúsztatta.

Világos, hogy »expedicziónktól«, a mint nevezte, komoly dolgokat várt.

Miss Morstan sötét felöltőbe volt burkolódzva.

Kedves arcza nyugodt volt, de halvány. Többnek kellett volna lenni, mint egyszerű nőnek, hogy némi aggódással ne tekintsen a vállalkozás elé, a melybe most belementünk; de önuralma tökéletes volt és készséggel felelt arra a néhány kérdésre, melyeket Sherlock Holmes még szükségesnek tartott hozzá intézni.

- Sholto őrnagy benső barátja volt apámnak, - mondá Miss Morstan. - Apámnak csaknem minden levele megemlékezett az őrnagyról. Együtt vezették az Andaman-szigeteken levő csapatok parancsnokságát és így sokat voltak együtt. Meg kell még említenem, hogy apám irományai közt egy különös papirt is találtak, melyet senki sem tudott megérteni. Nem hiszem

ugyan, hogy bármi csekély fontossága is volna, de mégis úgy gondoltam, hogy ön talán látni kívánja s magammal hoztam. Tessék.

Holmes óvatosan bontotta szét a papirt s elsímította a térdén. Azután gondosan megvizsgálgatta kettős nagyító-lencséjével.

- Indiai gyártmányú papiros, - mondá. - Darab ideig deszkára volt tűzve. A rajta látható rajz, valami terjedelmes épületrész tervrajzának látszik, számos nyilt csarnokkal, folyosóval és kijárással. Egy helyen vörös tintával irott kicsi kereszt látszik s fölötte, kopott plajbász-irással, ez: „3·37 balról". A papiros balsarkában valami furcsa hieroglif látható, hasonlóan négy kereszthez, melyeknek az ágai összeérnek. S melléje esetlen durva vonásokkal ez van irva: *„Jonathan Small, Mahomet Szing, Abdulla khán, Doszt Aksir négyes keresztvonása"*... Megvallom, nem látom, hogy ez mennyiben tartoznék a mi ügyünkhöz. De nyilvánvaló, hogy fontos okirat. Gondosan volt őrizve valami tárczakönyvben, mert az egyik oldala épp olyan tiszta, mint a másik.

- Valóban az apám tárczakönyvében találtuk.

- Őrizze meg hát gondosan, Miss Morstan, mert nem lehetetlen, hogy hasznát veszszük még. Azt kezdem gyanítani, hogy ez a dolog sokkal mélyebb és bonyolultabb, semmint eleinte gondoltam. Újra meg kell fontolnom az eddigi föltevéseimet.

Hátradőlt a kocsipárnára és összevont homlokáról s a semmibe meredő szeméről láthattam, hogy mélyen gondolkodik.

Miss Morstan meg én halkan csevegtünk mostani utunkról és esetleges eredményéről, de utitársunk az egész idő alatt néma és hozzáférhetetlen maradt.

Szeptemberi est volt s még nem mult el hét óra, de az egész nap borús volt és sűrű csepergő köd feküdt az óriási városra. Sárszinű felhők borultak komoran a sáros utczákra. Végig a Strandon a lámpák csupán vörhenyes foltoknak mutatkoztak a ködben, egy-egy kicsiny kört világítva meg homályosan a csuszós kövezeten.

A bolti kirakatok sárga világossága kiömlött a füstös, gőzös levegőbe, szennyes fényt vetve a zsufolt keresztutakra.

Reám valami különös, kisérteties hatást tett a sápadt emberi arczok végtelen sorozata, a mint a keskeny fény-csíkokon szakadatlanúl vonultak át - szomorú arczok és vidámak, dúlt vonások és nyugodt ábrázatok. A homályból belejutottak a világosságba s onnan ismét visszamerültek a homályba, miként az egész emberi-nem.

Nem igen szoktam rabja lenni a benyomásoknak, de a komor, ködös est, meg az a különös járat, a melyben voltunk, így együttvéve idegessé, majdnem levertté tett.

A Miss Morstan modoráról azt láthattam, hogy ő is hasonló állapotban van. Egyedül Sherlock Holmes tudott felülemelkedni a silány külső körülményeken.

Nyitva tartotta térdén a jegyzetes könyvecskéjét s olykor egy egy számot vagy szót jegyzett bele a zsebbeli lámpása világításánál.

Mikor a Lyceum szinházhoz értünk, az oldalbejárásoknál sűrű tömegekben állott már a közönség.

A főhomlokzat elibe szakadatlan áradatban robogtak fel fogatok és bérkocsik, frakkos férfiakat, csipkekendős, gyémántos hölgyeket ontva ki magukból.

Alig, hogy odaértünk a harmadik oszlophoz, mely találkozó-helynek volt kitüzve, midőn egy alacsony, zömök, sötétbarna, kocsiruhát viselő fürge ember megszólított bennünket:

- Maguk azok, a kik Miss Morstannal jöttek?

- Én vagyok Miss Morstan, - felelt a leány, - s ez a két úr a barátom.

A zömök ember rendkívül éles és fürkésző szemekkel nézett ránk.

- Bocsánatot kérek kisasszony, - mondá bizonyos nyakassággal, - de utasításom szerint a becsületszavát kell kérnem arra, hogy egyik kisérője sem rendőrtiszt.

- Szavamat adom rá, - felelé Miss Morstan.

A zömök ember éleset füttyentett, mire előállott egy fogat s emberünk kinyitotta az ajtaját s mialatt beültünk, ő felszökött a bakra.

Alig hogy elhelyezkedtünk, a kocsis a lovak közé csapott s mi robogva haladtunk tova a ködös utczákon.

A helyzet meglehetősen különös volt. Ismeretlen czél felé robogtunk, ismeretlen okból. De mivel semmi esetre sem lehetett föltenni, hogy meghívásunk csak holmi rossz tréfa, alapos okunk volt úgy vélekedni, hogy útunknak fontos következményei lesznek.

Miss Morstannak a magaviselete épp oly nyugodt és elszánt volt most is, mint eddigelé. Azon iparkodtam, hogy afghanisztáni kalandjaimmal felvidítsam és mulattassam; de az igazat megvallva, a helyzet magamat is annyira felizgatott és olyan kiváncsi voltam az eredményre, hogy elbeszéléseim meglehetősen zavarosak voltak.

Eleinte volt némi fogalmam róla, hogy merrefelé haladunk; de csakhamar elvesztettem tájékozó képességemet, nemcsak azért, mert nem ismertem eléggé Londont, hanem a köd és gyors haladásunk miatt is; és semmi egyebet nem tudtam, mint azt, hogy igen messzire megyünk.

Sherlock Holmes azonban mindig tudta, hogy hol járunk, és folyvást mormolta a neveket, a mint kocsink egy-egy téren keresztűlrobogott s újabb meg újabb mellékutczákba fordult be.

- Rochester Row, - mondá. - Ez meg a Vincent Square. Most a Vauxhall-Bridge-Roadra térünk ki, Surry felé tartunk, úgy látszik. Valóban úgy van, a mint gondoltam. Most a hídon vagyunk. Olykor látni is a vizet.

Valóban megpillantottuk a Temze folyásának egy részét, a mint a lámpák beleviláglottak a széles, csendes viztükörbe. De kocsink sebesen vágtatott tova s csakhamar ismét utczáról-utczára fordult be a túlsó parton.

- Wordsworth Road, - mormolá Sherlock Holmes. - Priory Road, Lark Hall Lane, Stockwell Place, Robert Street, Cold Harbour Lane. Úgy látszik, nem valami előkelő városrészbe jutunk.

Valóban igen gyanus külsejű tájékon jártunk.

Egyhangú sötét téglaházak hosszú sorait csak a sarki korcsmák rőt, gőzös világossága szakította meg. Azután kétemeletes villák sorai következtek, picziny előkertekkel s azután ismét véghetetlen sorai az új rideg téglaépületeknek - rengeteg csápok, melyeket az óriás főváros a vidék felé nyujtogat.

Végre a kocsi megállott egy új terrász harmadik háza előtt.

A többi ház közül egyik sem volt lakva s az, a mely előtt megállottunk, épp olyan sötét volt, mint a többi, csupán a pitvar-ablakban pislogott egy kis fény.

Zörgetésünkre azonban az ajtót azonnal kinyitotta egy hindu szolga, a ki sárga turbánt, bő fehér kaftánt és sárga övet viselt.

Valami különös ellentét volt ez igazi keleti alak s e harmadrendű külvárosi lakóház közönséges külseje közt.

- A *szahib* várja önöket, - mondá, s mialatt beszélt, valahonnan belülről éles, sipító hang hallatszott ki:

- Vezesd be őket, *khitmatgár*, vezesd be csak őket egyenesen hozzám!

IV.

Utána mentünk a hindunak egy szennyes, közönséges, rosszul világított folyosón, mignem jobbkéz felől kinyitott előttünk egy ajtót.

Káprázta tó sárga világosság özönlött ki ránk s e fényár közepén állott egy kicsi ember, igen magas fejjel, melyet tüskés veres haj koszorúzott, de úgy, hogy belőle fénylően domborodott ki egy tar-koponya, mint valami kopár hegyorom a fenyvek közül.

Dörzsölgette a kezét, a mint ott állott, és a vonásai folytonos rángatózásban voltak, majd mosolygást, majd haragot mutatva, de soha egy pillanatra sem pihenve.

A természet lefityegő alsó ajkkal és nagyon is kilátszó rendetlen sárga fogsorral tette csúffá, a mit azzal iparkodott palástolgatni, hogy minduntalan a képe alsó feléhez kapkodott.

Szembetünő kopaszsága daczára mégis fiatalnak tetszett s tény, hogy épp akkoriban fordult be a harminczba.

- Alázatos szolgája, Miss Morstan, - ismételgeté vékony, sipító hangon. - Alázatos szolgájok uraim. Kérem, lépjenek be az én kis szentélyembe. Kicsi hely ugyan, Miss Morstan, de saját ízlésem és kedvtelésem szerint van berendezve. Valóságos oázisa a művészetnek ebben a kietlen dél-londoni sivatagban.

Mindnyájan meg voltunk lepve annak a szobának a berendezésétől, a melybe bennünket meghívott. Ezzel a komor házzal olyan össze nem illő volt ez a szoba, mint valami felséges gyémántkő holmi rézfoglalattal.

A legdúsabb, legkáprázta tóbb függönyök és kárpitok borították a falakat, itt-ott félrehúzva és művészi redőkbe szedve, hogy látni engedjenek egy-egy drágakeretü festményt vagy keleti vázát.

A szőnyeg sárgás és fekete volt s olyan puha és vastag, hogy a láb kellemes érzéssel süppedt bele, mintha mohából vetett ágyon lépkedne. Két reá vetett óriási tigrisbőr csak növelte a keleti fényűzés benyomását, valamint egy hatalmas indiai nargilé, vagyis inkább *„huka”* is, mely az egyik szögletben finom gyékényen állott.

Ezüst-gerliczét ábrázoló lámpa csüngött csaknem láthatatlan arany dróton a szoba közepén s a mint égett, finom illattal árasztotta el a helyiséget.

- Én Thaddeus Sholto vagyok, - folytatá a kicsi ember, folyvást rángatózó arczczal és mosolyogva. - Ön természetesen Miss Morstan, ezek az urak pedig...

- Mr. Sherlock Holmes és dr. Watson.

- Doktor, csakugyan? - kiáltott föl nagy izgatottsággal Mr. Thaddeus Sholto. - Nála van a stehoszkopja? Szabad volna kérnem?... Lenne olyan szives... Nagy kételyeim vannak a *valvula mitralis*-om iránt... Ha lenne olyan szives... Az *aorticum* felől nyugodt vagyok, de szeretném hallani a véleményét a *mitralis*-ról.

Készséggel engedtem a felszólításnak és meghallgattam a szivét, de semmi rendellenességet sem találtam, ha csak azt nem, hogy rendkívüli félelem vett rajta erőt, mert tetőtől talpig reszketett.

- Egészen normálisnak tetszik, - mondám azután. - Semmi oka sincs a nyugtalankodásra.

- Bocsásson meg az aggodalmamért, Miss Morstan, - szólt most Mr. Thaddeus Sholto könnyedén. - Sokat szenvedek, és régóta gyanakszom már arra a szív-billentyűre. Örömmel hallom, hogy gyanum alaptalan. Ha az ön édesatyja, Miss Morstan, vigyázni tudott volna a szivére, még mai napig is élne.

Arczul tudtam volna ütni azt az embert, úgy feldühített ez a léha, kiméletlen fölvetése egy annyira kényes tárgynak.

Miss Morstan leült s nemcsak az arcza, de még az ajka is elfehéredett.

- A szívem mindig azt súgta, hogy meghalt, - mondá halk hangon.

- Megadhatok felőle minden felvilágositást, - folytatá a kopasz emberke, és a mi több, igazságot szolgáltathatok önnek. És meg is fogom tenni, akármit mond is Bartholomew testvér! Igen örülök, hogy barátjai eljöttek, nemcsak azért, hogy önt elkisérték, hanem, hogy tanui legyenek annak, a mit tenni és mondani szándékozom. Így hárman bátran szembeszállhatunk Bartholomew testvérrel. Csak idegen ember, holmi rendőrféle ne legyen a dologban. Kölcsönös megelégedésre végezhetünk el magunk közt mindent, bármily külső beavatkozás nélkül. Bartholomew testvért semmi sem bántaná annyira, mint a nyilvánosság.

Leült egy alacsony székre és kérdően pislogott ránk gyenge, halványkék szemeivel.

- A mi engem illet, - szólt Holmes, - nem fogom tovább adni azt, a mit mond.

Én is bólintottam, hogy egyetértek barátommal.

- Helyes! Nagyon helyes! Igy már jól van! - mondá Mr. Thaddeus Sholto, - szolgálhatok egy pohár chiantival, Miss Morstan? Vagy tokajival? Más bort nem tartok. Kibontsak egy palaczkkal? Nem? No jó, de reménylem, nincs kifogása a dohányfüst, a keleti dohány balzsamos illata ellen? Ideges vagyok kissé s a *„huká”*-m rendkívül jó csillapító szer.

Viaszgyujtót tartott az öblös edényhez, a finom dohány égni kezdett s a füst vidáman bugyborékolt keresztül a rózsavizen.

Mi hárman félkörben ültünk, előre hajtott fejjel, kezünkre támasztott állal, mialatt a furcsa, izgómozgó emberke, magasra domborodó, fénylő koponyájával, nyugtalanul pöfékelt a középen.

- Mikor elhatároztam, hogy önnek ezt a felvilágosítást megadom, - folytatá - mindjárt megirhattam volna a czímemet; de attól féltem, hogy nem veszi figyelembe a kivánságomat és kellemetlen embereket hoz magával. Bátor voltam tehát oly módon tűzni ki találkozót, hogy emberem, Williams, előbb lássa meg önt, semmint ön őt. Teljesen megbizom az ő ügyességében, és azt az utasítást adtam neki, hogy ha gyanusat lát, hagyja abba a dolgot. Megbocsásson ezért az óvatosságért, de én félrevonultan szeretek élni s hozzátehetem, hogy igen kényes, finom izlésű ember vagyok és semmi sem bántja annyira az esztétikai érzékemet, mint holmi rendőr. Borzadok mindennemű prózától és durva materializmustól. Ritkán jutok érintkezésbe a nyers tömeggel. Én itt, a mint látja, bizonyos elegáns légkörbe zártam el magamat. Elmondhatom, hogy bizonyos fokig pártolója vagyok a művészetnek. Ez egyik gyöngém. Az a tájkép amott valódi *Corlot* s habár az iránt a *Salvator Rosa* iránt a műértőnek némi kételyei lehetnek is, a *Bouguerau* feltétlenül eredeti. Kiválóan kedvelem a modern franczia iskolát.

- Bocsásson meg, uram - szólt Miss Morstan - de én az ön meghívására a végett jöttem ide, hogy megtudjak valamit, a mit ön közölni óhajt velem. Már igen későre jár az idő s én azt óhajtanám, hogy ez a társalgás lehetőleg rövid legyen.

- A legjobb akarattal is kell hozzá egy kis idő - viszonzá Mr. Thaddeus Sholto - mert mindenesetre ki kell még mennünk Norwoodba, Bartholomew testvérhez. Kimegyünk hozzá és megkisértjük, hogy nem tudunk-e vele elbánni. Roppantúl haragszik rám, a miért megtettem

azt a lépést, a melyet helyesnek ítéltem. Tegnap este nagy összezördülésünk is volt e miatt. Nem is képzelheti, hogy Bartholomew testvér milyen rettenetes ember, mikor mérges.

- Ha Norvoodba kell mennünk, akkor talán legjobb lenne, ha rögtön indulnánk, - jegyzém meg én.

Mr. Thaddeus Sholto elnevette magát és addig nevetett, míg lángvörös nem lett mind a két füle.

- Alig hiszem, hogy ez czélszerű lenne, - mondá sipitó hangján. - Nem tudom, mit szólna hozzá Bartholomew testvér, ha ilyen hirtelen a nyakára hoznám önöket. Nem, előbb elő kell önöket készítenem, hogy lássák, miben áll a dolog és milyen a kölcsönös helyzetünk. Először is meg kell jegyeznem, hogy a történetben több olyan pont van, a melylyel magam sem vagyok tisztában. Csupán a tényeket adhatom elő, úgy a hogy előttem ismeretesek.

Apám, mint már gondolhatták, John Sholto őrnagy volt, az indiai hadsereg egyik tisztje. Körülbelől tizenegy évvel ezelőtt kilépett a szolgálatból, hazajött s Upper-Norwoodban, Pondicherry Lodgeban telepedett meg. Indiában jó dolga volt és jelentékeny mennyiségű pénzt, nagyszámú értékes ritkaságot s egy egész hindu szolgahadat hozott haza. Házat vett magának és nagy fényüzésben élt. Ikertestvérem, Bartholomew meg én, voltunk egyetlen gyermekei.

Igen jól emlékszem rá, hogy Morstan századosnak az eltünése milyen óriási szenzácziót keltett. Olvastuk a részleteket a lapokban s tudva, hogy Morstan százados apánknak legjobb barátja volt, az ő jelenlétében is sokszor vitattuk a kérdést. Apám gyakran beleszólt, mikor találgattuk, hogy a százados mi módon tünhetett el. De soha egy pillanatig sem gyanítottuk, hogy az egész titkot a saját szívében rejtegeti s hogy ő az egyetlen ember a világon, a ki tudja, hogy Morstan századost mi sors érte.

Tudtuk azonban azt, hogy apánk feje fölött valami titokzatos veszedelem lebeg. Roppantúl félt attól, hogy egyedül járjon s a házában két híres ökölvívót tartott kapusnak. Williams, a ki önöket idehozta, volt az egyik. Valamikor »Anglia bajnoká”- nak volt kikiáltva. Apánk soha sem akarta nekünk megmondani, hogy tulajdonképpen mitől fél, de feltünő ellenszenvet érzett a falábú emberek iránt. Egy ízben rá is sütötte a revolverét egy falábú emberre, a ki pedig csak jámbor házaló-kereskedőnek bizonyult. Tetemes összeget kellett fizetnünk, hogy a dolognak súlyosabb következményei ne legyenek.

Mi fiúk úgy vélekedtünk, hogy ez valami badar szeszélye apánknak, de utóbb aztán más véleményre kellett térnünk.

Az 1882. év elején apánk levelet kapott Indiából, a mely megdöbbentő hatással volt reá. Majdnem elájúlt a reggeli mellett, mikor felbontotta és elolvasta. Attól a naptól fogva egyre betegeskedett és gyengűlt egészen a haláláig. Hogy mi volt abban a levélben, azt sohasem tudhattuk meg, de a mint kezében tartotta, láthattam, hogy a levél rövid és az irás csak amolyan ügyetlen karmolás.

Apánk évek óta szenvedett májdaganatban, de most hirtelen rosszabbra fordúlt az állapota s április vége felé értésünkre adták az orvosok, hogy életéhez semmi remény sincs. Egyszer aztán behivatott bennünket magához, hogy nekünk egy utolsó fontos közlést tegyen.

Mikor beléptünk a szobájába, párnákkal feltámasztva ült ágyában s nehezen lélekzett. Megkért bennünket, hogy zárjuk be az ajtót s üljünk kétfelől az ágya mellé. Aztán megfogta a kezünket s meglepő dolgot beszélt el nekünk, olyan hangon, mely nemcsak a fájdalomtól, de a meghatottságtól is meg volt törve.

Megkisérlem, hogy saját szavaival adjam elő önöknek a dolgot:

„Csupán egy dolog van”, - így szólt apánk, - »a mi ebben a végső pillanatban a lelkemet nyomja. Az, hogy miként bántam szegény Morstannak az árvájával. Az az átkozott kapzsiság, mely egész életemben üldöző bűnöm volt, nem engedte, hogy megosszam vele azt a kincset, melynek a fele minden bizonnyal őt illette. Pedig, lám, magam nem használtam azt a kincset - annyira vak és esztelen dolog a fösvénység! Maga a birtoklás puszta érzete olyan drága volt nekem, hogy el nem viselhettem kincsem megosztásának a gondolatát.

»Nézzétek azt a gyöngyfűzért ott az orvosságos üveg mellett. Még ettől az egy darabtól sem bírtam megválni, jóllehet azzal a szándékkal vettem ki a többi közül, hogy elküldöm neki. Ti, fiaim, illő részt fogtok neki adni *a nábob kincséből*. De addig, a míg meg nem haltam, ne küldjetek neki semmit, még ezt a gyöngysort se. Hiszen történt már az, hogy még nagyobb betegségből is fölépültek emberek...

»Elmondom nektek, hogyan halt meg Morstan«, - folytatá apám rövid szünet után. »Éveken át szívbajban szenvedett, de soha sem szólt róla senkinek. Csakis nekem volt erről tudomásom. Mikor együtt voltunk Indiában, a körülmények csodálatos összejátszásánál fogva nagy kincsnek a birtokába jutottunk. Én hazahoztam a kincset Angolországba, és Morstan, mihelyt Londonba érkezett, még az nap este kijött ide, hogy a részét követelje. Gyalog jött az állomásról és hű öreg szolgám, Lal Csódár, ki azóta már meghalt, akadálytalanúl bebocsátotta. Beszélgetésünk folyamán eltérő véleményt nyilvánítottunk a kincs megosztására nézve és heves szóváltásba keveredtünk. Egyszer aztán Morstan iszonyú dühvel ugrott fel a székéről, de abban a pillanatban a szívéhez kapott, az arcza elfakult s ő hátradőlt, belevágva fejét a kincsesláda élébe.

»A mint lehajoltam hozzá, iszonyodással láttam, hogy meghalt.

»Hosszas ideig ültem ott elkábúltan, kínosan tünődve, hogy mitévő legyek. Első gondolatom természetesen az volt, hogy segítségért kiáltok; de lehetetlen volt föl nem ismernem, hogy minden valószinüség szerint engem fognak vádolni a meggyilkolásával. Szóváltás közben történt halála s betört feje teljes bizonyíték lenne ellenem. Aztán meg a hivatalos vizsgálat folyamán elő kellene kerülni a kincsnek is, azt pedig minden áron titokban akartam tartani. Morstan azt mondta nekem, hogy senki sem tudja, hogy ő hova ment. Miért tudnák meg hát most?

»Igy tünődtem magamban, midőn egyszerre csak felpillantva, szolgámat, Lal Csódárt láttam az ajtóban állani. Lopva jött be s bereteszelte maga után az ajtót.

- Ne félj, *szahib*, mondá, - senkinek se kell megtudnia, hogyan ölted meg. Rejtsük el. Gyanítani sem fogja senki.

- Nem öltem meg, - felelém.

»Lal Csódár kétkedően csóválta a fejét és mosolygott.

- Mindent hallottam, *szahib*, - mondá. - Hallottam a czivakodásokat és hallottam az ütést. De az én ajkam le van pecsételve. A házban mindenki alszik. Takarítsuk el a halottat együtt.

»Ez elég volt arra, hogy határozatra bírjon. Ha a tulajdon szolgám sem tudott hinni az ártatlanságomban, hogyan remélhettem volna azt, hogy igazolni tudom magamat tizenkét együgyű esküdt előtt? Lal Csódárral még akkor éjjel eltakarítottuk a holttestet s pár nap múlva a londoni lapok tele voltak a Morstan százados rejtelmes eltünésével.

»Láthatjátok mindezekből, hogy ebben a dologban engem alig érhet vád. Hibám csupán abban van, hogy nemcsak a holttestet rejtettük el, hanem a kincset is, és hogy a magaméval együtt a Morstan részét is megtartottam. Azt kívánom hát tőletek, hogy tegyétek ezt jóvá. Hajtsátok le fületeket az ajkamhoz... A kincset megtalálhatjátok a...«

*

Ebben a pillanatban apámnak az arcza iszonyúan eltorzúlt, szemei vadúl meredtek kifelé, álla leesett és olyan hangon, a melyet soha sem fogok elfelejteni, irtóztató kétségbeeséssel kiáltott fel:

»Be ne ereszszétek! A Krisztus szerelméért, be ne ereszszétek!«

Mind a ketten az ablak felé tekintettünk, a melyre ijedt szemei irányozva voltak...

A sötétségből egy arcz nézett be ránk.

Láthattuk az orra megfehéredettségét, a mint az üvegtáblához nyomta.

Szakállas, bozontos arcz volt, vad, kegyetlen szemekkel és kaján rosszakaratnak a kifejezésével.

Odarohantunk az ablakhoz, de az arcz már eltünt. Mikor apánkhoz visszatértünk, feje lehanyatlott, ere megszünt verni.

Fölkutattuk még akkor éjjel az egész kertet, de semmi nyomát sem találtuk a betolokodónak: csupán az ablak alatt volt látható a virágágyban egy egyes lábnyom. Ha ez nincs, bízvást azt hihettük volna, hogy csak felizgatott képzelmünk idézte elénk azt a vad, marczona arczot.

De csakhamar más, szembeötlő bizonyítékunk volt arra, hogy titkos hatalmak működnek körülöttünk. Másnap reggel apám szobájának az ablakát nyitva találtuk, szekrényei, fiókjai föl voltak hányva s a mellére egy darab papiros volt tűzve, melyre otromba vonásokkal ez volt írva:

»A négyes kereszt«.

Hogy ez mit jelentett, vagy ki lehetett a titkos éjjeli látogató, azt sohasem tudtuk meg. A mennyire megítélhettük, apám holmijából az illető semmit sem vitt el, habár mindent felhányt.

Mi ezt a különös esetet azzal az örökös félelemmel hoztuk kapcsolatba, mely apánkat élete utolsó idejében zaklatta, de maga az egész dolog máig is homályos titok előttünk.

*

Mr. Thaddeus Sholto megállott, hogy újra meggyújtsa *huká*-ját s azután elmélázva pöfékelt néhány pillanatig. Mindnyájan elmerűlve ültük körül s hallgattuk volt a rendkívüli dolgokat, a miket elbeszélt.

Miss Morstan, a mint atyja halálának a körülményeit hallotta, elfehéredett s egy pillanatig attól féltem, hogy elájul. De mégis összeszedte magát, a mint megivott egy pohár vizet, melyet én nyugodtan töltöttem neki egy velenczei kristályüvegből, a mely egy oldalasztalkán állott.

Sherlock Holmes, csillogó szemére mélyen lebocsátott pillákkal dőlt hátra székében, mélyen elmerült arczkifejezéssel. A mint igy ránéztem, lehetetlen volt vissza nem gondolnom arra, hogy mint panaszkodott ő éppen ma délután a miatt, hogy az élet olyan hétköznapi, olyan egyhangú. Ime, az életnek egy jelensége, mely ugyancsak próbára fogja tenni az ő éleseszüségét.

Mr. Thaddeus Sholto látható büszkeséggel tekintgetett egyikünkről a másikunkra, látva azt a hatást, melyet elbeszélése ránk tett s azután, egy-egy füstbodrot eregetve, folytatá:

- Képzelhetik, hogy én meg Bartholomew mennyire izgatottak voltunk a miatt a kincs miatt, a melyről apánk szólott. Hetekig, hónapokig ástuk, kutattuk a kertnek minden részét a nélkül, hogy ráakadtunk volna. Őrületes dolog volt elgondolni, hogy a rejtekhely már éppen az ajkán volt apánknak, mikor meghalt.

A hiányzó kincs dús voltát megitélhettük abból a bámulatos gyöngysorból, melyet apánk kivett volt belőle. E miatt a gyöngysor miatt egy kis összeszólalkozásom is volt Bartholomew testvérrel. A gyöngyök nyilván nagyértéküek voltak s ő vonakodott tőlök megválni, mert, köztünk legyen mondva, Bartholomew testvér bizonyos mértékben örökölte apánk hibáját. Úgy vélekedett továbbá, hogy ha a gyöngysort kiadnók a kezünkből, az pletykára adhatna okot s végre is kellemetlenségeket hozna ránk. Mindössze csak annyira beszélhettem rá, hogy hadd kutassam ki Miss Morstannak a czimét és bizonyos időközökben elküldhessek neki egy-egy gyöngyszemet, hogy legalább szükséget ne kelljen szenvednie.

- Ez nyájas gondolat volt öntől, - szólt Miss Morstan melegen. - Dicséri nemes szivét.

A kicsi ember szabadkozva csóválta a levegőben a kezét.

- Mi gyámjai voltunk önnek, - mondá, - én legalább igy fogtam fel a dolgot, jóllehet Bartholomew testvér nem igen osztozott a nézetemben. Pénzünk amugy is elég volt. Én legalább nem kivántam többet. Azonkivül pedig, rossz izlés lett volna, olyan silány módon bánni el egy fiatal hölgygyel. *»Le mauvais gout mene au crime«.* A rossz izlés büntettre vezet. A francziák igen csinosan tudják az ilyen dolgokat kifejezni.

Nézeteltérésünk ebben a tekintetben annyira ment, hogy legjobbnak láttam külön lakásba hurczolkodni; eljöttem hát Pondicherry Lodgeból, magammal hozva az öreg *khitmatgárt* meg Williamst. Tegnap azonban arról értesültem, hogy rendkivül nagyfontosságu esemény történt. A kincs megtalálódott!

Erre azonnal irtam Miss Morstannak és most nincs egyéb hátra, mint az, hogy kimenjünk Norwoodba és követeljük a részünket. Ezt tegnap este meg is mondtam Bartholomew testvérnek előre, igy hát, bár nem szivesen látott, de várt vendégek leszünk.

Mr. Thaddeus Sholto elhallgatott és nyugtalanul fészkelődött pompás párna-székében.

Mindnyájan hallgattunk, gondolatainkat a titokzatos ügynek ezen az uj fordulatán jártatva.

Sherlock Holmes volt az első, a ki felállott.

- Uram, ön elejétől végig jól és helyesen cselekedett, - mondá. - Lehetséges, hogy ezt némileg viszonozhatni fogjuk önnek azzal, hogy világosságot derítünk azokra a részletekre, melyek ön előtt még homályosak. De, a mint Miss Morstan az imént megjegyezte, az idő már későre jár és legjobb lenne, ha rögtön haladéktalanul indulnánk.

Mr. Thaddeus Sholto nagy határozottsággal tekerte össze a *huká*-ja csövét s egy függöny mögül igen hosszú, zsinórozott felsőkabátot hozott elő, melynek asztrakán-gallérja és kézelői voltak. Belegombolózott állig, jóllehet az éj igen enyhe volt s öltözékét egy nyulbőr-kucsmával egészítette ki, melynek két leffentyüjét a fülére kötötte, úgy hogy az egész kis emberből semmi más nem volt látható, mint mozgékony, beteges színű arcza.

- Az egészségi állapotom nem éppen a legjobb, - jegyzé meg, a mint a folyosón kifelé vezetett bennünket. - Úgy kell magamra vigyáznom, mint a lábbadozóknak.

A kocsi várakozott ránk s utunk programmja nyilván előre meg volt állapítva, mert a kocsis minden szó nélkül indította el a lovakat, még pedig gyors ügetésben.

Új ismerősünk folytonosan beszélgetett, természetesen olyan hangon, mely élesen túlsipította a kerekek robogását.

- Battholomew nagyon eszes ember, - mondá. - Mit gondolnak, hogyan sütötte ki, hogy a kincs hol van? Arra a következtetésre jutott, hogy valahol a házban kell elrejtve lennie, igy tehát nagy gondossággal kiszámította az egész háznak a térfogatát az utolsó köbhüvelykig,

természetesen mindenütt méréseket téve, hogy egyetlen parányi részecske se hiányozzék a számításából.

Egyebek közt úgy találta, hogy az épület magassága hetvennégy láb, de a mint összeadta az egymás fölött levő szobák magasságait és kellő számításba vette a köztük levő padozatokat is, melyeknek a vastagságát fúrások útján határozta meg: az összeg sehogy sem akart több lenni hetven lábnál. Négy láb tehát hiányzott a teljes magasságból. A miből az következett, hogy ennek a négy lábnak a szobák fölött, a padláson vagyis inkább a padlás alatt kell meglennie.

Lyukat ütött hát a legfelsőbb szoba mennyezetébe és ott csakugyan ráakadt egy alacsony közbülső padlásra, a mely be volt falazva és a melyről senkinek sem volt tudomása.

Ennek a befalazott térségnek a közepén találta meg a kincses ládát, mely két gerendára volt föltéve!

Lebocsátotta a nyíláson s most ott van a kincs a szobában.

Bartholomew az ékszerek értékét nem kevesebbre, mint félmillió font sterlingre becsüli!

Ez óriási összeg hallatára mind a hárman nagyranyílt szemekkel bámúltak egymásra.

Miss Morstan, ha jogaihoz segíthetjük, a szükölködő gouvernanteból egyszerre Angolország leggazdagabb leányává lesz!

Őszinte jóbarátnak ezen a nagy szerencsén mindenesetre örülnie kellett volna; de szégyenkezve kell megvallanom, hogy engem elfogott az önzés s egyszerre olyan nehéznek éreztem a szívemet, mintha ólommá változott volna. Eldadogtam néhány szakadozott gratuláló szót, azután leverten hallgattam, lehorgasztottam a fejemet s alig ügyeltem a Mr. Thaddeus Sholto élénk csevegésére.

Ez a furcsa kis ember határozottan afféle képzelt beteg volt s úgy félhomályosan vettem csak tudomásul, hogy minduntalan újabb meg újabb kórtüneteket sorolt fel magáról s kért felvilágosításokat számtalan kotyvalékra nézve, melyeket orvosság gyanánt bőrtokban hordozott magával a zsebében. Hiszem és reménylem, hogy egyikére sem fog emlékezni azoknak a feleleteknek, amiket a kérdéseire adogattam - mert különben baja talál lenni. Holmes legalább azt állítja, hogy óva intettem a képzelt beteget attól a nagy veszedelemtől, a mely érhetné, ha egyszerre két csepp riczinus-olajnál többet találna bevenni, ellenben a strichnint nagy adagokban ajánlottam neki, mint csillapítószert.

Bármiként legyen is, annyi bizonyos, hogy nagy megkönnyebbűlést éreztem, mikor kocsink egy hirtelen zökkenéssel megállott s a kocsis leugrott, hogy kinyissa számunkra az ajtót.

- Ime, Miss Morstan, ez Pondicherry Lodge, - szólt Mr. Thaddeus Sholto, a mint a leányt a kocsiból lesegítette.

V.

Majdnem tizenegy óra volt már, mikor éjjeli kirándulásunknak e végpontjához elértünk.

Magunk mögött hagytuk az óriási város gőzkörét s az éj gyönyörű volt. Meleg szél fújt nyugatról, nehéz felhők úsztak lassan az égen és szakadásaikból olykor ki-kikandikált a félhold.

Elég világos volt ahhoz, hogy az ember némi távolságra ellásson, de azért Mr. Thaddeus Sholto levette ez egyik kocsi-lámpást, hogy megvilágítsa előttünk az utat.

Pondicherry Lodge külön telken épült s igen magas kőfallal volt körülvéve, melynek a teteje üvegtörmelékkel volt védve. A bejárás mindössze egy keskeny, jól megvasalt ajtó volt.

Vezetőnk sajátságos ütemességgel kopogtatott be rajta.

- Ki az? - szólt belülről egy mogorva hang.

- Én vagyok, Mac Murdo. A kopogtatásomról csak megismerhetett.

Az előbbi hang morgott valamit s azután kulcs-csörömpölés és nyikorgás hallatszott. Az ajtó súlyosan lódúlt ki zárjából s alacsony, szélesmellű ember állott az ajtóban.

A lámpás sárga fénye megvilágítá kidüledő arczcsontjait és pislogó, gyanakvó szemeit.

- Ön az, Mr. Thaddeus? De hát a többiek kicsodák? Ezekről nem kaptam parancsot az úrtól.

- Nem-e, Mac Murdo! No ez meglep! Hiszen mondtam tegnap este a testvéremnek, hogy elhozom néhány barátomat.

- Az úr ma még künn sem volt a szobájából, Mr. Thaddeus, s így hát nem kaptam parancsot. Tetszik tudni nagyon jól, hogy nekem a házirendhez kell magamat tartanom. Önt beereszthetem, de már a barátjainak ott kell maradniok, a hol vannak.

Ez váratlan akadály volt.

Mr. Thaddeus Sholto zavarodottan és tehetetlenül nézett körül.

- Ez már nem szép magától, Mac Murdo! - mondá. - Ha én kezeskedem értök, az csak elég. Aztán meg hölgy is van köztök. Ilyen órában csak nem várakozhatik itt künn az országúton.

- Szörnyen sajnálom, Mr. Thaddeus, - viszonzá a kapus kérlelhetetlenül. - Lehet valaki az ön barátja, de nem egyszersmind az úré. Ő engem tisztességesen fizet azért, hogy a kötelességemet tegyem s én bizony meg is teszem. Nem ismerek az ön barátjai közül, Mr. Thaddeus, egyet sem.

- Dehogy nem, Mac Murdo! - kiáltott most közbe vidáman Sherlock Holmes. - Nem hinném, hogy engem elfelejtett volna. Emlékszik arra a műkedvelőre, a ki magával az Alison-féle helyiségben három verset vívott négy esztendővel ezelőtt, mikor a jutalomjátéka volt?

- Csak nem Mr. Sherlock Holmes? - orditott az ökölvívó. - De biz az, ni! Teremt' ucscse! Hogy is lehet az, hogy elnéztem? Ha nem állott volna itt olyan csendesen, hanem elibem áll és azzal a bizonyos kereszt-csapással felüti az államat, mint akkor: egy árva szó nélkül is menten ráismertem volna! Hej, tisztelt uram, önben bizony kárba veszett az a szép erő! Sokra vihette volna, ha beállott volna a czéhünkbe!

- Lássa, Watson, - fordult hozzám Sherlock Holmes nevetve, - ha minden egyéb dolgom rosszul sül el, még folyvást nyitva áll előttem egy tudományos pálya! Most már bizonyos vagyok benne, hogy ez a mi jó barátunk nem zár ki bennünket az útfélre.

- De nem ám! Tessék csak belől kerülni a tisztelt barátjaival együtt! - szólt a kapus. - Nagyon sajnálom, Mr. Thaddeus, - tevé hozzá, - de a parancsaim nagyon szigoruak. Csak olyanokat ereszthetek be, a kiket jól ismerek.

A keritésen belől, kietlen területen porondos út vezetett egy lomha, négyszögletű, rideg nagy épülethez, mely mély árnyékba volt borulva, kivévén ott, a hol egy keskeny holdsúgár megvilágított egy szögletet s megcsillant egy padlás-ablakon.

Az épület terjedelmes, nehézkes tömege a maga sötétségével és síri csendességével majdnem megfagyasztotta az ember ereiben a vért.

Még Mr. Thaddeus Sholto sem látszott magát jól érezni s kezében csörömpölve reszketett a lámpás.

- Nem értem, - mondá. - Itt valami félreértésnek kell lenni. Világosan megmondtam Bartholomewnak, hogy itt leszünk s mégsem látok világosságot az ablakában. Sehogy sem tudom magamnak megmagyarázni a dolgot.

- Mindig ilyen szigoruan őrizteti a háza tájékát? - kérdé Sherlock Holmes.

- Mindig. Az apám példáját követi. Ő volt a kedvesebbik fia, tetszik tudni; s én néha azt gondolom, hogy apám talán többet mondogatott el neki, mint nekem valaha. Nézze, az ott fenn a Bartholomew ablaka, a melyre most a hold rávilágít. Csakúgy csillámlik a fénytől, de belülről, ugy hiszem, nincs világosság.

- Nincs, - erősíté Sherlock Holmes. - De amott, az ajtó közelében látok valami gyenge pislogást egy ablakban.

- Oh, az a gazdasszony szobája, ott üldögél az öreg Bernstonené. Ő bizonyosan fog felvilágosítást adhatni. Talán nem röstellnének önök itt várakozni egy-két perczig, mert ha mindnyájan egyszerre toppanunk be hozzá s ő nincs értesülve a jövetelünkről, nagyon meg talál ijedni... De csitt... Mi ez?

Mr. Thaddeus Sholto feltartotta a lámpását s a keze ugy reszketett, hogy a fénykarikák őrülten tánczoltak bennünket köröskörül...

Miss Morstan megkapta a kezemet s dobogó szívvel, mozdulatlanul hallgattunk mindannyian.

A nagy fekete házból a néma éjszakában a legszomorubb, legszánalmasabb hang hallatszott: ijedt asszonynak éles, szakadozott kesergése.

- Ez Bernstonené, - mondá Mr. Thaddeus Sholto. - Ő a házban az egyetlen asszony. Várakozzunk itt. Mindjárt kijövök.

Odasietett az ajtóhoz s bekopogtatott a maga sajátos módja szerint.

Láthattuk, hogy egy magastermetü öreg asszony bocsátja be, örömmel csapva össze a kezét, a mint őt meglátta.

- Oh, Mr. Thaddeus, édes jó uram, milyen jó, hogy eljött! Úgy örülök, hogy eljött, Mr. Thaddeus, édes jó uram!

Addig hallottuk ezt az ismételt örvendezést, míg az ajtó be nem csukódott s egészen el nem tompította a hangokat.

Vezetőnk künn hagyta a lámpást. Sherlock Holmes fölvette, lassan jártatta körül s nézegette nagy figyelemmel a házat, meg a nagy törmelékhalmazokat, melyek az egész területen elszórva voltak.

Miss Morstan mellettem állott. Keze a kezemben nyugodt.

Különös, csodálatos dolog a szerelem!

Ime, itt állottunk mi ketten, kik a mai nap előtt még sohasem láttuk egymást, a kik soha egyetlen gyöngéd szót vagy tekintetet nem váltottunk egymással s mégis most, egy válságos órában kezeink önkéntelenül keresték egymást!

Sokat tünődtem én azóta ezen, de abban a pillanatban a legtermészetesebb dolognak találtam azt, hogy ekkép közeledem hozzá, s ő gyakran mondta nekem utóbb, hogy benne is megvolt az ösztön, hogy oltalomért és megnyugvásért forduljon hozzám.

Úgy álltunk ott, kéz a kézben, mint két gyermek, s béke szállott a szívünkbe, bármi sötét ború környezett is bennünket.

- Milyen különös hely, - szólt Miss Morstan, körültekintve.

- Olyannak látszik, mintha ideszabadították volna Anglia összes vakandjait. Valami ehhez hasonlót láttam Ballarat mellett egy domboldalban, a hol azelőtt arany-ásók dolgoztak.

- Hasonló okok, hasonló okozatok, - mondá Holmes. - Ezek is kincskeresők munkájának a nyomai. Ne feledje el, hogy ezek az emberek hat esztendeig kutatták a kincset. Nem csoda, hogy az egész telek olyan, mint valami bánya.

Ebben a pillanatban nagy csattanással nyilt meg a ház ajtaja s Mr. Thaddeus Sholto rohant ki rajta, előrenyújtott kezekkel s rémült szemekkel közeledve felénk.

- Bartholomewnak valami baja esett! - kiáltá. - Meg vagyok rémülve! Az idegeim oda vannak!

Valóban csakúgy vaczogott a foga a félelemtől s az asztrakán gallérból kikandikáló sápadt, rángatózó arcz olyan tehetetlen, rimánkodó kifejezésű volt, mint valami halálra ijedt gyermeké.

- Gyerünk be a házba! - szólt Holmes az ő határozott, heves hangján.

- Igen, igen, - rimánkodott Mr. Thaddeus Sholto, - jöjjenek. Igazán nem érzem magamat alkalmasnak arra, hogy én legyek az intéző.

Mindnyájan bementünk Sherlock Holmes után a gazdasszony szobájába, mely a ház folyosójának baloldalán volt.

Az öreg asszony ijedt tekintettel és nyugtalanúl reszkető ujjakkal járkált fel s alá, de a Miss Morstan megjelenése, úgy látszék, csillapító hatással volt reá.

- Az isten áldja meg azt a szelid, nyugodt arczát! - kiáltott föl ideges zokogással. - Olyan jól esik a szemébe néznem. Óh, nagyon kínos megpróbáltatásom volt ma nekem.

Miss Morstan megveregette a munkától feltört sovány kezeket s mormolt néhány nyájas, vigasztaló asszonyi szót, melyektől a vértelen arcz visszanyerte valamennyire a színét.

- Az úr bezárkózott a szobájába s nem akar felelni a szavamra, - mondá az asszony, mikor kikérdeztük. - Egész nap vártam, hogy szólítson, mert sokszor szeret egyedül lenni s olyankor nem szabad hozzá bemenni. De egy órával ezelőtt az jutott eszembe, hogy hátha valami baja van. Fölmentem hát s benéztem a kulcslyukon... Menjen föl, Mr. Thaddeus, menjen föl, édes jó uram, s nézze meg maga. Tiz hosszu esztendő óta elégszer láttam a gazdámat örömében és bánatában, de olyan arczczal, mint a mostani, sohasem láttam még.

Sherlock Holmes fölvette a lámpást és előre indult, mert a szegény Thaddeusnak még folyvást vaczogott a foga s csakugyan képtelen volt arra, hogy vezetőnk legyen. Annyira meg volt rendülve, hogy karjába kellett öltenem a kezemet, a mint fölfelé mentünk a lépcsőn, mert alig bírt járni, úgy reszketett a térde.

Mialatt fölfelé haladtunk, Sherlock Holmes kétszer kapta ki zsebéből a nagyító-lencséjét a gondosan vizsgálgatott bizonyos foltokat, melyeket én csak egyszerü, alaktalan porcsomóknak néztem a kókusz-gyékényen, mely lépcsőszőnyegül szolgált. Lassan ment lépcsőfokról lépcsőfokra, mélyen le tartva a lámpást és éles pillantásokat vetve jobbra és balra.

Miss Morstan lent maradt a halálra rémült gazdasszonynál.

A harmadik emeletre fölérve, meglehetősen hosszu, keskeny folyosóba jutottunk, melynek az egyik oldalát nagy festményt ábrázoló indiai kárpit borította, a másik oldalán pedig három ajtó volt.

Sherlock Holmes itt is az előbbi lassusággal és rendszerességgel haladt előre, mi pedig szorosan a sarkában voltunk, hosszú árnyékaink végig feküdvén hátunk mögött a folyosó padozatán.

A harmadik ajtó volt az, a melyet kerestünk.

Sherlock Holmes kopogtatott, de belülről nem jött felelet. Ekkor megfogta a kilincset, hogy kinyissa az ajtót. De ez be volt zárva belülről, még pedig, a mint láthattuk, jó erős, széles vasreteszszel. Minthogy azonban a kulcs el volt fordítva, a lyukon be lehetett látni.

Lakótársam lehajolt ehhez a kulcslyukhoz, de abban a pillanatban ismét felegyenesedett, olyan hirtelenséggel véve lélekzetét, mint a ki a legnagyobb mértékben meg van ütődve.

- Valami ördögi dolog van ebben, Watson - mondá nagyobb felindulással, mint a minőt valaha láttam rajta. - Mit szól hozzá?

Én is lehajoltam a kulcslyukhoz és borzadva tántorodtam vissza...

A szobába derüsen özönlött be a holdfény és sápadt világossággal árasztott el benne mindent. A szoba közepén, velem egyenesen szembe nézve s mintegy a levegőben függve - mert alatta árnyékba volt borúlva minden - lebegett egy emberi arcz, valósággal a mi Thaddeus barátunknak az arcza...

Ugyanaz a magas, fénylő koponya, ugyanaz a vörös hajkoszorú, ugyanaz a sápadt, vértelen arcz...

De a vonások borzalmas mosolygásba voltak kövülve, merev, természetellenes vigyorgásba, mely abban a csendes, holdvilágos szobában sokkal bántóbb hatással volt az idegekre, mint bármilyen bősz, eltorzult arczkifejezés.

Annyira hasonlított ez az arcz a mi kis barátunk arczához, hogy önkéntelenül hátrafordúltam, hogy ránézzek. Azután jutott eszembe, hogy, mint elbeszélése folyamán említette, ikertestvérek voltak.

- Rettenetes, - szóltam Sherlock Holmeshoz. - Mitévők legyünk?

- Ennek az ajtónak ki kell nyílnia, - felelt ő s neki ugorva, testének egész súlyát rávetette a zárra.

Az recsegett és csikorgott, de nem engedett.

Most ujra nekivetettük magunkat mind a ketten, mire a zár hirtelen recscsenéssel felpattant s mi benn voltunk a Bartholomew Sholto szobájában.

Khémiai dolgozószobának volt az berendezve. Az ajtóval szemközt levő falon kettős sorban álltak üvegdugós palaczkok, az asztal pedig tele volt Bunsen-lámpákkal, kémcsövekkel és retortákkal. A sarokban kosarakba fonott nagy üvegek állottak, különféle savakkal és szeszekkel megtöltve.

Ezek egyike, úgy látszik elhasadt vagy eltört, mert valami sötétszínű folyadék csurgott ki belőle s folyt végig hosszú vonalban a padlón, a szoba levegője pedig sajátságosan maró kátrányszerű szaggal volt tele.

Egyik oldalon, mész- és vakolat-törmelék között szoba-létra állott s fölötte a mennyezetbe nyilás volt törve, a melyen egy ember könnyen átférhetett.

A létra lábánál hosszú kötél hevert gondatlanúl odavetve.

Az asztal mellett, fa-zsöllében ült, összeesve, bal vállára konyúlt fejjel, a ház gazdája, arczán azzal a kisértetiesen megkövült mosolygással.

Teste hideg és merev volt, világos jeléül annak, hogy több órával azelőtt halhatott meg.

Nekem úgy tetszett, hogy nemcsak a vonásai, hanem összes tagjai is a legkülönösebb módon vannak eltorzulva, csavarodva.

Keze mellett az asztalon hevert egy sajátságos szerszám: barna, sűrűen görcsözött kurta bot, kalapácsszerű kőfejjel, mely sodrott zsineggel volt durván ráerősítve. Mellette egy leszakított papírszelet, a melyre néhány szó volt karmolva.

Sherlock Holmes megnézte az írást s azután átadta nekem.

- Látja? - mondá, jelentősen húzva fel a szemöldökét.

Én pedig a lámpás világánál borzadva olvastam:

„A négyes kereszt”.

- Az isten szerelméért, mit jelent mindez? - kérdém.

- Mit? gyilkosságot, - viszonzá Sherlock Holmes, fölibe hajolva a holt embernek. - Ah! el voltam rá készülve. Nézze csak!

S a halott füle fölött rámutatott egy hosszú, sötét, tüskének látszó tárgyra, mely a bőrbe volt fúródva.

- Olyan, mintha tüske volna, - mondám.

- Tüske is. Kihúzhatja. De vigyázzon. Meg van mérgezve.

Mutató- és hüvelykujjam közé fogtam a tüskét, mely olyan könnyen vált le a bőrről, hogy alig hagyott maga után valami nyomot.

Egyetlen picziny vérfoltocska mutatta a szúrás helyét.

- Mindez megfejthetetlen rejtvény előttem, - mondám. - Egyre homályosabbá lesz, a helyett hogy kiderülne.

- Ellenkezőleg, - viszonzá Sherlock Holmes, - pillanatról pillanatra tisztul, világosodik. Csak néhány hiányzó lánczszemre van még szükségem, hogy teljesen összefüggő egész álljon előttem.

Mióta a szobába beléptünk, csaknem egészen megfeledkeztünk a kisérőnk jelenlétéről.

Mr. Thaddeus Sholto mozdulatlanúl állott az ajtóban, mint a megtestesült rémület: tördelte a kezét és keservesen nyöszörgött.

Egyszerre aztán éles, rikácsoló kiáltásba tört ki.

- Jaj, a kincs eltünt! - mondá. - Elrabolták tőle!... Ott van a nyílás, a melyen a padlásról leeresztettük volt. Én is segítettem neki! Én voltam az utolsó ember, a ki láttam és beszéltem vele! Itt hagytam tegnap este ebben a szobában s a mint a lépcsőn lementem, hallottam, hogy magára zárta az ajtót...

- Milyen időtájban volt az?

- Tíz órakor. És most meg van halva és elő fogják hívni a rendőröket és gyanúsítani fognak engem!... Óh igen, bizonyos vagyok benne, hogy gyanúsítani fognak. De önök, uraim, ugyebár nem így vélekednek? Bizonyára nem gondolják, hogy én voltam? Mert föltehető-e, hogy idehoztam volna önöket, ha úgy volna? Istenem! Bizonyos, hogy beleőrülök!

S máris őrült módjára hadonászott a karjaival s toporzékolt a lábaival.

- Semmi oka sincs a félelemre, Mr. Sholto, - mondá Sherlock Holmes nyájasan, kezét a vállára téve. - Fogadja meg a tanácsomat s hajtasson egyenesen a legközelebbi rendőrállomásra. Ajánlkozzék, hogy mindenben segítségére lesz a törvény embereinek. Mi megvárjuk itt.

A szegény kis ember kábán engedelmeskedett s hallottuk, a mint a sötétben botorkálva ment le a lépcsőn.

VI.

- Most pedig, Watson, - szólt hozzám Sherlock Holmes, a kezét dörzsölgetve, - teljes félóránk van. Használjuk fel ezt az időt jól. Az »eset« előttem, mint már mondottam, majdnem teljesen tisztán áll. Nem szabad azonban beleesnünk a túlságos önbizalom tévedésébe. Akármilyen egyszerűnek látszik is most már a dolog, lehet, hogy valami mélyebb alapja van.

- Egyszerűnek látszik! - kiáltottam föl kétkedően.

- Mindenesetre, - viszonzá Sherlock Holmes, olyanformán, mint valami klinikai tanár, mikor a hallgatóinak magyaráz. - Üljön le csak oda a szögletbe, hogy a lábnyomai zavart ne okozzanak. Igy ni. Most pedig, munkához!... Először is hogyan jöttek be ide azok az emberek és hogyan távoztak? Az ajtó tegnap este óta zárva van. Hát az ablak?

Körülvilágította az ablakot a lámpással, hangosan mormolva ezalatt az észrevételeit, de úgy, mintha csak önmagához szólana:

- Belülről csukva. Ráma erős. Semmi baja. Nyissuk ki csak. Ah, csatorna-cső nincs a közelben, a tető eresze is messze. De valaki mégis bemászott ezen az ablakon. Tegnap este volt egy kis eső. Itt van egy sáros lábnak a nyoma a párkányon. Itt pedig egy kerek nyom; szintén sáros; a kerek nyom itt is látható a padlón, emitt is az asztal mellett. Nézze csak, Watson! Ez igazán pompás bizonyíték.

Jól megnéztem a tisztán látható sárkarikákat.

- Ez nem lábnyom, - mondám.

- Nem ám, hanem valami, a mi ránk nézve még sokkal értékesebb. Nézze itt az ablak-párkányon a lábnyomot: súlyos csizma, széles patkóval s mellette egy falábnak a nyoma.

- A falábú ember! - kiáltottam fel.

- Úgy van, a falábú ember, a kitől az öreg Sholto mindig félt. De volt itt még más valaki is, még pedig igen ügyes és hasznos szövetségese a falábú embernek. Ni, doktor, föl tudna ön kúszni ezen a falon?

Kinéztem a nyitott ablakon. A hold még egyre fényesen világította meg a háznak ezt a sarkát. Jó hatvan lábnyi magasságban voltunk s bárhova néztem is, sehol olyan pontot nem láttam a falon, mely a lábnak támaszul szolgálhatott volna. Nem volt azon egyetlen hasadás sem.

- Felkuszni ezen a falon? Az teljes lehetetlenség, - felelém.

- Segitség nélkül lehetetlenség. De tegyük föl, hogy volna önnek itt fenn egy embere, a ki lebocsátaná az ablakból azt a jó erős kötelet, mely ott hever a sarokban s a végét beleerősitené ebbe a nagy horogba, mely itt a falban van. Akkor, úgy hiszem, ha ön elég erős és ügyes ember, bizvást felkuszhatnék falábastul, mindenestül együtt. Természetesen ugyanazon az uton menne aztán el is, a barátja pedig felhuzná a kötelet, leoldaná a horogról, betenné az ablakot, be is zárná s azután azon az uton távoznék, a melyen idejött volt.

Sherlock Holmes kezébe vette ezalatt a kötelet, tapogatni kezdte s vizsgálta a nagyítóüveggel.

- Mellesleg, - folytatá, - mint másodrendü körülményt meg lehet jegyezni azt is, hogy falábu barátunk, ámbár jó kötélmászó, mesterségére nézve nem matróz. A tenyere korántsem kérges. Nagyító lencsém vérfoltokat mutat a kötélen, kivált az alsó vége felé, amiből azt következtetem, hogy emberünk hirtelen bocsátkozott le s a kötél lehorzsolta tenyeréről a bőrt.

- Ez mind nagyon szép, - jegyzém meg újra. - de a dolog most még érthetetlenebb, mint valaha. Miféle titokzatos bűntárs lehetett ez? Hogyan jutott be ide?

- Ah, a bűntárs? a szövetséges? - mondá Holmes elgondolkozva. - Meglehetős érdekes vonásokat látok erről a szövetségesről, ki ezt az egész bűnesetet kiemeli a köznapiasság prózájából, sőt azt hiszem, hogy egészen uj tünemény, úttörő lesz Angolország bűnügyi évkönyveiben - ámbár némileg hasonló eseteket lehetett hallani Indiából és, ha az emlékezetem nem csal, Szenegambiából.

- De hát hogy jött be? - kérdém újra. - Az ajtó be volt zárva, az ablak hozzáférhetetlen. A kéményen mászott le?

- A kürtő nagyon is szűk, - felelé Sherlock Holmes. - Gondoltam már én erre a lehetőségre.

- Akkor hát hogyan? - kérdém tovább.

- Ön sehogy sem akarja alkalmazni az én tiszta és világos útmutatásomat, - viszonzá Sherlock Holmes, a fejét csóválva. - Hányszor mondtam már önnek, hogy ha valamely kérdés megoldását keresve, egymásután rekesztjük ki az okoskodásból az összes lehetetlen körülményeket, az, a mi utoljára marad, mondja meg az igazat, *bármennyire valószinütlen* is különben! Már pedig tudjuk, hogy sem az ajtón, sem az ablakon, sem a kéményen nem jött be. Tudjuk azt is, hogy itt a szobában nem rejtőzködhetett, mert itt semmiféle búvóhely nincs. Tehát hol jött be?

- Azon a lyukon ni! - kiálték föl, a betört mennyezetre mutatva.

- No lám, természetesen. Feltétlenül ott kellett bejönnie. Ha lesz olyan szíves feltartani a lámpást, kutatásunkat most kiterjeszthetjük a padlás-helyiségre is, vagyis arra a titkos szobára, a melyben „Bartholomew testvér", mint Thaddeus barátunk nevezgette, a kincset megtalálta.

Sherlock Holmes azzal fölment a létrán s két kezével egy-egy gerendába fogózva felhuzta magát a padlásra. Ott aztán arczra feküdve, lenyult a lámpásért s fogta, mialatt én követtem a példáját.

A helyiség, a melybe most jutottunk, tiz láb széles lehetett. Padlózata gerendákból állott, melyeknek közei vékony vakolattal voltak kitöltve úgy, hogy egyik gerendáról a másikra kellett lépegetni. Tetőzete csúcsba futott s nyilván belső magva volt az igazi, külső háztetőnek.

Bútorfélének nyoma sem volt benne, padlózatán évek hosszú sorának a pora hevert vastagon.

- No lássa, jól vagyunk már, - mondá Sherlock Holmes, kezét e lejtős falazatra téve. - Itt van egy csapóajtó, mely kivezet a háztetőre. Akár ki is tolhatom... Lám, itt a tető, mely enyhe lejtőben huzódik lefelé. Ime tehát, ezen az úton jutott No. 1. a zárt szobába. Lássuk már most, nem hagyta-e itt személyiségének valami nyomát?

Letartotta a lámpást a padozathoz és - másodszor láttam ma este az arczán azt a kifejezést, mely meglepődést, majdnem megdöbbenést árult el.

Nekem pedig, a mint a szeme irányát követtem, meghült a vérem. A padozat porába sűrűn volt belemélyedve egy meztelen lábnak a nyoma tisztán határozott, éles körvonalakban.

Tökéletes alkatú láb volt az, de alig félakkora, mint egy rendes emberé.

- Holmes, szólék suttogva, - gyermek követte el ezt a rettenetes dolgot.

Sherlock Holmes pillanat alatt visszanyerte önuralmát.

- Meg voltam kissé hökkenve, - mondá - de a dolog egészen természetes. Az emlékezetem cserbenhagyott az imént, mert különben előre meg kellett volna mondhatnom. Itt már semmi újat sem találhatunk. Gyerünk vissza a szobába.

- Nos, hát mi véleménye van azokról a lábnyomokról? - kérdém kíváncsian, mikor a létráról leszállottunk.

- Kedves Watson barátom, kísértse meg kissé az én módszerem szerint való okoskodást, - viszonzá Sherlock Holmes némi türelmetlenséggel. - Hiszen ismeri a módszeremet. Alkalmazza az eddig ismert adatokra és vonja le a következtetést. Érdekes és tanulságos lesz majd összehasonlítani az eredményt, a melyre külön-külön jutottunk.

Előrerántotta a lencséjét egy mérőszalaggal együtt s letérdelve, sietve mozgott ide-oda a szobában, méréseket, összehasonlításokat téve vizsgálódva, mialatt hosszú, vékony orra majdnem a földhöz ért és bogárszeme úgy csillogott, mint valami madáré.

Olyan gyorsak és nesztelenek voltak a mozdulatai, hasonlóan valami jól kitanított vizslához, mely szimatra talált, hogy lehetetlen volt arra nem gondolnom: micsoda rettenetes gonosztevő lehetett volna ebből az emberből, ha lelki és testi erejét s éles eszét a törvény ellen használta volna fel, nem pedig a törvény szolgálatában!

Mialatt ekkép szimatolt, folyvást mormogott magában s végre hangos, vidám rikkanásba tört ki.

- Ritka szerencsénk van! - mondá. - Most már alkalmasint kevés bajlódásunk lesz. A No. 1. reá nézve elég szerencsétlenül, belelépett a kifolyt kreozotba. Világosan láthatni kicsi talpának a szélét, berajzolódva ebbe a kellemetlen szagú folyadékba. Az üveg elrepedt s a kreozot, a mint látja, kifolyt.

- Mi ebben a szerencse? - kérdém.

- Mi? Hát az, hogy megcsíptük, - viszonzá Sherlock Holmes. - Tudok egy kutyát, a mely ennek a szagnak a világ végéig is utána tudna menni. Ha egy vadászfalka tüskön-bokron keresztül tudja követni a szimatot, mennyivel biztosabban követhet egy egyenesen ily czélra kitanított kutya olyan maró, éles bűzt, mint ez? A feleletet nem a hármas-szabály fogja megadni, hanem a... De hah! im, itt vannak már a törvény meghitelt képviselői.

Nehéz léptek és erős hangok zaja hallatszott fel alulról s nyomban rá az ajtó csapódása.

- Mielőtt feljönnek, - szólt Sherlock Holmes, - tegye rá csak a kezét ennek a ficzkónak a karjára, ide ni, meg ide, a lábára s tapintsa meg. Mit érez?

- Az izmok olyan kemények, mint a deszka.

- Ugy van. Rendkívül össze vannak húzódva s ez a merevülés sokkal erősebb, mint a közönséges *rigor mortis*. Vesse már most ezt össze az arczkifejezéssel, ezzel a hippokratesi mosollyal, vagy amint a régi irók nevezték: *rius sardonicus*-szal s mondja meg: mi következtetést von le belőle?

- Azt, hogy a halált valami rendkívül erős, növényi *alkaloid* okozta, valami strichninféle anyag, a mely *tetanus*-t idéz elő.

- Ez a gondolatom támadt nekem rögtön abban a pillanatban, a min az arcz megmerevült vonásait megláttam. Mikor ebbe a szobába beléptünk, először is azt néztem, hogy a méreg miként jutott be a szervezetbe. És, a mint látta, találtam is egy tüskét, melyet nem nagy erővel szúrtak vagy lőttek be a fejbőrbe. Láthatja azt is, hogy a sebesülés helye a fejének azon az oldalán van, mely a mennyezetben levő nyilás felé lehetett fordulva, mikor ez az ember egyenesen ült a székében. Most pedig vizsgálja meg ezt a tüskét.

Óvatosan fogtam a tüskét a két ujjaim közé s tartottam a lámpás elé. Hosszú, hegyes, fekete tüske volt, a hegyén üvegszerű fénynyel, mintha valami mézga-anyag száradt volna reá. A vastagabbik vége késsel volt megfaragva és gömbölyítve.

- Angolországi tüske ez? - kérdé Sherlock Holmes.

- Semmi esetre, - felelém.

- Nos, ennyi adatnak a birtokában levonhatja a helyes következtetést ön is. De im, itt vannak a rendes csapatok: a segédhadak takarodót fújhatnak.

Mialatt ezt mondta, a léptek, melyek folyvást közeledtek, most már hangosan hallatszottak a folyosóról s egy szürkébe öltözött kövér, jól megtermett ember lépett be a szobába. Puffadt, vértől duzzadó vörös képe volt, apró, pislogó, a húsban mélyen bennülő szemekkel.

Nyomban utána egyenruhás rendőrbiztos lépett be a még folyvást reszkető Thaddeus Sholtoval együtt.

- Ez azután a munka! - kiáltott föl a pohos ember fojtott zsiros hangon. - Szép munka! Hát ezek kicsodák? Olyan tele van ez a ház, mint valami méhkas.

- Talán csak emlékszik rám, Mr. Athelney Jones? - szólt Sherlock Holmes nyugodtan.

- Hogyne emlékezném? - szuszogott amaz. - Uraságod senki más, mint Mr. Sherlock Holmes a nagy theoretikus! Hogyne emlékezném? Sohasem fogom elfelejteni, hogyan leczkéztetett meg mindnyájunkat az okok, okozatok és következtetések dolgában a legutóbbi nagy ékszerlopás alkalmával. Igaz, hogy kellő nyomra vezetett bennünket; de vallja meg, hogy az inkább csak puszta szerencse, semmint jól átgondolt dolog volt.

- Nem volt az biz egyéb, mint igen egyszerü okoskodás.

- Ugyan hagyja el! Ne röstelje megvallani az igazat. De mi történt itt? Csúnya história! Nagyon csúnya história! Itt rideg tényekkel állunk szemben - semmi helye sincs a theorizálásnak. Szerencse, hogy egy másik ügyben éppen ittkünn voltam Norwoodban s a hír ott talált a rendőrállomáson. Mit gondol, miben halt meg ez az ember?

- Oh, itt alig van helye az én theorizálásomnak, - viszonzá Sherlock Holmes szárazon.

- Igaz, igaz. De azért nem tagadhatjuk, hogy ön néha fején találja a szöget. Hja bizony! Az ajtót zárva találták, a mint hallom s félmilliót érő ékszerek nyomtalanúl eltűntek. Hát az ablak?

- Az is zárva volt, belülről. De a párkányán nyomok látszanak.

- No, ha az ablak zárva volt, akkor a nyomokhoz semmi közünk. Ez csak világos. Ez az ember meghalhatott hirtelen magától is, de hát az ékszerek eltüntek... Hah! van már egy theoriám a dologról. Nekem is szoktak néha ilyen villanós ötleteim lenni. Biztos, menjen ki csak a folyosóra, és ön is, Mr. Sholto. A barátja itt maradhat... Nos, Holmes, mi véleménye van erről a dologról? Ez a Sholto tegnap este a saját bevallása szerint együtt volt az ikertestvérével. Bartholomew hirtelen meghalt, mire Thaddeus fogta a kincset és szépen odább állott. Helyes?

- Erre aztán a meghalt ember szépen fölkelt és magára zárta belülről az ajtót.

- Hm! Az okoskodásban tehát hiba van. Alkalmazzuk az esetre a józan ész szabályait. Ez a Thaddeus valóban együtt volt tegnap este a testvérével; az is tény, hogy összevesztek. Ezeket tehát tudjuk. Már most: Bartholomew meghalt és az ékszerek eltüntek. Ezt is tudjuk. Bartholomewt senki sem látta azóta, hogy Thaddeus nála volt. Az ágya még most is érintetlen. Mindezek mellett látjuk még azt is, hogy Thaddeus uram rendkívül izgatott állapotban van... A mint látja, szövöm már a hálómat Thaddeus körül s a háló egyre szorosabb kezd lenni.

- Ön nincs még teljesen birtokában a tényeknek, - mondá Sherlock Holmes. - Ez a faszilánk, melyről alapos okom van hinni, hogy meg van mérgezve, ennek az embernek a fejbőrébe volt fúródva. Emitt látszik a nyoma. Ez a beirott papiros-szelet itt hevert az asztalon s mellette ez a különös kőkalapácsforma szerszám. Hogyan vág mindez össze az ön elméletével?

- Minden tekintetben megerősíti, - viszonzá nagyképüen a pohos detektiv. - A ház tele van indiai különlegességekkel. Ezt Thaddeus maga hozta fel s ha ez a szilánk meg van mérgezve, Thaddeus éppen úgy használhatta fel gyilkos czélra, mint bárki más. A papiros-szelet, az lehet egyszerüen valami hókuszpókusz, mely csak félrevezetésre akar szolgálni. Az egyetlen kérdés csak az, hogy a gyilkos hogyan távozott el... Ahá, ahol van egy lyuk a mennyezetben.

S tagbaszakadt voltához képest nagy fürgeséggel kapaszkodott fel a detektiv a létrán s onnan a padlásra. Pillanattal utóbb már hallottuk ujjongó hangját, a melyen jelentette, hogy megtalálta a csapóajtót.

- Meg tud ez találni egyet-mást, - jegyzé meg Sherlock Holmes vállat vonva. - Olykor vannak eszes pillanatai is. *Il n'y a pas de sots si incommodes que ceux qui ont de l'esprit!*

- No lássa! - szólt Athelney Jones, a mint a létrán ismét lejött, - a tények végre is többet érnek minden theoriánál. Véleményem most már meg is van erősítve. Van itt fenn egy csapóajtó, mely a háztetőre szolgál és nyitva van.

- Én nyitottam ki, - jegyzé meg Sherlock Holmes egyszerüen.

- Ah, igazán? Hát észrevette? - kérdé Athelney Jones, kinek az önbizalma kissé lelohadt erre a fölfedezésre. - No, de akárki vette is észre, az a csapóajtó világosan mutatja, hogy a tisztelt úr merre távozott. Biztos úr!

- Igenis! - felelt vissza a rendőrbiztos a folyosóról.

- Kérje meg Mr. Sholtot, hogy jöjjön be ide.

Az reszketve jött be.

- Mr. Soltho, kötelességem önt arra figyelmeztetni, hogy e pillanattól fogva mindennemű nyilatkozata önmaga ellen fog felhasználtatni. A királynő nevében ezennel letartóztatom önt, testvére halálának a körülményeinél fogva.

- Tessék, hát nem megmondtam! - kiáltott föl a szegény kis ember, a karját széttárva s egyikünkről a másikunkra tekintve.

- Ne aggódjék e miatt, Mr. Sholto, - szólt Sherlock Holmes. - Úgy hiszem, magamra vállalhatom, hogy önt e vád alól tisztázzam.

- Ne igérjen nagyon is sokat, theorista uram, ne igérjen nagyon is sokat! - szólt gúnyosan a detektiv. - Nagy fába találja vágni a fejszéjét.

- Már pedig én, Mr. Jones, - nemcsak tisztázni fogom Mr. Sholtot, hanem puszta szivességből megajándékozom önt a mult éjjel itt járt két ember egyikének a nevével és személyleirásával is. A neve, mint alapos okom van hinni, Jonathan Small. Nagyon is fogyatékos nevelésü ember, alacsony, fürge testalkattal, a jobb lába hiányzik s helyette falábat hord, mely a belső felén meg van kopva. Ballábának a csizmáján erős, szögletes orru talpa s patkós sarka van. Közepes koru ember, napbarnította arczczal s valamikor fegyencz volt. Ez a pár adat segítségére lehet önnek s nagyobb könnyebbség kedvéért hozzáteszem még, hogy tenyeréről a bőr jó részben le van horzsolva. A másik ember...

- Ah, a másik ember? - kérdé Athelney Jones kicsinylő hangon, de mégis meghökkenve attól a határozottságtól, a melylyel Sherlock Holmes a maga adatait elsorolta volt.

- A másik ember igen különös egyéniség, - viszonzá Sherlock Holmes, sarkon fordulva. - Reménylem, nemsokára módomban lesz önt mind a kettőjöknek bemutatni... Kérem csak egy szóra, kedves Watson.

S azzal kivezetett a folyosóra a lépcsőhöz.

- Ez a váratlan eset, - mondá, - meglehetősen elfeledtette velünk idejövetelünknek eredeti czélját.

- Én is épp erre gondoltam, - felelém. - Nem helyes, hogy Miss Morstan tovább is itt maradjon ebben a rémes házban.

- Úgy van. Önnek haza kell őt kisérni. Lower-Camberwben lakik Mrs. Cecil Forresternél. Az tehát nincs is nagyon messze. Én megvárom itt, ha hajlandó lenne visszajönni. Vagy talán fáradtnak érzi magát?

- Szó sincs róla. Sőt nem is hiszem, hogy nyugodni tudnék addig, a míg többet nem tudok erről a mesés, rejtelmes históriáról. Sok viszontagságon mentem keresztül, ismerem az élet forgandóságát, de szavamra mondom, hogy a legkülönösebb meglepetések e gyors sorozata egészen megrázta az idegeimet. És most, hogy már ennyire vagyok, szeretnék önnel együtt a végére járni a dolognak.

- Jelenléte nagy szolgálatomra is lesz, - felelt Sherlock Holmes. - Mi a hivatalos eljárástól függetlenül fogjuk folytatni nyomozásunkat, magára hagyva ezt a pohos Jonest, hogy lovagolja bele magát akárminő föltevésekbe. Ha miss Morstant hazavitte, menjen tovább a Pinchin Lanebe, a Temze közelébe. Annak az utczának a harmadik házában jobbra lakik egy madárkitömő, Shermannak hívják. Az ajtó fölött menyétet fog látni, mely nyulfiókát tart a szájában. Verje föl az öreg Shermant s mondja meg neki, hogy tiszteltetem, szükségem van rögtön Tobyra. S hozza el magával Tobyt a kocsiban.

- Toby kutya, ugyebár?

- Az, még pedig bámulatos szaglású. Többet érek én a Toby segítségével, mint a londoni egész detektiv-karral.

- Akkor hát mindenesetre elhozom, - viszonzám. - Most egy óra van. Ha a városban más bérkocsit veszek, a melynek friss lova van, három óra előtt itt lehetek.

- Helyes. Én pedig azalatt megkisérlem, hogy mit tudhatok meg Mrs. Bernstonetól, meg a hindu szolgától, ki mint Mr. Thaddeustól hallom, a szomszédos padlásszobában alszik. Azután pedig tanulmányozni fogom a nagy Athelney Jones módszerét és meghallgatom az ő nem éppen gyöngéd csufolkodásait. »Az emberek gunyolni szokták azt, a mit nem értenek,« mondja velősen Goethe.

VII.

A rendőrök bérkocsit hoztak magukkal s azon vittem haza Miss Morstant.

Miss Morstan a nők angyali szokása szerint nyugodt arczczal állta ki az izgalmakat mindaddig, a míg magánál gyöngébb lényt látott, a kinek támogatásra volt szüksége; s derüs, nyugalmas arczczal találtam őt ott a rémüldöző gazdasszony mellett.

De a kocsiban aztán majdnem elájult s mikor magához tért, keserves zokogásra fakadt, annyira fölzavarták egész valóját az éj eseményei.

Azt mondta nekem utóbb, hogy az én akkori magaviseletemet hidegnek és túlságosan tartózkodónak találta. Sejtelme sem volt arról a harczról, mely bennem folyt s arról az erőfeszítésről, a melyet bennem keltett, hogy uralkodhassak magamon.

Mint előbb a sötét udvarban a kezem ösztönszerűen kereste volt az ő kezét, úgy repesett most feléje a szívem. Éreztem, hogy az élet közönséges körülményei évek hosszú sora alatt sem tanithatnának meg jobban arra, hogy mennyi gyöngédség és lelki erő lakozik benne, mint ennek az egyetlen napnak a különös élményei.

De két gondolat lepecsételte ajkamat és visszafojtotta a gyöngéd érzés szavait, melyeket mondani szerettem volna.

Ő ebben a pillanatban gyönge és gyámoltalan volt, testben és lélekben fölrázva. Visszaélés lett volna tehát, ily pillanatban vallani neki szerelmet.

Másodszor pedig, a mi még rosszabb, gazdag leány volt. Ha Sherlock Holmesnak a fáradozásait siker koronázza, dúsgazdag lesz. Illő, tisztességes dolog lett volna-e tehát az, hogy egy félzsolddal nyugalmazott katonaorvos kizsákmányolja azt a bizalmas helyzetet, melyet a véletlen teremtett?

Nem úgy tekinthetne-e reám ez a leány, gondolám magamban, mint közönséges szerencsevadászra?

Nem viselhettem el azt a gondolatot, hogy ő ilyesmit tehessen föl rólam.

Az a kincs, *a nábob kincse*, mint az elhunyt Sholto őrnagy nevezte, áthághatatlan gátat emelt közénk.

Majdnem két óra volt már, mikor czélhoz értünk. A házban a cselédek már rég lefeküdtek, de Mrs. Forrestert annyira érdekelte az a különös meghívás, melyet Miss Morstan kapott volt, hogy fenmaradt s bevárta a hazaérkeztét.

Maga nyitott ajtót. Éltes, megnyerő külsejű asszonyság volt s nagy örömmel láttam, hogy karja milyen gyöngéden fonódott a leány derekára s milyen anyai hangon köszöntötte. Világos volt, hogy Miss Morstan ebben a házban nem puszta fizetett szolgálattevő, hanem tisztelt barátnő.

Bemutatásom után a házi asszony fölkért, hogy menjek be velök és beszéljem el neki a kalandjainkat. Én azonban megmagyaráztam neki, hogy mily fontos és sürgős teendőm van és szentül megigértem, hogy majd eljövök és beszámolok az újabb részletekről.

A mint aztán elhajtattam, lopva visszapillantottam s még most is magam előtt vélem látni az ajtóban álló két kedves női alakot, hátuk mögött a félig nyitott ajtóval, a megvilágított benyilóval s a lépcső fényes karfájával.

A nyugalmas angol otthonnak ez a futólagos látománya is csillapítóan hatott rám abban az izgalmas, sötét kalandban, a melybe belejutottam.

És minél többet gondolkoztam a történteken, annál kalandosabbnak és homályosabbnak tűnt fel minden.

Végiggondoltam az eseménynek egész rendkívüli lánczolatát, mialatt kocsim tovarobogott a csendes utczák lámpasorai közt.

Ott volt először is az eredeti kérdés, mely Miss Morstant leginkább érdekelte s mely most már meglehetősen tisztázva volt. A Morstan százados halála, a gyöngy-küldemények, a hírlapi hirdetés, a levelek - mindezekkel a körülményekkel most már tisztában voltunk.

De mindezek csak még mélyebb és megrázóbb rejtelmes tragikum elé vezettek bennünket. A »nábob kincse«, az a különös tervrajz, melyet a Morstan százados irományai közt találtak, a Sholto őrnagy haldoklásakor lejátszódott különös jelenet, az éveken át keresett kincs föltalálása, melyet nyomban követett a fölfedező halála, a gyilkosság különös körülményei, az apró lábnyomok, a különös fegyverek, a papír-szelet, melyen ugyanazok a fenyegetőknek látszó szavak voltak olvashatók, mint a Sholto őrnagy mellére tűzött papiroson s melyek megegyeztek a Morstan százados birtokában volt tervrajzon talált szavakkal...

Valóságos útvesztő volt mindez, a melyben bárki is eltévedhetett, a ki nem volt megáldva olyan éles elmével és leleményességgel, mint az én lakótársam.

A Lambeth nevet viselő városrésznek az az utczája, a melybe Sherlock Holmes utasítása szerint hajtattam, kopott, kétemeletes téglaházak kettős sorából állott.

Mikor a 3-ik szám előtt megálltam, jó darabig kellett zörgetnem, mire valami eredményt érhettem el. Végre azonban az ablakdeszka mögött egy hasadékon világosság csillant meg s az ablak felső részén kibukkant egy fej.

- Menjen dolgára, maga részeg csavargó! - szólt az a fej. - Ha még tovább dörömböl, kinyitom a ketreczeimet és negyvenhárom kutyát eresztek ki rá.

- Csak egyet ereszszen ki, elég lesz az nekem. Azért jöttem...

- Hordja el magát! - ordított az ember, - Isten engem, ha odább nem áll, itt van ebben a bőrzsákban egy vipera, tüstént a fejére lódítom!

- De nekem kutya kell! - kiáltottam vissza.

- Ne feleseljen, annyit mondok! - Odább egy házzal! Mire hármat olvasok, repül a vipera...

- De kérem, Sherlock Holmes úrtól...

Bűvös hatása volt ennek a névnek. Az ablak egyszerre becsapódott s félpercz múlva már nyitva volt az ajtó.

Mr. Sherman, a ki benne állott, vékony, hórihorgas, félvállas öreg ember volt s kék pápaszemet viselt.

- A ki Mr. Sherlocktól jön, azt mindig szívesen látom, - mondá. - Tessék besétálni... Közel ne menjen ahhoz a borzhoz, mert harap... Ejnye, te csúf jószág, meg akarnád kóstolni a tisztelt úr ikráját? (Ez egy menyétnek szólt, mely vörösszemű gonosz fejét kidugta a ketrecz pálczái között.) Ne törődjék azzal... Ártatlan vakkígyó. Nincs méregfoga. Azért tartom, hogy pusztítsa a bogarakat... Ne tessék rossz néven venni, hogy az imént egy kicsit kurtán bántam el uraságoddal. A gyerkőczök nagyon sokat boszantanak. Sokan vannak, a kik csak azért jönnek idáig, hogy felzörgessenek az álmomból... Hát mit is kíván Mr. Sherlock Holmes?

- Egy kutyát kérne öntől...

- Úgy? Bizonyosan a Tobyt?

- Azt. Ő is Tobyt mondott.

- Toby úr itt lakik balra, 7. szám alatt.

Lassan ment előre a gyertyával a furcsa állat-család közepett, a melyet maga köré gyűjtött. A bizonytalan, pisla világításban homályosan láthattam, hogy minden nyílásból és kuczkóból csillogó szemek néztek utánunk. Még a fejünk fölött való gerendák is tele voltak nyugvó szárnyasokkal, a melyek lustán helyezték át testöknek a súlyát egyik lábukról a másikra, a mint hangunk felzavarta őket álmukból.

Toby csúf, hosszúszőrű, lelógó fülű, esetlen csámpás járású, barna-fehér színű kutya volt, félig vizsla, félig tacskó. Némi habozás után elfogadott egy darab czukrot, melyet az öreg állatkedvelő a kezembe csúsztatott s miután így megkötöttük a barátságot, készséggel jött ki utánam a kocsihoz s ült be velem.

Éppen hármat ütött az óra, mire Pondicherry Lodgeba visszaértem. A kiérdemelt ökölvívót, Mac Murdót, ezalatt szintén letartóztatták s úgy őt, mint Mr. Thaddeus Sholtót elkísérték a legközelebbi rendőrállomásra.

A keskeny bejárást két rendőr őrizte, de Sherlock Holmes nevének hallatára bebocsátottak a kutyával együtt.

Sherlock Holmes a ház előtt állott, kurta pipáját szíva s két kezét a zsebébe dugva.

- Ah, elhozta! - kiáltott föl. - Jó kutya a Toby kutya! (s megsímogatta.) Athelney Jones elment. Mióta ön elment, a hivatalos erély és tapintat ugyancsak működött. Athelney Jones nemcsak Thaddeus barátunkat, hanem a kapust, a gazdasszonyt, meg a hindu szolgát is letartóztatta és bekísértette. Mienk az egész ház. Csak egy rendőr van ottfenn, a ki vigyáz. Hagyjuk itt Tobyt és menjünk fel.

Az előcsarnokban egy asztallábhoz kötöttük a kutyát és fölmentünk.

A szobát úgy találtuk, a hogy hagytuk, csupán azzal a különbséggel, hogy a halottra lepedő volt borítva. A szögletben fáradtnak látszó rendőr szundikált.

- Biztos úr, adja ide egy kicsit a tolvajlámpását, - szólt Sherlock Holmes s azután hozzám fordúlt.

- Kérem, folytatá, - kösse fel a nyakamba ezt a lámpást, úgy hogy elől csüngjön... Igy ni, köszönöm... Most pedig levetem a czipőmet meg a harisnyámat. Egy kis testgyakorlatot szándékozom végezni. Elég jó mászó vagyok... Kérem, mártsa bele a zsebkendőmet abba a kreozotba. Jól van. Most jöjjön fel velem egy pillanatra a padlás-zugolyba.

Fölmásztunk a lyukon. Holmes ismét megvilágította a lámpással a lábnyomokat.

- Kérem, kedves Watson, nézze meg ezeket a lábnyomokat még egyszer, - mondá. - Talál-e rajtuk valami különösen figyelemreméltót?

- Ez csak valami gyermeknek vagy kicsi termetű nőnek a lába lehetett, - felelém.

- De a nagyságától eltekintve, - lát-e rajta valami feltűnőt?

- Ezek a nyomok egészen olyanoknak látszanak, mint más lábnyomok.

- Szó sincs róla. - Nézze csak. Itt van a porban egy jobb lábnak a nyoma. Most nézze, melléje teszem az én jobb lábamat. Nos, mi a főkülömbség a két lábnyom között?

- Az ön ujjai össze vannak zsugorodva és hajolva. De emennél minden egyes ujjnak a nyoma külön s majdnem egészen látható.

- Úgy van. - Ez a fődolog. Jegyezze ezt meg magának. Most kérem, menjen oda a padláslyukhoz és szagolja meg az alsó szélét. Én addig itt maradok ezzel a zsebkendővel a kezemben.

Úgy tettem, a mint utasított és rögtön erős kátrányszagot éreztem.

- A bűntárs tehát odalépett, a mint a lyukon kibújt, - mondá Sherlock Holmes, a mint az eredményt közöltem vele. - Ha *ön* meg tudta érezni a nyomát, úgy hiszem, Toby könnyen ki fogja szimatolhatni, hogy merre ment... Most pedig siessen le, oldja el a kutyát és nézzen föl a tetőre, keresve a modern Blondint.

Mire az udvarra leértem, Sherlock Holmes már a háztetőn volt s láthattam, hogy valami óriási bogár módjára, mint mászott lassan előre a tető gerinczén.

Egy kémény-csoport mögött eltűnt a szemem elől, de a túlsó oldalon ismét fölbukkant. Mikor én is átkerültem a másik oldalra, ott ült a szögleten áthúzódó rézcsatorna tetején.

- Ön az, Watson? - kiáltott le hozzám.

- Én vagyok.

- Itt kellett lemennie. Mi az a feketeség odalenn a csatorna-cső alatt?

- Vizes-hordó.

- Van födele?

- Van.

- Létra nincs?

- Nyoma sem!

- Átkozott ficzkója! Hisz ez valóságos nyaktörő vállalat! No de a hol ő fel tudott mászni, én csak le tudok ereszkedni. A cső meglehetősen erősnek látszik... Rajta!

Lábsúrlódás hallatszott a csövön s a lámpás gyorsan ereszkedett lefelé a fal mentén. Azután könnyű ugrással a hordó tetején termett Sherlock Holmes, onnan pedig leugrott a földre.

- Könnyű volt a nyomát követni, - mondá, mialatt a harisnyáját és a czipőjét felhúzta. - A tetőcserepek az egész úton fel voltak szedve és emberünk nagy sietségében elhagyta ezt ni, a mi csak megerősíti a diagnózisomat, mint önök, orvosok, mondani szokták.

A tárgy, melyet felém nyujtott színes füvekből szövött zacskó volt néhány csillogó gömböcskével díszítve. Alakra és nagyságra czigarett-tárczához volt hasonló. Tartalma hat barna tüske volt, egyik végükön hegyesre, a másikon gömbölyűre faragva, szóval hasonlóak ahhoz, amely Bartholomew Sholtot megölte.

- Pokoli szerszámok ezek, - mondá Sherlock Holmes. - Vigyázzon, hogy meg ne szúrja magát. Nagyon örülök, hogy a birtokomba kerültek, mert igen valószínű, hogy emberünknek ez volt az egész készlete s már nem igen kell attól félnünk, hogy egy-egy ilyen tüske legközelebb a mi bőrünkbe is belefuródik. Bizony mondom, szívesebben állnék ki egy Martini golyónak, mint egy ilyen holminak. Elbir ön vagy hat angol mérföldnyi gyalogolást, Watson?

- Mindenesetre.

- Kiállja a lába?

- Óh igen.

- Akkor hát sebaj... Gyer ide, Toby!... Hiszen te jó kutya vagy, Toby!... Szagold csak! Toby, szagold!

S azzal a kutya orra elé tartotta a kreozotba mártott zsebkendőt. Az okos állat szétvetett lábakkal állott meg, igen furcsán konyítva félre a fejét, mint holmi szakértő borkóstoló, mikor valami pompás nedünek a *bouquet*-ját szedi magába.

Sherlock Holmes azután eldobta a zsebkendőt jó messzire, erős zsineget kötött a vizsla nyaklójára s odavezette a víztartó hordóhoz. A kutya rögtön éles, reszketeg vonító hangon vakkantott néhányat, s fölegyenesített farkkal indult el a szimaton, még pedig olyan gyorsan, hogy csak a legnagyobb sietséggel tarthattunk vele lépést a mellett, hogy a póráz folyvást meg volt feszülve.

Keleten fokozatosan kezdett fehéredni az ég, s a hideg szürke világosságban elláthattunk bizonyos távolságnyira. A négyszögletes, hatalmas tömegű ház komoran, kietlenül emelkedett fekete, üres ablakaival és csupasz falaival mögöttünk a magasba. Utunk egyenes vonalban vezetett keresztül a roppant terjedelmű telken, a melyen minduntalan árokkal, gödrökkel, kőhányásokkal találkoztunk.

A fenekestől felforgatott térség, silány, elhanyagolt növényzetével olyan átkos, baljóslatú tanyának tetszett, hogy teljesen egybehangzott a sötét tragédiával, mely a határfalai közt lejátszódott. A kerítésfalhoz érve, Toby keserves nyöszörgéssel kezdett futkosni a fal tövében s végre megállott egy szögleten, melyet fiatal bükkfa árnyékolt.

A hol a két fal összeért, néhány tégla ki volt szedve, s a helyükön maradt hézagok alsó része meg volt kopva és gömbölyödve, jeléül annak, hogy ezt a helyet sokszor használták létra gyanánt.

Sherlock Holmes fölmászott a falra s átvéve tőlem a kutyát, leejtette a tulsó oldalra.

- Ime, a falábú ember nyoma, - mondá, a mint én is fölmásztam a falra. - Látja ezt a kis vérfoltot a fehér vakolaton? Milyen szerencse, hogy tegnap óta nem volt valami nagy eső! A szimat tökéletes épségben van még meg az úton, jóllehet már huszonnyolcz óra mult el azóta, hogy itt jártak.

Megvallom, hogy nekem kétségem volt ez iránt, mikor elgondoltam, hogy azóta a Londonba vezető országúton milyen óriási forgalom bonyolódott le. Aggodalmam azonban csakhamar lecsillapult. Toby soha egy pillanatig sem habozott vagy tért félre, hanem folyvást csak egyenesen előre tartott a maga csámpás, döczögő modorában. A kreozot maró bűze nyilván túltett minden egyéb versenyző szagon.

- Ne gondolja ám, - szólt Sherlock Holmes, - hogy sikerem csakis attól a puszta véletlentől függ, hogy a tettesek egyike belehágott a kreozotba. Annyi adatom van most már, hogy többféle uton-módon is tudnám őket nyomozni. De ez a nyom a legegyszerűbb s mivel a szerencse rávezetett bennünket, bűnös mulasztást követnék el, ha nem ezen indulnék el. Igaz, hogy ez a könnyű módszer most már útját vágja annak, hogy tiszta elméleti problémát fejtsek meg, a mit pedig reméltem és nagyon szerettem volna; de hát ez a kézzelfogható bizonyíték minden hivalkodásnál és kedvtelésnél előbb való.

- Legyen nyugodt, így is büszke lehet a leleményességére, - viszonzám. - Biztosíthatom róla Holmes, hogy módszerét, eszközeit, melyekkel bámulatos eredményeket ér el, ezúttal még jobban csodálom, mint a Jefferson-féle gyilkosság nyomozásában. Ez az eset sokkal bonyolultabb és sokkal érthetetlenebb. Hogyan írhatta ön le, például, oly nagy határozottsággal a falábú embert?

- Ugyan, kedves barátom! hiszen nagyon egyszerű. Nem volt abban semmi szinpadiasság. Nem is szeretem én azt s nyilt kártyával játszom. Nézze, kérem. Két angol tiszt, a ki egy fegyenczőrcsapatnak az élén áll, megtud egy fontos titkot valami elásott kincsről. Annak a rejtekhelyéről tervrajzot is készít számukra egy Jonathan Small nevű angol ember... Hiszen

emlékszik, hogy a Morstan százados irományai között talált rajzon ezt a nevet olvastuk. Jonathan Small nemcsak a maga, hanem a társai nevét is aláírta a keresztvonásaikkal együtt - a »négyes kereszt«-tel, a mint kissé szinpadiasan nevezte. E rajznak a segítségével a két tiszt - vagy csak az egyik - birtokába keríti a kincset és haza hozza Angolországba, még pedig, tegyük föl: teljesítetlenül hagyva bizonyos feltételeket, a melyek mellett őt vagy őket a titokba beavatták volt. Azt kérdezem már most: miért nem kerítette kezébe a kincset Jonathan Small maga? A felelet szembeötlő. A tervrajz kelte arra az időre mutat vissza, a mikor Morstan százados a fegyencz-telepre került. A körülményeket egybevetve, azt a következtetést kell tehát levonnom, hogy Jonathan Small azért nem vehette magához a kincset, mert három másik társával együtt, fegyencz volt és nem szabadulhatott el.

- De mindez csak puszta találgatás, - vetém ellene.

- Több, mint találgatás. Ez az egyetlen föltevés, mely az ismert tényekkel összeegyeztethető.

Lássuk, hogyan vág össze a következőkkel. Sholto őrnagy néhány évig békében marad és háborítlanúl örülhet a kincsének. Egyszerre csak Indiából levelet kap, mely nagy ijedelembe ejti. Mit mondhatott a levél?

- Azt, hogy azok az emberek, a kiket ő kijátszott, visszanyerték szabadságukat.

- Vagy pedig megszöktek. Ez sokkal valószinűbb, mert Sholto őrnagy tudhatta, hogy hány évre vannak elitélve s szabadonbocsátásuk nem lepte volna meg. Mit cselekszik most már Sholto őrnagy? Gondosan őrizkedik egy falábú embertől - jegyezze meg: fehér embertől, mert egy ízben összetéveszti egy jámbor angol házalóval, a kire rá is lő. Már pedig azon a tervrajzon csupán *egy* fehér embernek a neve olvasható. A másik három hindu vagy mohamedánus. Más fehér ember nincs. Egész határozottsággal mondhatjuk tehát, hogy a falábú ember senki más, mint Jonathan Small. Talál ön valami hibát ebben az okoskodásban?

- Nem. Világos és czáfolhatatlan az egész.

- Jó, képzeljük már most magunkat a Jonathan Small helyzetébe. Nézzük a dolgot az ő szempontjából. Eljő Angolországba, azzal a kettős föltett szándékkal, hogy visszaszerezze azt, a mit a jussának tart és hogy boszút álljon azon az emberen, a ki méltatlanságot követett el rajta.

Kitudta, hogy Sholto őrnagy hol lakik és alkalmasint érintkezésbe lépett valamelyik házbelijével. Ott van az a Lal Rao nevű hindu, a kit mi nem is láttunk. A gazdasszony, Mrs. Bernstone, nem sok jót mond erről az emberről, a kiről e szerint nem nehéz föltenni, hogy árulójává lett a gazdájának. Azt azonban, hogy a kincs hol van elrejtve, Small nem tudhatta meg, mert senki sem tudta magán az őrnagyon, meg Lal Csódár nevű hű szolgáján kívűl, a ki meghalt. Egyszerre csak Small megtudja, hogy Sholto őrnagy haldoklik. Lázas izgatottságban, hogy a kincs titkát a haldokló magával találja vinni a sírba, vakmerően betolakodik a házba, egészen az ablakig s a szobába csakis azért nem megy be, mert ott látja az őrnagy két fiát. De a dühtől őrülten éjszaka mégis belopódzik a szobába s fölhányja a halott összes irományait, azt remélve, hogy talál valami útbaigazítást a kincs hollétére nézve. És mielőtt eltávozik, egy papírszeleten otthagyja jelenlétének titokzatos nyomát. Nyilván az volt előbb a terve, hogy agyonveri az őrnagyot s aztán mellére tűzi azt a czédulát, jeléül annak, hogy ez nem holmi közönséges gyilkosság volt, hanem a négy érdektárs szempontjából, egy neme az igazságszolgáltatásnak. Az efféle bogaras, furcsa felfogás nem ritka a gyilkosságok évkönyveiben és rendszerint igen becses útmutatásúl szolgál a tettes kiderítésére... Látja az összefüggést abban, a mit elmondtam?

- Igen világosan.

- Mit tehetett most már Jonathan Small? Semmi egyebet, mint azt, hogy titokban folyvást leste a kincskereső Sholto-fiuk fáradozásait. Lehet, hogy el-elmegy Londonból s csak idő-

közönkint tér vissza, megtudni, hogy mi történt. Következik aztán a titkos padlás-zugoly fölfedezése s ő erről azonnal értesítést kap. Ismét láthatjuk tehát, hogy a házban valami szövetségese van. Jonathan Small, az ő féllábával, teljesen képtelen arra, hogy a Bartholomew felső emeleti szobájába feljusson. Hoz azonban magával egy szerfölött érdekes szövetségest, a ki legyőzi ezt a nehézséget, de meztelen lábával belehág a kreozotba, a mire aztán következik Toby, meg hat angol mértföldre terjedő sántikálása egy rokkant, bár fiatal katona-orvosnak.

- De a gyilkosságot az a titokzatos társ követte el, nem pedig Jonathan Small.

- Úgy van. Sőt Jonathan haragudott is érte, mert a szobában látható nyomok azt mutatják, hogy toporzékolt dühében. Ő nem haragudott Bartholomewra és jobban szerette volna egyszerűen csak megkötözni és fölpeczkelni a száját, hogy ne kiálthasson. Semmi kedve sem lehetett ahhoz, hogy gyilkosságért üldöztesse magát. De hiába, már nem tehetett róla: társából kitört a vad ösztön s a méreg megtette hatását.

- Jonathan Small ismét otthagyta az ő jellemzetes »látogatójegyét«, - folytatá. - Leeresztette az ablakon a kincses ládát s utána maga is leereszkedett. Igy történtek a dolgok az én hozzávetésem szerint. Az csak természetes, hogy Jonathan Smallnak közepes korú embernek kell lennie, még pedig napbarnított arczczal, ha annyi ideig fegyenczkedett az Andaman-szigetek forró éghajlatában. Termete magasságát könnyen ki lehet számítani a lépése hosszúságából. Azt pedig Thaddeus barátunk elbeszéléséből tudjuk, hogy torzonborz szakálla és bozontos haja van, mert Thaddeus előtt éppen ez a tulajdonsága tűnt fel legjobban, a mint az ablakon a haldokló szobájába benézett. Az írásából, vagyis karmolásából megitélhetjük azt is, hogy nem valami művelt ember. Nem tudom, hogy mi egyéb adat lehetne itt még.

- Hát a társa?

- No, az sem olyan nagyon titokzatos valami. Hanem erről legközelebb alaposan lesz értesülve ön is... Milyen gyönyörű ez a hajnal! Nézze azt a kis felhőt, mint lebeg ott piroslóan, mint valami óriási flammingónak a tolla... Most a nap vörös tányérjának a karimája fölibe emelkedik a londoni ködoszlopnak. Sok emberre hinti sugarait, de fogadni mernék, egyre sem olyanra, a ki e pillanatban nagyobb dologban járna, mint mi ketten... Van-e pisztolya?

- Nincs. De itt a botom.

- Azért kérdeztem, mert szükségünk lehet a fegyvereinkre, ha utolérjük őket. Jonathan Smallt önre bízom, de ha a másik pimaszkodni talál, lelövöm.

Kivette a revolverét s miután még egyszer jól megnézte, hogy rendben van-e, visszadugta a zekéje jobb zsebébe.

Ezalatt, a Toby vezetése alatt felét bejártuk már a Londonba vezető s nyaralókkal szegélyezett útnak.

Most már utczák szakadatlan sorozatába értünk, a hol munkások és szekeresek mozgolódtak már s csámpás asszonyok nyitogatták az ajtókat és söpörték a házak elejét.

A korcsmák is megkezdték már az üzletet és durva külsejű emberek bukkantak elő belőlük, jóízűen törölgetve zubbonyuk ujjával a bajuszukat a reggeli kortyok után.

Kutyák jöttek elibünk és bámulva meredtek ránk, de a mi páratlan Tobynk sem jobbra, sem balra nem nézett, hanem lankadatlanúl poroszkált előre, orrát folytonosan a földre tartva, s olykor egy-egy hangosat vakkantva, jeléűl annak, hogy a szimat még teljesen friss.

Keresztűlmentünk Streathamen, Brixtonon, Cambervellen, s most a Kenington-Laneben voltunk. Azok, a kiket üldöztünk, különös összevissza kanyargó utat választottak, nyilván azért, hogy nyomukat lehessen téveszteni. Sohasem mentek a főúton, ha egy-egy mellékutcza

ugyanabban az irányban vihette őket előbbre. A Kennington-Lane végén jobbra fordultak a Bond-Streetnek, meg a Miles-Streetnek.

Ez utóbbi utczának a végén, a hol a Knight's Placere torkollik, Toby egyszerre csak megállott s előre és hátra kezdett futkosni, fél fülét lekonyítva, a másikat meg föntartva, lehetőleg tökéletesen ábrázolva így a kutya-ész megzavarodottságát. Aztán körben kezdett futkosni, föl-fölpillantva néha ránk, mintha rokonszenvünkért esedeznék.

- Mi a manó lelte ezt a kutyát? - dörmögött Holmes. - Embereink csak nem ültek bérkocsiba, s még kevésbbé szálltak léghajóra!

- Lehet, hogy itt pihenőt tartottak egy időre, - mondám én.

- Eh, jól vagyunk már, Toby ismét indul, - viszonzá Sherlock Holmes megkönnyebbűlten.

Toby ugyanis, miután egy darabig körben szimatolt, hirtelen elszánta magát s az eddiginél még nagyobb határozottsággal és céltudatossággal törtetett előre. A szimat, úgy látszik, itt még erősebb volt, mint az egész úton, mert Toby le sem bocsátotta az orrát a földre, hanem hevesen rángatta a pórázát és futólépésben akart előrenyomúlni.

Sherlock Holmes szemének a csillogásából láttam, hogy már igen közel vagyunk a célunkhoz.

Lefelé siettünk Nine-Elmsen, míg végre egy nagy fatérre jutottunk, London egyik legnagyobb fakereskedő czégének a telepéhez. A kutya majdnem őrült izgatottsággal vonszolt be bennünket egy kapun a telepre, hol a fűrészelők már javában dolgoztak. Futva rohant előre, fűrészpor és gyaluforgács közt, végig egy gerenda-halmazok által alkotott hosszú utczán, körűl egy hatalmas dongaoszlopon s végre, diadalmas vakkantással ugrott fel egy nagy hordóra, mely most is ott állott még a targonczán, a melyen idehozták volt.

Kilógó nyelvvel és csillogó szemmel állt ott Toby a hordó tetején, egyikünkről a másikunkra pillantgatva s elismerést várva.

A hordó dongái meg a targoncza kerekei fekete folyadéktól voltak mocskosak s a levegő erős kreozot-bűzzel volt tele.

Bámulva néztem Sherlock Holmesra, ő meg én rám s egyszerre csak mind a ketten harsány kaczajra fakadtunk.

VIII.

- Nos! - szólék. - Toby eljátszotta az ő csalhatatlansági hitelét.

- Toby a maga értelmiségéhez képest cselekedett, - viszonzá Sherlock Holmes, leemelve a kutyát a hordóról s kifelé indúlva a fatelepről. - Ha tekintetbe veszszük, hogy Londonban egy huszonnégy óra alatt mennyi kreozotot hordanak szét, nem nagy csoda, hogy egy ilyen szállítmány a mit útunkat is keresztezte. A fa impregnálására szokták most különösen használni ezt az anyagot. Szegény Tobyt nem illetheti szemrehányás.

- Most, úgy vélem, vissza kell valahogyan jutnunk az eredeti nyomra.

- Úgy van. És szerencsére nem is kell messze mennünk. A Knight's Place sarkán Tobyt nyílván az hozta zavarba, hogy két külön szimatra akadt, melyek egymástól elágaztak. Mi természetesen a rosszabb irányba indultunk el, mert ez volt a frissebb nyom. Nincs egyéb hátra, mint elindúlni most a másik nyomon.

Ez nem is volt nehéz. A mint Tobyt visszavezettük arra a helyre, a hol tévedését elkövette volt, ismét körbe kezdett futkosni s végre ismét neki vágott egy egyenes iránynak.

- Jól vigyázzunk már most, hogy oda ne vigyen bennünket, a honnan azt a kreozotos hordót *hozták* volt, - mondám figyelmeztetően.

- Erre én is gondoltam, - viszonzá Sherlock Holmes. - De nézze, Toby a gyalogút kövezetén szimatol előre, a hordót pedig a kocsiúton vitték. Mi tehát most feltétlenül a biztos nyomon haladunk, mert embereink természetesen a gyalogúton mentek előre.

Útunk most a Temze felé kanyarodott, keresztül a Belmont-téren, meg a Prince's Streeten. A Broad-Street végén egyenesen nekivágtunk a partnak, a hol egy kis hajóállomás volt.

Toby egészen a kikötő-hidig vezetett bennünket s ott aztán nyöszörögve állott meg s nézte a Temze sötét hullámait.

- Üldöz bennünket a balszerencse, - mondá Sherlock Holmes. - Embereink itt hajóra kaptak.

A híd körűl itt több apró csolnak és ponton állott a vizen. Körülvezettük Tobyt mindeniken, de ő bár komolyan szimatolt, semmi jelt sem adott.

A kikötő tőszomszédságában téglaházikó állott, melynek második ablakából fatáblácska nyúlt ki, ezzel a fölirással:

Mordecai Smith.

Hajó-bérlet nap- és óraszámra.

Egy második felirás az ajtó fölött arról adott értesítést, hogy a hajógazdának gőzöse is van, a mit egyébiránt egy nagy halom koksz is megerősített, mely a ház mögött volt látható.

Sherlock Holmes lassan nézegetett körül s az arcza baljóslatú kifejezést öltött.

- Rosszúl áll a dolog, - mondá. - Ezek a ficzkók furfangosabbak, semmint gondoltam. Úgy látszik, nyomot veszíttettek velünk. Attól félek, hogy itt előre ki volt csinálva minden.

A mint a ház ajtajához közeledett, az ajtó kinyílt s göndörhajú hatéves fiúcska szaladt ki rajta, utána pedig egy termetes, vörös képű asszony jelent meg, spongyával a kezében.

- Jösz mindjárt vissza, hogy megmosdassalak, Jack? - kiáltott a gyerek után. - Gyere vissza, te kis semmiházi! Ha apád hazajön és mosdatlanul talál, majd megbánod!

- Kedves kis fiucska! - szól most a hadicselt tervező Sherlock Holmes. - Milyen rózsásarcú kis kópé! No, Jack öcsém, mondsza csak, mi kéne, ha volna?

A gyermek gondolkozott egy pillanatig:

- Egy shilling, - mondá azután.

- De mit szeretnél jobban?

- Kettőt! - felelt rá nagykomolyan a csodagyermek.

- Kettőt? No nesze! Kapd meg!... Pompás gyerek ez, Mrs. Smith!

- Köszönöm a jó indulatát, urasága, ebben igaza van. De csintalan gyerek is ám; maholnap már nem birok vele, kivált mikor az apja nincs itthon egy napra.

- Nincs itthon? Ejnye! - mondá Sherlock Holmes, a megcsalt várakozás hangján. - Nagyon sajnálom, mert beszélni szerettem volna Mr. Smithtel.

- Tegnap reggel óta van oda, kérem szivesen, és az igazat megvallva, nyugtalan vagyok már miatta. Hanem hát ha hajó tetszenék az uraságának, tán én is szolgálatára lehetnék.

- A gőzösét szerettem volna kibérelni.

- Édes istenkém, hiszen éppen a gőzösön ment el tegnap. És én éppen azért nem tudom elgondolni, hogy hová lehetett; mert tudom, hogy csak annyi szenet vitt magával, a mennyi Woolwichig elegendő, meg vissza. Ha bárkán ment volna el, nyugodt volnék, mert sokszor járt ő már oda egészen Gravesendig is és ha ott dolga akadt, ott is maradt. De mit csinálhatna a gőzössel, mikor nincs szene?

- Vehetett szenet valamelyik kikötőben is.

- Igaz, csakhogy az neki nem szokása. Sokszor hallottam káromkodni a miatt, hogy micsoda árakat szednek egy pár hitvány kosárra valóért. Aztán meg sehogy sem tetszik nekem az a falábú ember az ő vad ábrázatával és külföldies beszédével. Mit settenkedett az itten-körűl olyan sokat?

- Falábú ember? - kérdé Sherlock Holmes a legártatlanabb meglepetéssel.

- Igenis, kérem szivesen, afféle szőrös, majomképű ficzkó, a ki többször járt az öregemnél. Az költötte fel álmából a múlt éjszaka is; de az öregem nyilván tudta is, hogy el fog jönni, mert éjszakára befütötte a gőzöst. Tessék elhinni, szörnyen nyugtalan vagyok én e miatt.

- De kedves asszonyság, - viszonzá Sherlock Holmes vállat vonva, - maga olyan dolog miatt aggódik, a miben semmi sincs. Hogyan tudhatja, először is azt, hogy éppen a falábú ember járt itt a múlt éjjel? Nem értem, hogy mért olyan bizonyos ebben.

- Megismertem a hangjáról. Rekedt, zsíros hangja van. Megzörgette az ablakot... lehetett már vagy három óra. »Bujjék ki, öreg,« így szólt be az uramnak, »indúlhatunk!«... Az öregem felköltötte Jimet, a legnagyobbik fiamat s azzal kimentek, de nekem egy árva szót sem mondtak. Hallottam, a mint a faláb a kövezeten kopogott.

- És egyedül volt a falábú ember?

- Azt már nem tudnám megmondani. Másnak a szavát meg a járását nem hallottam.

- No, nagyon sajnálom, Mrs. Smith, mert nekem bizony gőzösre lett volna szükségem, én azt hallottam, hogy kitünő gőzös ez a magok... izé... mi is a neve?

- »Auróra«, kérem.

- Igen, ez a magok Aurórája. De talán láttam is már egyszer-másszor. Nem az a zöld gőzös az, sárga csíkkal és igen széles derékkal?

- Nem ám. Az Auróra olyan takaros, karcsú kis jószág, hogy nincs párja az egész Temzén. Mostanában festették be újra, feketére, két piros csíkkal.

- Köszönöm. Reménylem, nemsokára hírt hall a férjéről, Mrs. Smith. Én lefelé megyek a Temzén és ha meglátom valahol az Aurórát, szólok neki, hogy maga itthon nyugtalankodik. Tiszta fekete a kéménye is?

- Nem a, kérem. Fehér szalag van ráfestve.

- No, most már rá fogok ismerni, Isten áldja meg, Mrs. Smith... Itt van a közelben egy csolnakos, Watson. Azzal átvitetjük magunkat a tulsó partra.

Beültünk a csolnakba.

- Az ilyen emberekkel szemben, - mondá Sherlock Holmes, - az a fődolog, hogy sohase sejtessük velük, hogy felvilágosításaik ránk nézve bármily kevéssé is fontosak. Ha ilyesmit gyaníttatunk, rögtön begombolóznak. De ha szinte kelletlenül hallgatjuk őket, nagyon valószínű, hogy megtudjuk tőlük azt, a mire szükségünk van.

- Teendőnk most már meglehetősen világos, - mondám.

- Nos hát, mit tenne ön?

- Bérelnék egy gőzöst és lefelé mennék a Temzén az Auróra után.

- Kedves barátom, az óriási feladat lenne. Az Auróra innen Greenwichig minden révbe befordúlhatott. A nagy hídon túl mérföldekre terjedő útvesztője van a kikötő-helyeknek. Napokba kerűlne, a míg az ember valamennyit bejárná, ha egymaga vállalkoznék a feladatra.

- Fordúljon hát a rendőrséghez.

- Az utolsó pillanatban valószínűleg elő fogom hívni Athelney Jonest. Nem rossz ficzkó s nem szeretnék tenni bármit is, a mi neki az állásában árthatna. De ha már idáig vagyok, magam akarok végére járni a dolognak.

- Nem tehetnénk közzé hirdetést, a melyben felvilágosítást kérnénk a rév-tulajdonosoktól?

- Az még rosszabb lenne. Embereink ebből megtudnák, hogy üldözik őket s hamarosan kereket oldanának és itt hagynák az országot. Valószínű, hogy különben is ez a szándékuk, de a meddig azt hiszik, hogy teljes biztosságban vannak, nem sietnek. Ebben a tekintetben nagy hasznunkra lesz az Athelney Jones mult éjjeli erélyessége, mert az ő felfogása valószínűleg vissza fog tükröződni a lapokban is és a tettesek azt fogják hinni, hogy szerencsésen kikerülték a nyomozást.

- Mitevők legyünk hát? - kérdém, a mint a tulsó parton kikötöttünk.

- Bérkocsiba ülünk, hazahajtatunk, megreggelizünk és lefekszünk vagy egy órára aludni. Nagyon valószínű, hogy az éjjel ismét talpon kell majd lennünk.

Beültünk, s Holmes odaszólt a bérkocsisnak:

- Álljon meg a legközelebbi táviró-hivatalnál.

Azután hozzám fordúlt.

- Tobyt egyelőre megtartjuk, mert még hasznát vehetjük.

A great-peter-streeti postahivatal előtt megálltunk és Holmes feladta a táviratát.

- Mit gondol, kinek sürgönyöztem? - kérdé, a mint útunkat folytattuk.

- Én bizony nem tudom.

- Emlékszik, hogy a Jefferson-esetben miféle segédhadakat alkalmaztam a detektiv-szolgálatban?

- Nos? - kérdém nevetve.

- Ebben az esetben annak a hadnak éppen jó hasznát vehetem. Ha nem, akkor más segédforrásaim is vannak, de előbb ezzel teszek kisérletet. A táviratot az én szurtos kis hadnagyomnak, Wigginsnek küldtem s bizonyosra veszem, hogy ő és csapatja beállít hozzánk, mielőtt még a reggelit elköltöttük volna.

Kilencz óra felé járt már az idő s én az éjszaka izgalmai után ugyancsak kimerűltnek éreztem magamat. Béna és bágyadt voltam, elzsibbadva lélekben és halálra fáradva testben. Bennem nem volt meg a hivatásnak az a lelkesedése, mely társamat magával ragadta s nem is tudtam a dolgot egyszerű elméleti problémának tekinteni, mint ő.

A mi a Bartholomew Sholto halálát illeti, erről az emberről nem sok jót hallottam s nem is éreztem valami nagy felháborodást a gyilkosai ellen.

De az elrablott kincs, az már egészen más dolog volt. Az, vagy legalább egy része, jog szerint Miss Morstant illette. És a míg csak halvány kilátás is volt a visszaszerzésére, kész voltam az életemet ennek az egyetlen czélnak szentelni.

Igaz, hogy ha a kincs előkerűl, az valószínűleg olyan helyzetbe juttatja Miss Morstant, hogy rám nézve fölérhetetlen lesz. De milyen kicsinyes és önző szerelem volna az, a melyre ilyen gondolat befolyással lehetne! Ha Holmes fáradni tudott azért, hogy a gonosztevőket megtalálja, nekem tizszerte erősebb okom volt arra, hogy a kincset visszaszerezzük.

Egy fölfrissítő fürdő és teljes ruhaváltás csodálatosan felüdített. S mikor aztán közös szobánkba lementem, a reggeli már készen volt az asztalon s Holmes éppen töltögette a kávét.

- Nézze, itt van már! - mondá nevetve, s egy szétbontott hirlapra mutatott. - Az erélyes John és a mindentudó hirlaptudósító megegyezett egymással. De ön már megelégelhette ezt a dolgot. Lásson inkább hozzá a tojásos sonkájához.

Kivettem kezéből a lapot s elolvastam a rövid tudósítást, melynek ez volt a czíme:

»Rejtelmes gyilkosság Upper-Norwoodban«.

»A mult éjjel tizenegy óra tájban«, így szólt a tudósítás, »Mr. Bartholomew Sholtót saját házában, Pondicherry Lodgeban, halva találták a szobájában, még pedig olyan körülmények között, melyek legalább is gyanúsak. Értesüléseink szerint a halott testén semmi erőszakosságnak a nyomai nem láthatók, de egy rendkívül értékes indiai drágakő-gyüjtemény, melyet az elhunyt az édesatyjától örökölt, eltűnt.

»A fölfedezést Mr. Sherlock Holmes és dr. Watson tette, kik elhunyt ikertestvérével, Mr. Thaddeus Sholtoval tegnap este Pondicherry Lodgeban megjelentek. A véletlen jó szerencse úgy hozta magával, hogy Mr. Athelney Jones, rendőrségünk detektiv-osztályának jól ismert tagja, éppen künn volt a norwoodi rendőrállomáson, s az első híradás után félórával már megjelent a színhelyén. Nagy tapasztaltságával és éles érzékével azonnal a tettesek kiderítésére irányozta figyelmét, minek szerencsés eredménye az lett, hogy Thaddeus Sholtót, a Bernstone nevű gazdasszonynyal, egy Lal Rao névre hallgató hindu szolgával, meg egy Mac Murdo nevű kapussal együtt máris letartóztatták. Egészen bizonyos, hogy a rablógyilkos vagy rablógyilkosok jól tudták a járást a házban, mert Mr. Jones az ő kitünő szakértelmével és éles megfigyelő tehetségével kiderítette, hogy a tettesek sem az ajtón, sem az ablakon nem hatolhattak be a szobába, hanem a háztetőre másztak föl s onnan egy csapóajtón lebocsátkoztak egy padlás-fülkébe, mely a kérdéses szobával, a hol a holttestet találták, közlekedett. Ez a

körülmény, mely minden kétséget kizáróan állapíttatott meg, világosan bizonyitja, hogy ez nem a véletlenre bizott betörés volt. Az eddig elért eredmény ékesszóló bizonyítéka annak, hogy mily nagy előny az, ha rögtön erélyes és eszes ember van a gáton. Ez egyuttal hatalmas érv azok mellett, kik a detektiv-osztály deczentralizálását sürgetik, hogy igy detektiv-karunk tagjai bármely ponton azonnal a tett színhelyére siethessenek, mihelyt fontos kiderítésről van szó.«

- Ugye pompás? - szólt Sherlock Holmes, a kávés-csészéje fölött átmosolyogva hozzám. - Mit szól hozzá?

- Úgy gondolom, magunk is igen közel jártunk ahhoz, hogy mint gyanús egyéneket letartóztassanak bennünket.

- Én is úgy gondolom. Sőt most sem mernék még felelni a biztonságunkért, ha Jones uramnak újabb erélyességi rohama találna lenni.

E pillanatban erősen csöngettek s hallhattam, hogy Mrs. Hudson a gazdasszonyunk, panaszos felkiáltásokra emelte föl a hangját.

- Lelkemre, Holmes, - mondám félig fölállva, - azt hiszem már is értünk jöttek.

- No annyira még nem vagyunk. Az én fiókrendőrségem érkezett meg.

S a mint szólt, meztelen lábak gyors tipegése hallatszott a lépcsőn, éles gyerkőczhangok kíséretében s egyszerre vagy tizenkét szurtos, rongyos utczagyerek rontott be a szobába.

A rongyos koldus-csapaton a bevonúlás rendetlensége mellett is, bizonyos fegyelemnek a látszata volt észlelhető, mert a fiúk rögtön sorba álltak s várakozást kifejező arczczal néztek ránk.

Egyikök, a ki nagyobb és idősebb volt a többinél, komikus fensőbbséggel állott előre tüntetően.

- Megkaptam az üzenetet, urasága, és elhoztam a fiúkat. Kiki megkapja a napszámját?

- Meg hát, - viszonzá Sherlock Holmes, ezüstpénzt véve elő. - Majd ők megteszik a jelentéseket neked, Wiggins, te pedig nekem. Mert nem akarom, hogy mindig így csapatostul szaladjatok be a házamba. És most, halljátok az utasításomat: Meg akarom tudni, hogy hol van e pillanatban az Auróra nevű kis személyszállító gőzös. Tulajdonosa: Mordecai Smith. A gőzös feketére van festve, két piros csikkal, a kéményén fehér szalag. Lent lesz valahol a Temzén. Egy fiú álljon oda a Mordecai Smith kikötő-hídjához, Millbankkal szemközt s adjon hírt, ha a gőzös hazaérkeznék. A többi dolgot fel kell magatok közt osztani s át kell kutatnotok mind a két partvonalat. A mint megtudtok valamit, hírt adtok. Megértettétek?

- Meg, parancsnok úr, - felelt mindnyájok helyett Wiggins.

- Napidíj a régi s azonfelül egy arany annak, a ki a gőzöst megtalálja... itt van előre egy napnak a díja... Most pedig mehettek!

Mindegyiknek kezébe nyomott egy shillinget, a fiúk lerohantak a lépcsőn s egy pillanattal utóbb már az utczán láttam őket tovasietni.

- Ha az Aurórát nem nyelte el a Temze, ezek meg fogják találni, - szólt Holmes az asztaltól fölállva és pipára gyujtva. - El tudnak menni mindenüvé, láthatnak mindent, kileshetnek, meghallhatnak mindent, a nélkül, hogy valaki gyanakodnék rájok. Mi egyelőre semmi mást nem tehetünk, mint azt, hogy várjuk az eredményt. A megszakadt fonalak nem indúlhatnak tovább addig, a míg az Aurórát vagy Mordecai Smithet meg nem találjuk.

- Ezeket a maradékokat Toby megehetné, - mondám. - Lefekszik, Holmes?

- Nem. Nem vagyok fáradt. Különös szervezet ez az enyém. Nem emlékszem rá, hogy a munkától valaha fáradt lettem volna, míg viszont a tétlenség teljesen kimerültté tesz. Pipázgatni fogok és elmélkedem ezen a különös eseten, a melybe szép kliensem mind a kettőnket belevitt. Ha embernek valaha könnyü feladata volt, ennek mindenesetre azok közé kellene tartoznia. Falábú emberek nem olyan igen közönségesek; a másik pedig, az, úgy hiszem, valóságos unikum.

- Megint a másik!

- Egyáltalában nem szándékozom erre vonatkozólag titkolózni ön előtt. De mostanra már bizonyosan önnek is megvan felőle a maga véleménye. Vegye figyelembe a tényleges adatokat, a miknek birtokában vagyunk. Apró lábnyomok, olyan ujjakkal, melyeket czizmaviselés sohasem zsugorított össze, kőfejű buzogány, nagy testi ügyesség, bámúlatos mászó-képesség, apró mérgezett nyilak, vagyis tüskék. Mire következtet ön mindezekből?

- Vademberre! - kiáltottam föl. - Talán egyike ez azoknak, a kik Jonathan Smallnak az érdektársai voltak.

- Aligha, - viszonzá Sherlock Holmes. - Az első pillanatban, mikor azokat a különös fegyvereket megláttam, magam is hajlandó voltam erre gondolni; de a lábnyomok jellemzetessége e gondolat elejtésére késztetett. Az indiai félsziget némely lakosai apró emberek, de ilyen nyomokat egyikök sem hagyhatott volna maga után. A szandálviselő mohamedánnak a nagy ujja feltűnően eláll a másik négytől, mert a szijat rendesen ott húzzák keresztül. Ezeket a piczi nyilakat is csak - egy módon lehet kilőni, vagyis végig-üres boton keresztülfújni. Már most, hol vannak azok a vademberek, a kik fuvó-puskával lövöldöznek?

- Dél-Amerikában, úgy hiszem, - felelém habozva.

Sherlock Holmes kinyujtotta a kezét s levett az állványról egy vaskos kötetet.

- Ez az első kötete egy nagy néprajzi munkának, a mely most indúlt meg. A benne feldolgozott anyag a legújabb tapasztalatokon alapszik. Lássuk csak mi van benne. »*Andaman-szigetek*, Szumátrától, a bengáliai öbölben, 340 angol mérföldnyire«.. Hm, hm!.. Lássuk csak! Nyirkos éghajlat, korálszigetek, czápák... Port Blairben fegyencz-telep, Rutland-szigetén gyapoterdők... Ahá, itt van ni!

»Az Andaman szigetek őslakói joggal követelhetik magoknak azt a kiváltságot, hogy ők a föld kerekségének legapróbb emberei, habár egynémely anthropológus az afrikai buhsmanokat, az amerikai ugynevezett »digger-indiánokat«, vagy a tüzföldieket tekinti is ilyeneknek.«

»Ez emberek átlagos magassága rendesen alatta van a négy lábnak, és igen sok teljesen felnőttet lehet találni, a ki ennél még sokkal alacsonyabb. Szilaj, vad, megbizhatatlan emberek, ámbár a legodaadóbb barátságra képesek, ha egyszer valaki megnyerte a bizalmukat.«

- Jegyezze meg ezt magának, Watson. És most hallja a többit:

»Külsejök valósággal ijesztően rutnak mondható; nagy idomtalan fejök, apró, vad szemök és torz vonásaik vannak. Kezök és lábok feltűnően kicsiny. Oly vadak és szilajak ezek az emberek, hogy a brit tisztviselők semminemű erőfeszítésének sem sikerült őket a czivilizáczió számára megnyerni. Mindenkor valóságos rémei voltak a hajótörést szenvedetteknek, mert az életben maradottakat kőfejű buzogányukkal verdesték agyon vagy pedig mérgezett nyilaikkal oltották ki életöket. Az ily öldökléseket rendszerint kannibáli lakoma, az áldozatok fölfalása szokta követni.”

- Kedves kis népség, Watson, mi? Ha ez a ficzkó ott Pondicherry Lodgeban a maga kényére lett volna hagyva, a tragédia még rémesebb alakot ölthetett volna. Én azt hiszem, hogy Jonathan Small sokért nem adná, ha e vérengző vadember segítségéhez nem folyamodott volna.

- De hogyan juthatott Jonathan Small ilyen különös czimborához?

- Azt már nem tudom megmondani. De mivel már megállapodtunk, hogy Jonathan Smallnak az Andaman-szigetekről kellett ide kerülnie, nem olyan nagyon csodálatos, ha magával hozott onnan egy benszülöttet. Annak idején bizonyára meg fogunk tudni erre vonatkozólag is mindent. De nézze, Watson, ön egészen kimerültnek látszik. Feküdjék végig a kanapén, hadd lássuk, el tudom-e altatni.

Elővette egy sarokból a hegedűjét s a mint én elnyujtóztam, játszani kezdett valami halk, álmatag dallamot, nyilván sajátját, mert kitűnő tehetsége volt a rögtönzésre. Homályosan emlékszem még nyulánk tagjaira, komoly arczára s vonójának le- s följárására. Azután úgy tetszett, mintha a hangok lágy hullámain ringatóznám csendesen, s így lebegtem át az álom birodalmába, folyvást magam előtt látva a Mary Morstan kedves, bájos arczát.

IX.

Késő délután volt már, mire megerősödötten és felüdülten felébredtem. Sherlock Holmes ugyanazon a helyen ült most is, a hol elalvás előtt láttam, csak a hegedűjét tette volt el s egy könyv olvasásába merült el.

A mint megmozdultam, átpillantott hozzám s észrevettem, hogy az arcza sötét és nyugtalan kifejezésű.

- Mélyen aludt, Watson, - mondá, - attól féltem, hogy a beszélgetésünk fel találja ébreszteni.

- Nem hallottam semmit, - viszonzám. - Új hírt kapott?

- Fájdalom, nem. Megvallom, hogy ez a dolog rám nézve nemcsak meglepő, de kínos hatású is. Biztosra vettem, hogy ilyenkorra már határozott adatoknak leszek a birtokában. A Wiggins-gyerek éppen az imént hozta meg a jelentését. Azt mondja, hogy az Aurórának sehol semmi nyoma. Boszantó akadály ez, mert minden egyes óra fontos.

- Nem tehetnék valamit? Most már teljesen fel vagyok frissülve s könnyen kiállanék még egy éjszakai virrasztást.

- Nem, most nem tehetünk semmit. Csak várakoznunk lehet. Ha elmegyünk hazulról, lehet, hogy távollétünk alatt érkezik hír s akkor ismét csak időt vesztettünk. Ön azt tehet, a mit akar, de nekem itthon kell maradnom, őrszemnek.

- Akkor hát átszaladok Camberwellbe s szólok Mrs. Cecil Forresterhez. Fölkért erre tegnap.

- Mrs. Cecil Forresterhez? - kérdé Holmes mosolygó tekintettel.

- No természetesen Miss Morstanhoz is. Igen kiváncsiak arra, hogy mi történt.

- Én nem mondanék el nekik mindent, - jegyzé meg Holmes. - Az asszonyok sohasem egészen megbizhatók, még a legjobbak sem.

Nem volt kedvem vitába bocsátkozni e rossz indulatú felfogás ellenében.

- Egy-két óra múlva itthon leszek, - mondám.

- Helyes! Sok szerencsét! De ni, ha már ugyis átmegy a Temzén, hazavíhetné Tobyt. Nem tartom valószínűnek most már, hogy szükségünk lenne rá.

Magammal vittem a vizslát s átadtam egy fél-sovereignnel együtt a gazdájának. Onnan sietve hajtattam czélom felé.

Miss Morstant a múlt éjjeli izgalmaktól kissé kimerültnek találtam, de azért élénken érdeklődött a történtek iránt. Mrs. Forrester is igen kiváncsi volt. Elmondtam nekik mindazt, a mit tettünk, elhallgatva azonban a tragédia rémesebb részeit. Így például, jóllehet fölemlitettem a Bartholomew Sholto halálát, azt nem mondtam el, hogyan halt meg. Elbeszélésem azonban így is eléggé megdöbbentő és bámulatgerjesztő volt.

- Valóságos rémregény! - kiáltott föl Mrs. Forrester. - Egy leány, a kit méltatlanul megkárosítottak, egy félmilliomos kincs, egy fekete kannibál, egy falábú gazember! még csak a sárkány kellene, meg a gonosz gróf.

- S hozzá a két kóbor lovag, ki az ártatlanság megmentésére siet, - tevé hozzá Miss Morstan, derüvel teljes pillantást vetve rám.

- Ej, Mary, ennek a nyomozásnak a sikerétől függ az ön szerencséje, már pedig nem látszik meg rajta, hogy eléggé izgatott volna. Képzelje el, milyen állapot lehet az, dúsgazdagnak lenni és lábai előtt látni a világot!

Szívem örömtől rendült meg, a mint láttam, hogy a leány arczán semmi nyoma sincs az elragadtatásnak, a mi pedig ilyen kilátás mellett természetes lett volna. Ellenkezőleg, Miss Morstan büszkén ütötte föl a fejét, mintha a dolog olyan lenne, a mely iránt alig érdeklődik.

- Én csak Mr. Thaddeus Sholto miatt aggódom, - mondá. - Minden egyéb körülmény mellékes. Ő igen szépen és nemesül viselte magát irányomban. Kötelességünk is, hogy tisztázzuk őt a rettenetes vád alól.

Este volt már, mikor Camberwellből eljöttem, és egészen besötétedett, mire hazaérkeztem.

Sherlock Holmesnek a könyve meg a pipája az asztalon hevert a széke mellett, de ő maga eltünt. Kerestem, hogy nem hagyott-e vagy egy sor írást, de nem találtam semmit.

- Úgy hiszem, Mr. Sherlock Holmes elment hazulról, - szólék a gazdasszonyunkhoz, a ki bejött, hogy elsötétitse az ablakokat.

- Nem, doktor úr, csak fölment a szobájába, - felelt az asszony s nyomatékos suttogással bocsátotta le a hangját, a mint hozzátevé:

- Tetszik tudni, hogy nagyon aggódom az egészsége miatt?

- Miért, Mrs. Hudson?

- Hát mert nagyon különös a viselkedése. Mikor ön elment, folyvást föl s alá járkált, de olyan hosszasan ám, hogy szinte belefáradtam a léptei hallgatásába. Azután hallottam, hogy fennhangon beszél, mormol s valahányszor a csengetyü megszólalt, kifutott a lépcső fejéhez s kérdezte: »Ki az? mi az?« Azután fölment, becsapta az ajtót s bezárkózott, de odafenn is csak azt cselekszi, hogy járkál, egyre járkál föl s alá. Reménylem, nem lesz talán beteg. Megkoczkáztattam, hogy csillapító szert ajánljak neki, de ő olyan szemmel utasított el, hogy azt sem tudtam, hogyan jussak ki a szobából.

- Nem hiszem, hogy akármi oka volna is a nyugtalankodásra, Mrs. Hudson, - felelém. - Láttam én már Mr. Sherlock Holmest ilyennek máskor is. Valami fontos elintéznivalója van s az nyugtalanná teszi.

Könnyedén beszéltem a mi érdemes gazdaasszonyunkkal, de meg kell vallanom, hogy magam is kissé nyugtalan voltam, mikor a hosszú éjszaka folyamán időről-időre hallottam járkálását és tudtam, hogy mennyire dühöng magában e kényszerű tétlenség miatt.

Mikor a reggelihez lejött, az arcza sápadt, bágyadt volt, kicsiny vörös folttal, mely lázas állapotra vallott.

- Ön tönkreteszi magát, kedves Holmes, - mondám neki. - Hallottam, hogy egész éjjel járkált.

- Nem tudtam aludni, - viszonzá Sherlock Holmes. - Ez a silány dolog rettenetesen ingerel. Mikor minden nehézség le van győzve, szinte nevetséges, hogy egy ilyen apróság megakasztja az embert. Ismerem az embereket, a hajót, mindent, és még sem tudok felőlök hírt kapni. Más nyomozókat küldtem szét és felhasználtam minden eszközt, a mely rendelkezésemre áll. Fölkutatták mind a két oldalon az egész Temzét, de semmi újság, és Smithné sem hallott a férjéről semmit. Utoljára is arra a következtetésre kell jutnom, hogy elsülyesztették a hajót. Csakhogy ez több okból nem fogadható el.

- Vagy, hogy Smithné tévutra vezetett bennünket.

- Nem, ezt nem hiszem. Tudakozódtam s meggyőződést szereztem róla, hogy az Auróra valóban olyan, a milyennek ő leirta.

- Nem mehettek a Temzén fölfelé?

- Erre a lehetőségre is gondoltam s egy csapatom egészen Richmondig terjeszti ki a nyomozását. Ha ma sem érkezik hír, holnap magam indulok el s keresem az embereimet, nem pedig a hajót. De minden bizonynyal fogunk valamit hallani.

Sherlock Holmesnek ebben nem volt igaza. Sem Wigginstől, sem a többitől egyetlen szó sem érkezett.

A norwoodi tragédiáról majdnem minden lap hozott közleményt. Mindannyinak ellenséges színezete volt a szerencsétlen Thaddeus Sholtóval szemben. Újabb részlet azonban egyikben sem volt, hacsak az nem, hogy a vizsgálati tárgyalás másnap lesz.

Én este átmentem Camberwellbe, hírül adni a hölgyeknek a kudarczunkat s mikor hazatértem, Sherlock Holmest leverten, mogorván találtam otthon. Alig felelt a kérdéseimre s egész este khémiai kisérletekkel foglalkozott, melyek utoljára is olyan szagot idéztek elő, hogy meg kellett szöknöm a közös szobából. Hajnalig hallottam még azután a retorták és kémlőcsövek csengését, jeléül annak, hogy Sherlock Holmes szakadatlanúl folytatta büzös kisérleteit.

Álmomból ijedten ébredtem föl s meglepetéssel láttam, hogy Sherlock Holmes mellettem áll, durva matróz-öltözetben, vörös kendővel a nyakában.

- Megyek lefelé a Temzén, Watson, - mondá, - Meghánytam-vetettem a dolgot s csupán egy megoldást találok lehetségesnek. A kisérletet mindenesetre megérdemli a dolog.

- Vele mehetek, úgyebár? - mondám.

- Nem; sokkal hasznosabb lesz ön itthon, mint az én helyettesem. Nem szivesen megyek el, mert egészen bizonyosnak látszik, hogy a nap folyamában valami üzenet érkezik, ámbár Wiggins tegnap nagyon csüggedt volt. Kérem, bontson ki minden levelet és táviratot és cselekedjék a saját belátása szerint, ha valami hír érkeznék. Számithatok-e önre?

- Minden bizonynyal.

- Attól tartok, hogy ön nekem nem fog távirati hírt adhatni, mert magam sem tudom előre, hogy mikor hol leszek. De ha van egy kis szerencsém, nem maradok oda igen sokáig. Egy vagy más irányban okvetlenül meg fogok tudni valamit.

Azzal elment. Én még aludtam egyet, mert korán volt s azután fölkeltem. A reggeli idejéig semmi hír sem érkezett. De mikor a lapokat kibontottam, újabb közleményeket találtam bennök.

»A norwoodi tragédia« mondá az egyik, »mint alapos okunk van hinni, sokkal bonyolultabbnak és titokzatosabbnak igérkezik, semmint eleinte gondolni lehetett. Az időközben beszerzett újabb adatok teljes lehetetlennek bizonyitották be azt, hogy Mr. Thaddeus Sholtónak valami része lehetett volna a dologban. Őt és a Bernstone nevű gazdasszonyt ennélfogva tegnap este el is bocsátották a vizsgálati fogságból.

»A rendőrség azonban, - úgy látszik - nyomában van az igazi tetteseknek és Mr. Athelney Jones a legnagyobb erélylyel és az ő ismert és elismert éleselmüségével folytatja a kutatást. Minden pillanatban újabb letartóztatások várhatók.«

- Ez eddig elég jól van, gondoltam magamban. Thaddeus barátunk legalább már kimenekült a bajból. Szeretném azonban tudni, hogy miféle »nyom« az, a melyen a derék Athelney Jones elindúlt, ámbár mindez csak üres frázis lehet, a mely mindannyiszor olvasható, valahányszor a rendőrség valami ostobaságot követett el.

Ledobtam a lapot az asztalra, de abban a pillanatban megakadt a szemem egy hirdetésen, mely így hangzott:

„*Nyoma veszett.* - Mordecai Smith, londoni hajósgazda és Jim nevű fia, kedden reggel három órakor elindúltak a Millbankkal szemközt levő kikötőjökből az Auróra nevű kis gőzösön, mely azóta nem került vissza. Az Auróra feketére van festve, két piros csíkkal, a kéményén fehér szalag. Ezennel közhírré tétetik, hogy öt fontnyi jutalmat kap bárki is, a ki vagy Mrs. Smithnek vagy pedig a Baker-Street 221. szám alá (ez a *mi* lakásunk) hírt ad a Mordecai Smith és az Auróra holléte felől."

Világos, mondám magamban, ez a Sherlock Holmes műve. Lakásunk címe kétségtelenül erre vall. Meglehetősen ügyes fogásnak találtam ezt, mert ha a szökevények olvasnák is e hirdetést, igen egyszerűnek találnák, hogy Smithné aggódik a férje távolléte miatt.

Hosszú, fárasztóan hosszú nap volt ez. Valahányszor a ház ajtaján zörgettek, vagy erős lépés hallatszott az utcza kövezetéről, mindig azt képzeltem, hogy vagy Holmes érkezik vissza, vagy válasz érkezik a hirdetésére.

Olvasni akartam, de gondolataim folyvást ahhoz az érdekes nyomozáshoz kalandoztak, meg ahhoz a különös két emberhez, a kit üldöztünk. Lehet-e valami hiba a Sherlock Holmes okoskodásában? kérdém magamtól. Nem lehetséges-e, hogy ez az egész csak óriási önámítás? Nem lehetséges-e, hogy az a fürge, képzelődő elme ezt az egész regényt hibás alapokon épitette föl?

Nem volt arról tudomásom, hogy Sherlock Holmes valamikor tévedett volna, de a legélesebb ész is alá van olykor vetve a tévedésnek és az én barátomat éppen túlságosan kiélezett logikája csalhatta tévutra, az a különös kedvtelése, hogy éppen a legkörmönfontabb, legbizarrabb magyarázatokhoz folyamodik, holott az egyszerűbb és közönségesebb magyarázat egészen természetesnek látszhatik.

De viszont másrészről magam láttam a bizonyitékokat, és hallgattam az érveket, melyekkel következtetéseit levonta. Visszatekintve a különös körülmények hosszú lánczolatára, a melyek magukban véve aprólékosaknak látszottak, de mind ugyanegy irányba mutattak, nem titkolhattam magam előtt, hogy még az esetben is, ha a Sherlock Holmes magyarázata helytelennek bizonyulna: a valóságnak még különösebbnek és megdöbbentőbbnek kell lennie.

Délután három órakor erős csöngetést s azután a folyosóról parancsoló hangot hallottam... Meglepetésemre nem kisebb személyiség, mint Mr. Athelney Jones lépett be hozzám. Csakhogy a derék úr most nagyon különbözött attól a nyers, leczkéztető modorú vezéregyéniségtől, a milyennek Upper-Norwoodban láttam.

Az arczkifejezése levertnek, egész tartása alázatosnak, szinte bocsánatkérőnek látszott.

- Jó napot kivánok, doktor úr, jó napot kivánok, - kezdé. - Mr. Sherlock Holmes, mint hallom, nincs itthon.

- Úgy van s nem is tudnám megmondani, hogy mikor jön haza. De ha nem röstelli a várakozást, kérem, foglaljon helyet és izlelje meg ezeket a szivarokat.

- Köszönöm, várni fogok, - felelt Athelney Jones, vörös indiai kendővel törölgetve a képét.

- Parancsol egy kis szódás szeszt?

- Egy félpohárral. Nagyon meleg van s különben is izzasztanak a gondjaim. Ismeri doktor úr az én felfogásomat a norwoodi esetről, úgyebár?

- Emlékszem, hogy nyilvánította.

- Hát biz én kénytelen voltam újra megfontolni a dolgot. Erősen ráhurkoltam a hálómat Mr. Thaddeus Sholtóra s egyszerre csak puff, kisiklott belőle, mint a csík. Olyan alibit tudott bizonyitani, a melyet semmiképp sem lehetett megtámadni. Attól a perctől fogva, hogy ikertestvére szobájából kilépett, soha egy pillanatig sem volt úgy, hogy valakinek a szeme rajta ne lett volna. Igy hát ő nem lehetett az, a ki háztetőkön mászkált és padláslyukakon bujkált. Rendkívűl homályos, bonyolult eset ez és rendőri hirnevem forog koczkán. Nagyon szeretnék egy kis segítséget.

- Mindnyájunknak szüksége van néha a segítségre, - jegyzém meg én.

- Az ön barátja, Mr. Sherlock Holmes, bámulatos ember, - folytatá Athelney Jones, halkra fogott, bizalmas hangon. - Nincs az az ember, a ki túl tudna rajta tenni. Számos bonyolúlt esetben láttam már részt venni ezt a fiatal embert, de nem volt még rá eset, hogy világosságot ne derített volna az elébe tett kérdésre. Az eljárásában semmi rendszer sincs és kissé nagyon is hamar veti magát bele egy-egy elméletbe; de egészben véve, úgy hiszem, nagyjövőjü rendőrtiszt lett volna belőle s ezt kimondom akárki előtt is, őszintén!... Délelőtt táviratot kaptam tőle, a melyben tudatja, hogy nyomon van a norwoodi dologban. Ime a távirat.

Kivette zsebéből a táviratot s ide adta. Tizenkét óráról volt keltezve s igy hangzott:

„Menjen azonnal a lakásomra, Baker-Streetbe. Ha még nem lennék otthon, várjon meg. Biztos nyomában vagyok a norwoodi gyilkosoknak. Estére velünk tarthat, ha részt akar venni a tettesek elfogásában.”

- Ez pompásan hangzik, - mondám. - Holmes barátom nyilván ismét ráakadt a szimatra.

- Ah? Hát ő is téves nyomon indúlt el először? - kiáltott föl Athelney Jones. - Hja, legjobbjaink is megtévednek néha. No természetesen ez is téves nyomnak bizonyulhat, de nekem, mint a törvény emberének, nem szabad elszalasztanom az esetleg kínálkozó alkalmat... De csitt, jön valaki. Talán éppen ő.

Nehéz léptek hallatszottak a lépcsőről, erős hápogás és kahicsolás kiséretében, mint a kinek nagyon nehezére esik a lépcsőmászás. Egyszer-kétszer meg is állott az illető, mintha ki akarná magát fújni, de végre mégis a szobaajtó elé érkezett és belépett.

Az alak megfelelt azoknak a hangoknak, melyeket az imént hallottunk. Öreg ember volt, hajósruhában, nyakig gombolt matróz-zekében. A háta görnyedt volt, a térde reszketeg, lélegzetvétele nehéz, asztmára valló. A mint vastag tölgyfa-botjára támaszkodott, vállai csakúgy emelkedtek a lélegzés erőfeszítésétől. Az álla alá színes kendő volt csavarva, mely jóformán a száját is eltakarta s alig láthattam az arczából egyebet, mint egy igen éles fekete szempárt, melyet bozontos fehér szemöldök árnyékolt, meg hosszú, deres barkót.

Az egész alak valami tisztes öreg hajósnak a benyomását tette, ki vénségére szegény sorsba jutott.

- No, mivel szolgálhatok öreg? - kérdém tőle.

Az öreg az aggkor lassú meggondoltságával nézett szét a szobában.

- Itthon van Sherlock Holmes urasága? - kérdé.

- Nincs, de én vagyok a helyettese. Ha üzenetet hozott számára, átadhatja nekem.

- Már én csak neki magának hoztam, - viszonzá az öreg.

- De mikor mondom, hogy helyettese vagyok Mr. Sherlock Holmesnak! Nem a Mordecai Smith gőzöséről van szó?

- De igen. Nagyon jól tudom, hogy hol van a gőzös. És azt is tudom, hogy hol vannak azok az emberek, a kiket Mr. Sherlock Holmes keres. Azt is tudom, hogy a kincs hol van. Egyszóval tudok én mindent.

- Akkor hát mondja meg nekem s én majd közlöm Holmes barátommal.

- Már én csak neki magának mondom meg, - ismétlé a vénség erősködő makacsságával az öreg.

- Akkor hát meg kell várnia, míg hazajön.

- Biz én nem várom. Nem vesztegetek el egy egész napomat senki fiáért. Ha Mr. Holmes nincs itthon, hát járjon utána a dolognak maga... Maguk pedig nézhetnek rám, a hogy akarnak, azért mégsem mondok egy kukkot sem.

Azzal az ajtó felé csoszogott, de Athelney Jones elibe állott.

- Várjon egy csöppet, barátom, - mondá. - Magának fontos közlendője van. Igy hát nem szabad elmennie. Itt fogjuk, akár tetszik, akár nem, a míg barátunk haza nem érkezik.

Az öreg majdnem futva eredt az ajtó felé, de Athelney Jones már neki vetette széles hátát az ajtónak s a makacs vén ember fölismerte, hogy minden ellentállás hasztalan.

- Gyönyörűen bánnak itt az emberrel! - mondá, nagyot ütve botjával a padlóra. - Én látogatóba jövök ide egy úriemberhez és maguk, a kiknek soha színét sem láttam, lefognak és nem eresztenek el!

- Nem lesz semmi baja, öreg, - mondám megnyugtatóan. - Kárpótolni fogjuk az időveszteségéért is. Üljön le amoda a kanapéra! Nem kell már sokáig várakoznia.

Az öreg mogorván ment hátra a kanapéhoz és leült, fejét a két tenyerére hajtva. Mi ketten Jonesszal tovább szivaroztunk és beszélgettünk. Egyszerre csak megszólal a hátunk mögött a Sherlock Holmes hangja:

- No már engem is megkínálhatnának egy szivarral!

Megdöbbenve néztünk hátra. Sherlock Holmes csendesen, mosolyogva ült ott a kanapén.

- Holmes! - kiáltottam föl. - Ön itt? Hát az öreg hová lett?

- Itt van ni, - viszonzá Sherlock Holmes, elibem nyújtva egy csomó ősz hajat. - Itt van parókástul, barkóstul, szemöldököstül, mindenestül. Gondoltam ugyan, hogy a »maszk«-om jól van megcsinálva, de nem hittem volna, hogy ezt a próbát is kiállja.

- Heh, zsivány! - kiáltott föl Athelney Jones nagy elégültséggel. - Ritka ügyes szinész lett volna belőle. A köhögése olyan tökéletes, mintha legalább is a dologházból hozta volna, a reszkető térdei pedig megérnek heti tíz fontot! De a szeme csillogását mégis majd hogy meg nem ismertem. Hanem láthatja, hogy egykönnyen nem eresztettük el.

- Egész nap ebben a mundérban dolgoztam, - szólt most Sherlock Holmes, szivarra gyújtva. - Természetes dolog, hogy a törvénynyel nem jó lábon álló társadalmi osztálynak számos tagja ismeri már a külsőmet, kivált mióta Watson barátom könyvet is adott ki rólam. Igy hát csak álöltözetben mehetek »munkába«. Megkapta a sürgönyömet, Mr. Jones?

- Meg. Azért vagyok itt.

- Hogyan sült a dolga?

- Rosszúl. Két letartóztatottat el kellett bocsátani, a másik kettő ellen pedig semmi bizonyíték nincs.

- Sebaj, majd adunk mi önnek helyettök másik kettőt. De kikötöm, hogy az én vezetésemnek vesse magát alá. Szívesen átengedem önnek az egész hivatalos dicsőséget, de eljárását az én intézkedéseimhez kell alkalmaznia. Beleegyezik?

- Tökéletesen, ha kezemre segíti a tetteseket.

- Nos hát, először is szükségem van egy gyorsjáratú rendőrségi gőzösre, ama kicsi és karcsú hajók egyikére, melyeket a Temzén tartanak. A gőzös este hét órakor legyen a Westminster-lépcsőnél.

- Ezt könnyü lesz elintézni. Csak átmegyek az utcza tulsó felére és betelefonozok a központba.

- Azután szükségem lesz két markos legényre, hogy zavarba ne jöjjünk, ha ellentállásra találunk.

- Lesz a gőzösön három ember is. Hát még mi a kívánsága?

- Ha a tetteseket elcsipjük, kezünkbe kapjuk a kincset is. Úgy hiszem, Watson barátomnak nagy örömére lenne, ha a kincses ládát elvihetné egy fiatal hölgyhöz, ki jogos tulajdonosa a kincs felének. Hadd legyen ő az első, a ki a ládát fölnyítja. Mit szól hozzá, Watson?

- Nagyon örülnék, ha úgy lehetne.

- Ez kissé szabálytalan eljárás, - mondá Jones, a fejét csóválva. - De hát úgyis szabálytalan ez az egész dolog, és én úgy hiszem, hogy nem árt, ha szemet hunyunk. A kincset azután át kell adnunk az illetékes hatóságnak, mely letétben fogja tartani a vizsgálat befejeztéig.

- Mindenesetre átadjuk. Ebben semmi nehézség sem lesz. Még egy kívánságom van. Nagyon szeretném, ha magától Jonathan Smalltól tudhatnék meg egy pár részletet erről a regényes históriáról és mesés kincsről. Reménylem, semmi hivatalos kifogás sincs az ellen, hogy én majd a fogolylyal nem hivatalosan beszélhessek, akár itt a lakásomon, akár másutt, de természetesen a kellő őrizet alatt.

- Hát hiszen, ön ura a helyzetnek. Nekem eddigelé még semmi bizonyítékom sincs ennek a Jonathan Smallnak a létezéséről. De ha ön el tudja csipni, nem gondolom, hogy megtagadhatnám öntől a vele való beszélgetést.

- Igy hát megegyeztünk?

- Meg. Kíván-e még valamit?

- Csupán azt, hogy ön velünk ebédeljen. Félóra mulva készen lesz az ebédünk. Van osztrigánk és fogoly-pecsenyénk, meg néhány palaczk válogatott borunk... Watson, ön sohasem méltányolta még eléggé, hogy én milyen kitünő háziasszony vagyok.

X.

Kis lakománk igen vidám volt. Sherlock Holmes pompás társalgó tudott lenni, ha akart és ezuttal akart. Szinte magánkívül volt jókedvében. Sohasem tapasztaltam még ilyen valóban ragyogónak a társalgásban. Gyors egymásutánban beszélt a legkülönfélébb tárgyakról, passió-játékokról, középkori agyagiparról, cremonai hegedükről, a ceyloni buddhizmusról, meg a jövő század hadihajóiról - és minderről olyan alapossággal, mintha tárgyait külön-külön tanulmányozta volna.

Derűs kedve meglepő ellentétben volt az elmult két nap levertségével.

Athelney Jones szintén elég szellemes asztaltársnak bizonyult s igazi bonvivant-módra élvezte az ebédet.

A mi pedig engem illet, örömmel töltött el az a gondolat, hogy közel vagyunk feladatunk megoldásához s a Sherlock Holmes jókedve engem is szokatlanúl vidámmá tett.

Az ebéd alatt egyikünk sem czélzott együttlétünknek tulajdonképpeni czéljára.

Mikor aztán az asztalt leszedték, Sherlock Holmes az órájára nézett és megtöltötte a poharakat.

- Most pedig igyunk egyet az expedicziónk sikerére, - mondá. - S aztán induljunk, mert itt az ideje. Van pisztolya, Watson?

- Az iróasztalom fiókjában van a régi szolgálati revolverem.

- Akkor hát vegye magához. Jó az, ha mindenre el van készülve az ember. A bérkocsi, mint látom, már a ház előtt van. Hetedfél órára rendeltem ide.

Kevéssel hetedfél óra után érkeztünk a westminsteri kikötőhöz s a gőzösünk már ott várt bennünket.

Sherlock Holmes birálgató szemmel nézett rajta végig.

- Van a rendőrhajónak valami ismertető jele?

- Igen. Az oldalán zöld lámpás.

- Akkor hát vétesse le!

Megtörtént. Beszálltunk s eloldották a kötelet.

Jones, Holmes meg én, a hajó elejére ültünk. Egy ember volt a kormány-keréknél, egy a gépnél s két markos rendőr hátul.

- Merre? - kérdé Athelney Jones.

- A Towerhez, - felelt Sherlock Holmes. - Mondja meg nekik, hogy a Jakobson-féle teleppel szemközt álljanak meg.

Hajónk nyilván igen gyors kis jószág volt. Csak úgy repültünk el a terhes bárkák hosszú sorai mellett s úgy tetszett, mintha állnának s csak mi haladnánk. Holmes elégedetten mosolygott a mint egy személyszállító nagy hajót utólértünk s el is hagytunk.

- Úgy látszik, ezzel a kis hajóval utólérhetünk a Temzén akárkit is, - mondá.

- Aligha. De az bizonyos, hogy kevés gyorsabb hajó van az egész vizen.

- El kell fognunk az Aurórát, az pedig híres a gyorsaságáról. Elmondom önnek, Watson, hogyan áll a dolgunk. Emlékszik, mennyire boszankodtam a miatt, hogy egy olyan silányság megakasztott bennünket?

- Nos?

- Nos hát én a zaklatott idegeimet azzal csillapítottam le és pihentettem meg, hogy belemerültem egy kis kémiai elemzésbe. Legnagyobb államférfiaink egyike azt mondta, hogy a munkaváltoztatás a legjobb pihenő. És igaza van. Mikor aztán szerencsésen sikerült elemeire bontanom a hidrokarbont, ismét elővettem a norwoodi esetet és következményeit és újra elemzés alá fogtam az összes történteket. Kiküldötteim eredmény nélkül kutatták föl a Temze két partját fölfelé és lefelé. Az Auróra egyetlen kikötőben vagy révben sem volt látható és haza sem tért. Már pedig alig lehetett föltenni, hogy azok az emberek elsülyesztették csak azért, hogy nyomuk veszszen - ámbár ez a föltevés szintén a lehetőségek közé tartozott, de csak legutolsó sorban volt tekintetbe veendő, ha már minden más föltevés alaptalannak bizonyult. Tudtam, hogy abban a Small nevű ficzkóban van bizonyos fokú alantas ravaszság, de nem hittem őt képesnek valami finomabb éleseszüségre. Ez rendszerint a felsőbb nevelés eredménye. Azután arra gondoltam, hogy Small, miután hosszabb ideig tartózkodott Londonban - a mit kétségtelenül bizonyít az, hogy folytonosan szemmel tartotta a Sholto-házat - alig tehette azt, hogy hirtelen távozzék s nehogy gyanut keltsen, bizonyos időre volt szüksége, egy-két napra, hogy minden dolgát rendbehozza. A valószinűség legalább e mellett szólott.

- Én ezt az okoskodást kissé gyöngének találom, - mondám. - Sokkal valószinűbb az, hogy Small már előre elrendezte az ügyeit.

- Nem, ezt alig hiszem, már csak azért sem, mert a kincs föltalálása mindenesetre váratlanul lepte meg őt is és így nem rendelkezhetett előre. Aztán pedig a szállása sokkal becsesebb és biztosabb menedékhely volt reá nézve, semhogy ott hagyta volna, mielőtt egészen bizonyossá lett a felől, hogy többé nem lesz rá szüksége. De azután eszembe ötlött egy másik gondolat. Jonathan Smallnak mindenesetre éreznie kellett azt, hogy társának különös külseje, akármennyire takargatja is felsőkabátokkal, feltűnik s mende-mondákra adhat alkalmat, sőt esetleg összeköttetésbe is hozzák a norwoodi tragédiával. Jonathan Small elég furfangos lehetett ahhoz, hogy ezt fölismerje. Az esteli homály leple alatt indultak volt el a szállásukról és Smallnak bizonyosan az lehetett a törekvése, hogy még napvilág előtt térjenek haza is. Már most: Smithné szerint reggeli három óra volt, mikor hajóra ültek. Ekkor már világos lehetett s egy órával utóbb az utczákon már sok ember járhatott. Abban állapodtam hát meg, hogy ők azzal a hajóval nem mentek nagyon messzire. Smithet elég jól megfizették ahhoz, hogy hallgasson, fentartották maguknak a hajóját a későbbi menekülésre és hazasiettek a szállásukra, természetesen magukkal víve a kincses ládát is. Egy pár éjszakával utóbb, ha majd a lapokból látják, hogy a vizsgálat milyen irányban indúl s hogy van-e rajtuk némi gyanú, majd elmennek - ismét a sötétség leple alatt - Gravesendbe, a hol már bizonyosan előre jegyet váltottak maguknak egy Amerikába vagy a gyarmatokba induló hajóra.

- De hát az Auróra? Azt csak nem vihették magukkal a szállásukra.

- Nem bizony. Én hát úgy okoskodtam, hogy az Auróra nem lehet messze, habár sehol sem látható is. Beleképzeltem magamat a Small helyzetébe és úgy néztem a dolgot a mint egy hozzá hasonló észtehetségű ember nézhette. Ő valószinüleg úgy okoskodott, hogy ha a hajót visszaküldi vagy valamelyik kikötőben állatja, akkor őt könnyen üldözőbe vehetnék, ha a rendőrség véletlenül rátalál a nyomára. Hogyan rejthetné el hát az Aurórát ugy, hogy mégis rendelkezésére álljon egy-két óra alatt, mihelyt kivánja? Azt kérdém magamtól, hogy mit tennék én, ha az ő helyében volnék. Csupán egy módot tudtam kitalálni az emlitett kettős czél elérésére. Azt tudniillik, hogy odaadnám az Aurorát valamelyik hajóépitőnek vagy javitóácsnak, némi csekély változtatást kivánva rajta tétetni. A hajót aztán bevonnák az ács-udvarba s

igy nem láthatná meg senki, a ki keresi, nekem pedig mindenkor rendelkezésemre állhatna pár órai idő alatt.

- Ez meglehetősen egyszerünek látszik.

- Éppen ezek az igen egyszerü dolgok azok, a melyeket legkönnyebben hagy az ember figyelmen kivül. Akármint legyen is, én elhatároztam, hogy ennek a gondolatnak az alapján fogom megtenni a kutatásaimat. Elindultam ebben a jámbor hajósgunyában és beszóltam minden hajóépitő-telepre a folyam mentén. Tizenöt helyen semmi eredmény, de a tizenhatodikon - a Jacobson-féle telepen - megtudtam, hogy az Aurórát két nappal azelőtt adta be oda egy falábu ember azzal, hogy a kormány-lapátján valami haszontalan kis változtatást tegyenek.

»Pedig hát semmi baja sincs«, mondá az öreg ács. »Ahol van ni, az a dupla csíkos.«-

És épp ebben a pillanatban ki közeledik felénk? Senki, más, mint maga Mordecai Smith, a nyomaveszett hajótulajdonos. Meglehetősen odavolt az italtól. Én természetesen nem ismertem volna rá, de ő nagy garral kiáltotta ki a nevét meg a hajójáét.

»Ma este 8 órára készen álljon«, mondá »de pontosan ám, mert két utasom van s azok nem akarnak várni.«

Emberei, úgy látszik, jól megfizették, mert bővében volt a pénznek s csak úgy szórta a shillingeket az embereknek. Utána mentem egy darabig, de ő bevette magát egy korcsmába. Én aztán visszafordultam az ácsudvar felé s útközben előtalálva egyik kis rendőr-inasomat, odaállítottam őrnek a telep elé. Nem szabad elmozdulnia a partról s a mint az Auróra indul, jelt fog nekünk adni a zsebkendőjével. Mi azalatt szemközt állomásozunk s nagyon különös lenne, ha el nem csípnők most őket a kincscsel együtt.

- Akár csakugyan ők az igazi tettesek, akár nem, ezt nagyon takarosan eszelte ki, Mr. Holmes, - mondá Athelney Jones. - De ha a dolog az én kezemben volna, átküldenék a Jacobson telepre egy csapat rendőrt és úgy fogatnám el őket, mielőtt hajóra szállnának.

- Csakhogy nem lehetne ám. Az a Jonathan Small furfangos egy legény. Bizonyosra lehet venni, hogy kémet küld előre s ha valami gyanusat látna, megint visszahúzódnék az odujába vagy egy hétre.

- De nyomában maradhatott volna ön Mordecai Smithnek s úgy aztán eljuthatott volna a Jonathan Small rejtekhelyére, - jegyzém meg én.

- Legyen róla meggyőződve, hogy a Smith szemmeltartásával csak hiába vesztegettem volna az időt. Én legalább százat mernék tenni egy ellen, hogy Smithnek sejtelme sincs az ő tartózkodásuk helyéről. Ő busás fizetést kap, minek kérdezősködjék hát a reá nem tartozó dolgok felől? Azok bizonyosan üzennek neki, ha szükségök van valamire. Jól megfontoltam én minden lehető lépést és ezt tartottam a legczélszerübbnek.

E társalgás folyamán elsiklottunk a Temze hídjainak hosszú sora alatt. A mint a City mellett haladtunk tova, a lenyugvó nap utolsó sugarai aranyozták a Szent-Pál-egyház csúcsát. Estszürkület volt, mire a Towerhez értünk.

- Az ott a Jacobson-féle telep, - szólt Sherlock Holmes, egy árbocz-erdőre mutatva a surreyi oldalon. - Jártassuk itt lassan föl s alá a hajónkat ezeknek a teherhajóknak a háta mögött.

Azzal kivett a zsebéből egy éjjeli messzelátót s átnézegetett egy darabig a tulsó partra.

- Ott látom az őrszemet a parton, - mondá. - De a zsebkendő még nem mutatkozik.

- Jó volna talán, ha kissé lefelé mennénk s úgy várnók be őket, - mondá Athelney Jones izgatottan.

Mindnyájan izgatottak voltunk már, még a rendőrök meg a fütő is, a kiknek pedig alig volt sejtelmök arról, hogy milyen dologban járunk.

- Semmit sem szabad teljesen bizonyosra vennünk, - viszonzá Sherlock Holmes. - Hiszen igaz, tizet lehet tenni egy ellen, hogy lefelé fognak indulni, de bizonyosan tudni mégsem lehet. Mi innen jól láthatjuk a hajótelep bejárását, de minket bajosan láthatnak. Az éjszaka világosnak igérkezik. Itt kell maradnunk ezen a helyen. Nézzék, hogy nyüzsög ott a nép a lámpák alatt.

- Most mennek szét a munkából.

- Szurtos csőcselék, de az én hitem szerint mindegyikben lappang valahol a halhatatlanságnak egy szikrája. A külsejökről itélve, nem tenné fel róluk az ember. Legalább *a priori* nincs meg a valószínűség. Különös egy rejtvény az ember!

- Valaki állatba bujtatott léleknek nevezi, - mondám én.

- Winwood Reade érdekesen taglalja ezt a kérdést, - folytatá Sherlock Holmes. - Azt mondja, hogy míg az egyes ember megfejthetetlen talány, tömegekbe verődve mathematikai biztosságnak tekinthető. Igy például soha sem lehet előre megmondani, hogy valamely egyes ember mit fog tenni, de a legnagyobb határozottsággal megmondható, hogy bizonyos számu ember mitévő lesz. Az egyéniségek váltakozók, de az átlagok állandók. Ezt mondja a statisztika... De ni, nem zsebkendőt látok?... Az ám, fehér lobogást látok a parton.

- Úgy van, az ön őrszeme! - kiáltám én. - Tisztán látom a gyereket.

- S amott, ni, az Auróra is! - kiáltott föl Sherlock Holmes. - Ugy siet, mint az ördög! Hé, gépmester, előre, a legnagyobb sebességgel! Kormányos, utána annak a sárga lámpásos kis hajónak!... Istenemre, sohasem fogom magamnak megbocsátani, ha kifogna rajtunk!

Az Auróra észrevétlenül kisíklott a telepről s két-három nagyobb hajótól eltakarva, sietett volt előre, úgy hogy teljes sebességgel haladt már, mire mi észrevettük. A part közelében rohant lefelé a vizen, még pedig olyan sebességgel, a mely meglepő volt. Athelney Jones komoly képpel nézett utána s csóválta a fejét.

- Nagyon gyors jószág az, - mondá. - Bajosan érjük utól.

- Már pedig utól kell érnünk! - mondá összeszorított fogakkal Sherlock Holmes. - Tüzeljenek odalent erősen! Ereszszék meg a gépet, hogy úgy dolgozzék, a hogy csak bir! El kell őket csípnünk, ha porrá égetjük is ezt a hajót.

Hatalmasan üldöztük ekkor már az Aurórát. A tüzelő-akna csakúgy búgott, a hatalmas gép pedig dohogott, dübörgött, mint valami aczél-óriásnak a mellkasa. A hajó éles orra csakúgy hasította a csendes víztükröt, tarajos hullámokat vetve kétfelé, melyek hosszú csíkban maradoztak el mögöttük. A gépnek minden egyes dobbanásától olyat mozdult, rengett az egész hajó, mint valami élő test.

A nagy sárga lámpás hosszú, reszketeg fénykévét vetett előre. S egyenes irányban előttünk egy fekete folt mutatta a vizen, hogy hol rohan tova az Auróra, fehér habot hagyva maga után, jeléül annak, hogy milyen gyorsasággal ront előre.

Bárkák, gőzösök, kereskedő-hajók közt síklottunk tova, kit jobbra, kit balra kerülve meg. A sötétből egy-egy kiáltás, köszöntés hangzott felénk, de az Auróra csak robogott előre s mi mindenütt szorosan a nyomában.

- Lapátolják azt a szenet, emberek, lapátolják! - kiáltott le Holmes a géphez, mialatt az alulról felsütő vörös fény megvilágítá izgatott, éles metszésü arczát. - Szoritsák a gőzt, a hogy csak bírják!

- Kezdünk már egy kicsit közeledni, - mondá Athelney Jones, erősen szemmel tartva az Aurórát.

- Úgy van, erősítém én. - Pár percz még s egy vonalban leszünk vele.

De e pillanatban a balsors úgy hozta magával, hogy lomhán közénk tolakodott egy vontató-hajó három bárkával. Alig volt annyi időnk, hogy az összeütközés elől kitérjünk s mire a váratlan akadályt megkerültük és tovább mehettünk, az Auróra jó kétszáz méterrel volt előbbre.

De azért tisztán volt még látható s a homályos, bizonytalan szürkület lassankint világos, csillagsugaras éjszakává tisztult. Kazánjaink csak úgy feszültek s a gyenge kis alkotmány rezegve, recsegve rontott előre a bősz erőtől, melyet a gépje kifejtett.

Messze hagytuk már magunk mögött a várost s az előttünk mozgó fekete folt helyett elég világosan volt kivehető az Auróra csinos alakja. Athelney Jones ráirányozta a fényvetőlámpát, úgy hogy tisztán láthattuk a fedélzeten levő alakokat.

Egy ember a kormány mellett ült, valami feketeséget tartva az ölében s fölibe hajolva.

Mellette valami sötét tömeg hevert, hasonlóan egy újfundlandi kutyához. Smithnek a fia tartotta a kormányt, a széntűz izzó világításában pedig jól láthattam az öreg Mordecai Smithet, ki derékig meztelenül lapátolta a szenet fáradatlanúl, mint a ki az élete megmentéséért dolgozik.

Eleinte talán nem voltak bizonyosak abban, hogy csakugyan üldözzük-e őket, de most már, a mint minden fordulásban és kitérésben folyvást a nyomukban haladtunk, semmi kétségök sem lehetett benne.

Greenwichnél már csak vagy háromszáz lépésnyire voltunk tőlök, Blackwallnál legfölebb kétszázötven lépésnyire.

Sokféle teremtett állatot üztem-hajszoltam változatos életemben különféle országok földjén, de soha még vadászat izgatottabbá nem tett, mint ez az őrületes emberhajsza a Temzén.

Lassan, de biztosan nyomultunk hozzájok közelebb-közelebb. Az éjszaka csendjében tisztán hallhattuk a gépök sziszegését, zakatolását.

A kormánynál ülő ember még folyvást előre volt görnyedve s a karjai olyanképen mozogtak, mintha szorgos munkát végeznének. Olykor föl-fölpillantott, méregetve mintegy a szemével a távolságot, mely bennünket egymástól elválasztott.

Közelebb és még közelebb nyomultunk. Jones átkiáltott hozzájok, hogy álljanak meg. Négy hajóhosszszal voltunk már csak mögöttük, de a két hajó csakúgy repült előre szakadatlanúl.

A Temzének azon a helyén voltunk most, a hol egyik oldalon a plumsteadi mocsárság terjed el.

Kiáltásunkra a kormánynál ülő ember felugrott s fenyegetően rázta felénk a két öklét, rikácsoló hangon káromkodva, szitkozódva.

Jól megtermett, hatalmas alak volt s a mint szétvetett lábbal állt ott, láthattam, hogy jobb lábát czombtól felfelé fadorong helyettesíti.

Éles, rikácsoló hangjának hallatára megmozdult a mellette heverő sötét tömeg s kicsi, fekete emberré egyenesedett föl. A legkisebb ember volt ez, a minőt valaha láttam, nagy, idomtalan fejjel s kuszált, borzas hajzattal.

Holmes már kezében tartotta a revolverét s én is előrántottam a magamét, a mint ezt a töpörödött, vad alakot megpillantottam.

Valami fekete ulster-félébe vagy pokróczba volt burkolózva, mely csak a képét engedte látni: de az az arcz elég volt ahhoz, hogy álmatlan éjszakája legyen tőle az embernek.

Sohasem láttam még vonásokat, melyeken az állatiasság és kegyetlenség oly világosan lett volna kifejezve. Apró szemeiben sötét tűz villogott, széthuzott, vastag ajka közül állati dühvel vicsorogtak elő fogai.

- Ha fölemeli a kezét, lőjjön! - mondá Sherlock Holmes nyugodtan.

Mindössze egy hajóhossz választott el bennünket s kezünk már csaknem rajta volt a zsákmányon.

Most is magam előtt látom még azt a két embert, a mint ott állott: a fehér embert szétvetett lábbal, káromkodva s az undok törpét ördögi ábrázatával s ránk vicsorgó erős sárga fogaival.

Jó, hogy lámpánk olyan tisztán világította meg őket. A mint oda néztünk, láttuk, hogy a csuhája alól kikap valami kurta botot és a szájához tartja...

Abban a nyomban egyszerre durrant el mind a kettőnk kezében a fegyver. A törpe egyet fordult, szétvetette a két karját s elfulladó köhögéssel bukott le oldalvást a vízbe. Még láthattam egy pillanatig méregtől csillogó fenyegető szemeit, a mint a fehér habok elnyelték...

Ugyanabban a pillanatban a falábú ember egyet fordított a kormányon, úgy hogy hajója egyenesen nekivágott a déli partnak, míg a mienk, irányát megtartva, előre rohant.

A következő pillanatban már visszafordultunk utána, de az Auróra már majdnem partot ért. Sivár, kietlen hely volt ez. A hold világa tág kiterjedésű ingoványra esett, melyet tócsák és rohadó növények tarkítottak. A hajó tompa zökkenéssel futott a sár-zátonyra, orrát a levegőbe tolva, míg tatja a víz szinére sülyedt le.

A szökevény kiugrott a hajóból, de falába abban a nyomban egész hosszúságával belemélyedt a süppedékbe. Hiába küzködött és rángatózott. Egyetlen lépést sem tehetett, sem előre, sem hátra.

Ordított tehetetlen dühében és eszeveszetten toporzékolt másik lábával a sárban; de küzködése csak annál mélyebbre fúrta bele piszkafáját a ragadós agyagba.

Mikor hajónkat odatereltük, Jonathan Small olyan erősen oda volt ragadva, hogy kötelet kellett rávetni s úgy húzni át a hajónkra, mint valami nagy halat.

Az öreg Mordecai Smith meg a fia mogorván ültek a hajójokban, de alázatosan átjöttek hozzánk, mihelyt Athelney Jones rájok parancsolt. Az Aurora fedélzetén vaskos, de meglehetősen kicsiny vasláda volt látható, melynek a külseje indiai eredetre vallott. Semmi kétség, ez volt a Sholtóék végzetes kincses ládája. Kulcs nem volt benne, de ugyancsak nehéznek tetszett. Gondosan beszállítottuk a kabinunkba.

S a mint aztán lassan fölfelé mentünk a Temzén, fényvető lámpánkat mindenfelé irányítottuk a víz tükrére, de a törpének semmi nyoma sem volt. Valahol mélyen a Temze fenekén hevernek czivilizált világunk e különös látogatójának a csontjai.

- Nézze csak, - szólt hozzám Sherlock Holmes - a hajó deszka-falazatára mutatva. - Jó, hogy olyan hamarosan sütöttük el a pisztolyunkat.

Éppen ott, a hol állottunk volt, a deszkafalba fúródva egy mérgezett tüske volt látható, egyike azoknak, a melyeket már jól ismertünk. A gyilkos kis holmi abban a pillanatban süvölthetett el közöttünk, mikor lőttünk.

Sherlock Holmes mosolyogva nézegette és könnyedén vont vállat, de engem, megvallom, ájulás környékezett, a mint elgondoltam, hogy milyen közel voltunk a legiszonyúbb halálhoz.

XI.

Foglyunk mogorván ült a kabinban, szemben azzal a vasládával, melyért olyan sokat fáradozott s melyre olyan sokáig várt. Naptól barnult arczú, szilaj szemű ficzkó volt, millió ránczczal marczona vonásain, melyek nehéz munkában, szabad levegőn töltött életről tanúskodtak.

Ötven éves ember lehetett, mert fekete, kondor haja már ugyancsak deresedett. Arczkifejezése így, nyugodt állapotban, nem tett kellemetlen benyomást, bár hangjában, mint az imént láttuk, rettenetes volt.

Megvasalt két kezét az ölében nyugtatva, mellére horgasztott fővel ült ott, éles, pislogó szemeivel nézegetve a vasládát, a mely miatt bűnbe esett. Úgy tetszett nekem, hogy merev nyugodtságú arczában több volt a bánatosság, semmint a harag.

Egy ízben a gúnyolódásnak némi árnyalatával pillantott föl rám.

- Nos, Jonathan Small, - szólt Sherlock Holmes, szivarra gyújtva, - nagyon sajnálom, hogy idáig kellett jutni a dolognak.

- Magam is sajnálom, uram! - felelt amaz őszintén. - Nem hiszem, hogy ebből a históriából kikeveredhetem. De szavamat adom rá s akár a szentírásra is megesküszöm, hogy soha kezet nem emeltem Mr. Sholtóra. Az a kis ördögfajzata, Tonga, lőtte bele átkos nyilainak egyikét. Nekem, uram, semmi részem sem volt abban. Olyan rosszúl esett, mintha vérszerint való atyámfia lett volna. Meg is raktam érte azt a kis ördögöt a kötél végével, de a baj már megvolt s én nem tehettem róla.

- Gyújtson szivarra, - mondá Sherlock Holmes - és húzzon egyet abból a szeszes palaczkból, mert a nedvesség átjárta az egész testét. De hogyan várhatta azt, hogy olyan kicsi és gyönge legény, a milyen ez a fekete ficzkó volt, le tudná gyűrni és leszorítani Mr. Sholtót addig, a míg ön a kötélen fölmászik?

- Uraságod úgy tudja az egész dolgot, mintha ott lett volna. De a való az, hogy én üresnek reméltem találni a szobát. Elég jól ismertem a házi szokásokat és azt az időt választottam ki, mikor Mr. Sholto le szokott volt menni a szobájából a földszintre, vacsorálni. Nem csinálok titkot a dologból. A legjobb védelem az én számomra csak az lehet, ha elmondom a tiszta igazságot. Ha magáról Sholto őrnagyról lett volna szó, ő miatta szíves-örömest függnék a bitófán. Olyan könnyű szívvel késeltem volna meg, mint a hogy ezt a szivart szivogatom. De az nagyon keservesen esik, hogy a fiatal Sholto miatt kelljen szenvednem, a kivel soha semmi bajom sem volt.

- Ön itt most Athelney Jones rendőrbiztosnak a felügyelete alatt áll. Ő el fogja önt kísértetni az én lakásomra s ott aztán megkívánjuk, hogy híven és igazán mondja el ezt az egész dolgot. Őszintének kell lennie, mert ha az lesz, reménylem, tehetek majd valamit az érdekében. Úgy hiszem, bebizonyíthatom, hogy az a méreg olyan gyors hatású, hogy Mr. Bartholomew Sholto már meg volt halva, mikorra ön a szobába bejutott.

- Úgy van, uram. Soha életemben nem voltam úgy megrökönyödve, mint mikor az ablakra fölérve, a szemem közé vigyorgott azzal a félrekonyult fejével. Úgy reszkettem uram, mint a nyárfalevél. Tisztára agyonvertem volna Tongát, ha el nem menekült volna a padláslyukon. E miatt hagyta el aztán a buzogányát, meg a nyilait... Uraságod nyilván azoknak a nyomán indult el utánunk, ámbár sehogy sem tudom érteni, hogyan találhatott ránk. Igazán mondom, nem veszem rossz néven uraságodtól; de mégis különös, - tevé hozzá keserű mosolylyal - hogy nekem, a kinek ötszázezer fontnyi vagyonhoz van jussom - életemnek az első felét gát-

építéssel kellett töltenem az Andaman-szigeteken, a másik felét pedig nyilván csatornaásással leszek töltendő valahol Dartmoorban.

Gonosz napom volt az nekem, folytatá, a melyen először vetettem a szememet Akhmet kalmárra s hallottam hírét a *nábob kincsének*, a mely eddig még mindenkire átkot hozott, a ki tulajdonosának vallotta magát. Az egyiket meggyilkolták, a másiknak örökös rettegésben telt az élete, nekem pedig holtig való rabságot jelentett...

E pillanatban Athelney Jones betolta terpedt arcát és széles vállait a kis kabinba.

- Egész kis családi kör, - mondá. - Húznék egyet abból a palaczkból, Holmes.

Ivott s azután folytatá:

- No, azt hiszem, mindnyájan gratulálhatunk magunknak ehhez a dologhoz. Csak az a kár, hogy a másikat is élve nem csíptük el. De hát nem tehettünk másképp. Bizony, Holmes nem kicsi dolog volt utolérni ezt az Aurórát.

- Szerencsésen végeztük el a dolgot, annyi bizonyos - viszonzá Holmes. - De nem hittem volna, hogy az Auróra ilyen fürge jószág.

- Mordecai Smith azt mondja, hogy nincs párja az egész Temzén s hogy ha lett volna még valakije a gép mellett, nem is értük volna utól itéletnapig sem. Esküdözik, hogy neki a norwoodi históriáról nem volt tudomása.

- Nem is volt, - kiáltott föl Jonathan Small, - egy kukkot sem mondtam neki. A hajóját azért béreltem ki, mert hallottam, hogy rendkívűl gyors járású. Nem mondtunk Smithnek semmit, hanem jól megfizettük és tisztességes borravalót igértünk neki az esetre, ha idejekorán érünk Gravesendbe, a hol a Braziliába induló *Eszmerálda* már várt bennünket.

- No, ha Mordecai Smith semmi rosszat nem tett, nem is lesz bántódása. Mi kérlelhetetlen bizonyossággal csípjük ugyan el az embereinket, de az ítéletben már nem vagyunk olyan kérlelhetetlenek.

Mulatságos volt látni, hogy a derék Jones mint foglalta már le magának a siker dicsőségét. A futó mosolyról, mely a Sherlock Holmes arczán megvillant, láthattam, hogy ő is mulat a dolgon.

- Mindjárt a vauxhalli hídnál leszünk, - folytatá Athelney Jones, - és ott önt, dr. Watson partra szállítjuk a kincses ládával. Szükségtelen mondanom, hogy szerfölött súlyos felelősséget veszek ezzel magamra. Ez az eljárás teljesen szabálytalan, de hát az egyezség: egyezség. Kötelességem azonban, hogy elkisértessem önt egy rendőrtiszttel. Bérkocsiba fog ülni, nemde?

- Igen.

- Kár, hogy a ládának nincs kulcsa, - szólt tovább Jones - mert legalább előzetesen jegyzőkönyvet vehetnénk fel a tartalmáról. Önök kénytelenek lesznek a ládát feltörni... Hol a kulcs, hallja-e? - szólt azután Smallhoz.

- A Temze fenekén, - felelt emez kurtán.

- Hm! Kár volt nekünk ilyen hiábavaló fáradságot okozni. Elég bajunk volt már maga miatt úgyis... Doktor úr, talán szükségtelen, hogy önt a legnagyobb vigyázatosságra figyelmeztessem. A ládát majd tessék visszahozni a bakerstreeti lakásukra. Oda térünk be, mielőtt a rendőrségre megyünk.

Vauxhallnál kikötöttünk s én a nehéz ládával meg egy rendőrtiszt kíséretében kiszálltam. Bérkocsiba ültünk s negyedóra mulva a Mrs. Cecil Forrester háza előtt voltunk.

A cselédet meglepte a kései látogatás. Asszonya, mondá, látogatóba ment s csak későn fog hazajönni. De Miss Morstan a szalonban van. Bementem hát a szalonba, magammal czipelve a nehéz kis ládát. A barátságos rendőrtiszt lenn maradt a bérkocsiban.

Miss Morstan az ablak mellett ült. Valami fehér, könnyű kelmébe volt öltözve, nyakán és derekán piros díszítéssel. Az ernyős lámpa enyhe fénye megvilágitá szelid, komoly arczát és sötét érczfénynyel csillant meg tömött hajfonatain. Egyik fehér karja tétlenül csüngött le a szék karja mellett s egész bágyatag tartása mélabús tünődést fejezett ki.

Lépteim hallatára felszökött s halvány arczán a meglepettség és öröm derüs pírja ömlött el.

- Hallottam, hogy kocsi állott meg a ház előtt, - mondá - s azt hittem, hogy Mrs. Forrester korábban érkezett haza, semmint gondolta volt, de arról nem is álmodtam, hogy ön lehet. Mi jó hírt hozott?

- Minden jó hírnél jobbat hoztam, - felelém, a ládát az asztalra téve.

Hangom vidám és dicsekvő volt, de a szívem el volt szorúlva.

- Olyas valamit hoztam, a mi minden jóhírnél többet ér: egész vagyont!

Miss Morstan a ládára pillantott.

- Ez hát a kincs? - kérdé meglehetős hidegséggel.

- Igen, ez a *nábob kincse*. Fele az öné, fele pedig a Thaddeus barátunké. Mindegyikökre több esik kétszázezer fontnál. Képzelje! évi tizezer font! Kevés gazdagabb nő lesz széles Angliában. Nem nagyszerű ez?

Úgy hiszem, túlságosan szineztem vidámságomat, mert ő nyilván valami kínos hangot vélt kihallani örvendezésemből... Felhúzta szemöldökét és meglepetten nézett rám.

- Ha csakugyan az enyém lesz ez a kincs, - mondá, - azt is önnek köszönhetem.

- Nem, nem, vetém ellene, - nem nekem, hanem Sherlock Holmes barátomnak. A legjobb akarattal sem tudtam volna kideríteni azt a titkot, mely még az ő rendkivüli elméjét is erős próbára tette. Igy is kevésbe mult, hogy az utolsó pillanatban el nem vesztettük a kincset.

- Kérem, foglaljon helyet és beszéljen el nekem mindent, - mondá Miss Morstan.

Elmondtam röviden mindazt, a mi utolsó találkozásunk alatt történt. A Holmes újabb nyomozását, az Auróra megtalálását, meg az őrült hajszát a Temzén.

Miss Morstan nyitott ajkkal, csillogó szemmel hallgatta kalandjainkat. De mikor a mérgezett nyilat említettem, mely majdnem eltalált bennünket, annyira elfehéredett, hogy azt hittem: mindjárt elájul.

Sietve töltöttem neki vizet.

- Semmi, - mondá. - Jól vagyok már. De megdöbbentem annak hallatára, hogy barátaimat olyan rettentő veszedelembe juttattam.

- Az már elmult, - viszonzám. - Semmi sem volt az. Nem mondok több ilyen borús részletet. Térjünk át vidámabb tárgyra. Itt a kincs! Engedélyt kaptam arra, hogy elhozhassam önnek, úgy gondolva, hogy érdekelni fogja, hogy ön legyen az első, a ki megláthatja.

- Valóban nagyon érdekel, - mondá Miss Morstan.

De a hangjában semmi különös élénkség sem volt, legfőlebb csak nem akart hálátlanul közönyös lenni oly dolog iránt, a melyért annyit fáradtunk.

- Milyen szép láda, - mondá azután. - Ez indiai munka, ugyebár?

- Igen. Benáreszi minta.

- És milyen nehéz! - kiáltott föl, a mint megkísérlette, hogy fölemelje. - Már maga a láda is értékes lehet. Hol a kulcsa?

- Jonathan Small beledobta a Temzébe - felelém. - Segítségül kell vennem a Mrs. Forrester piszkavasát.

Előhoztam a kandalló mellől a piszkavasat, aládugtam az ülő Buddhát ábrázoló széles és vastag zárólapnak s kifelé feszítettem. A zár hangos csattanással pattant föl.

Reszkető kézzel emeltem föl a láda tetejét.

Ámulva néztünk bele mind a ketten. A láda üres volt!

A vastag tömör vasfalak tették olyan nehézzé de egyetlen parányi drágakövecske sem volt benne.

- A kincs eltünt, - mondá Miss Morstan nyugodtan.

A mint e szavakat meghallottam és jelentésöket megértettem, nehéz ború oszlott el a lelkemről. Csak most, hogy a nagy kincs eltünt, tudtam meg, hogy mennyire nyomasztott az engem mostanig. Nevezzék bár önzésnek, de én e pillanatban semmi egyébre sem tudtam gondolni, mint arra, hogy az aranykorlát, mely köztünk volt, megszünt.

- Hála istennek; - kiálték föl szívem mélyéből.

Miss Morstan kérdő mosolylyal tekintett rám.

- Miért mondja ezt? - kérdé.

- Mert most ismét föltekinthetek önhöz, - mondám, a kezét megfogva. - Mert szeretem önt, Mary, olyan igazán, a mint valaha férfi nőt szeretett. Ez a kincs lepecsételte volt az ajkamat. Most, hogy eltünt, meg merem mondani szerelmemet. Ezért mondtam azt: „hála istennek.”

- Akkor hát én is azt mondom: hála istennek! - suttogá Mary, a mint közelebb vontam őt magamhoz.

Akárki vesztett is el kincset, én újat találtam abban a pillanatban.

XII.

A bérkocsiban várakozó rendőrtisztnek nagyon türelmes embernek kellett lennie, mert sok idő telt bele, mire visszatértem hozzá. Arcza igen komoly lett, mikor mutattam neki az üres ládát.

- Oda van a jutalom! - mondá borusan. - A hol nincs pénz, ott nincs fizetség. - A mai éjszaka megért volna egy tizest mindegyikünk számára, ha a kincs meglett volna.

- Mr. Thaddeus Sholto gazdag ember, - viszonzám. - Gondja lesz rá, hogy önök úgyis megkapják a fáradságuk jutalmát.

De a rendőrtiszt csüggetegen csóválta a fejét.

- Nagy baj biz ez, - mondá. - És Mr. Athelney Jones szintén így fog vélekedni.

Igaza is volt, mert a derék Jones ugyancsak elhült, mikor baker-streeti lakásunkon bemutattam neki az üres ládát. Ő, Sherlock Holmes, meg Jonathan Small épp az imént érkeztek meg, mert időközben betértek egy rendőrállomásra, hol Athelney Jones megtette jelentését.

Sherlock az ő szokott egykedvü arczkifejezésével dőlt hátra a zsöllyeszékében, Jonathan Small pedig mereven ült vele szemközt, falábát az ép lábán keresztbe vetve.

A mint az üres ládát mutattam, hátradőlt a széken és kaczagott.

- Ez a maga munkája volt, Small! - mondá Athelney Jones mérgesen.

- Ugy van, olyan helyre tettem el a kincset, a hol sohasem fogják megtalálni! - kiáltott föl diadalmasan. - Az én kincsem az és ha már az enyém nem lehet, volt rá gondom, hogy a másé se lehessen. Tudják meg, hogy semmi élő embernek nincs hozzá jussa, csak három fegyenczneknek az Andaman-szigeteken, meg nekem. Most már jól tudom, hogy én semmi hasznát sem vehetem és tudom azt is, hogy ők sem. Épp úgy az ő érdekökben cselekedtem, mint a magamében. A négyes keresztvonás elválaszthatatlanul egyesített bennünket. Már pedig tudom, hogy ők éppen azt kivánták volna, hogy úgy cselekedjem, a mint cselekedtem és inkább a Temzébe vessem a kincset, semhogy a Sholto- vagy Morstan-ivadék kezére kerüljön. Nem azért bántunk mi úgy el Akhmettel, hogy *ők* gazdagodjanak meg! A kincset megtalálhatják az urak ott, a hol a kulcs van, meg a hol a kis Tonga fekszik. Mikor láttam, hogy a hajójok biztosan utolér bennünket, biztos helyre tettem a kincset. Hiába fáradoztak hát!

- Maga megcsal bennünket, Small, - mondá Athelney Jones szigorúan. - Ha csakugyan a Temzébe akarta volna dobni a kincset, könnyebb lett volna ládástul, mindenestül vetni bele.

- Könnyebb ám, de önöknek is könnyebb lett volna kihalászni! - felelé Jonathan Small, ravasz hunyorítással. - Az az ember, a ki elég eszes volt ahhoz, hogy engem kinyomozzon, az elég eszes lenne ahhoz is, hogy egy vasládát a Temze fenekén megtaláljon. De most, hogy a drágaságok öt angol mértföldnyi hosszúságban vannak elszórva, nehezebb munka lesz az. De az is igaz, hogy sajgott a szivem, mikor elszórtam őket. Majdnem félőrült voltam, mikor önök utólértek bennünket... No, de a búslakodás már úgy sem használ semmit. Sok mindenen mentem keresztül az életben és megtanultam, hogy a kidült tejesköcsögöt sohasem kell siratni.

- Ez nagyon komoly dolog ám Small, - szólt ismét Athelney Jones. - Ha kezére járt volna az igazságszolgáltatásnak, a helyett, hogy így daczolt vele, kedvezőbb ítéletet várhatott volna.

- Igazságszolgáltatás! - kiáltott fel gúnyosan a volt fegyencz. - No gyönyörű igazság, mondhatom! Hát ugyan kié volt az a kincs, ha nem a mienk? Hol az az igazság, a mely azt parancsolná, hogy adjam oda azoknak, a kik nem szerezték, nem fáradtak érte? Hallgassák meg,

hogyan szereztem meg én! Húsz esztendeig sanyarogtam azon a láztermő posványos tájékon, egész nap dolgozva a szabadban, egész éjjel meglánczolva a ronda fegyenczkunyhókban, összemarva a moszkitóktól, elkényszeredve a fájdalomtól és bántva minden nyomorúlt feketeképű fegyenczőrtől, a kinek gyönyörűsége telt a fehér ember gyötrésében. Igy szereztem én meg azt a kincset és önök nekem igazságszolgáltatásról beszélnek, a miért nem tudom elviselni azt a gondolatot, hogy én csak azért kínlódtam volna, hogy más élvezze a szerzeményemet! Inkább húszszor is felköttetném magamat, vagy a Tonga összes mérges nyilai fúródjanak a bőrömbe, semhogy megint börtönbe kerülve, azt kelljen tudnom, hogy más ember fényes palotában dúskálkodik abban a kincsben, a mely igazság szerint az enyém!

Small most már levetette az egykedvüség álarczát és villogó szemmel, vadúl hadarta el mindezt, mialatt szenvedélyes kézmozdulatai csak úgy csörömpöltették csuklóin a vaspereczeket. Látva az ember dühét és szenvedélyességét, megértettem most már, hogy nem alaptalan, kába rettegés volt az, a mi Sholto őrnagyot megszállta, mikor arról értesült, hogy ez a vad, szilaj ember kiszabadult.

- Ne feledje, hogy mi mindezekről semmit sem tudunk, - mondá Sherlock Holmes nyugodtan. - Hiszen még nem hallottuk a történetét és nem tudjuk, hogy az igazság mennyire lehetett valójában az ön részén.

- Nos hát, uram, ön igen szépen és őszintén beszélt velem, ámbár jól látom, hogy csakis önnek köszönhetem, hogy ezek a pereczek a kezemen vannak. De ezt nem veszem zokon. Nyilt dolog, tiszta dolog. Ha hallani akarja a történetemet, én bizony nem titkolom. A mit el fogok mondani, az olyan igaz, mint a szentírás... Köszönöm, tessék csak a poharat ide tenni mellém, majd hörpintek belőle, ha megszikkad a szám.

Worcestershirei ember vagyok, pershorei születés. Ha oda menne széjjel nézni, ma is egész sereg Small-t találhatna a környéken. Sokszor gondoltam el magamban, hogy hazanézek egyszer, de az igazat megvallva, sohasem szereztem valami nagy becsületet a familiámnak s bajosan hiszem, hogy akármikor is szívesen látott volna az atyafiság. Jámbor, templomba járó ember valamennyi, gazdálkodók, a kiknek nagy becsületök van az egész vidék előtt, én pedig mindig afféle csavargó voltam. De végre mikor körülbelől tizennyolcz éves voltam, nem háborgattam őket tovább, mert bajba keveredtem egy leány miatt és csak úgy szabadulhattam a csávából, hogy felcsaptam katonának és elvitettem magamat Indiába.

De a katonasorban sem tölthettem sok időt. Alig hogy túl voltam a »széna-szalma«-lépegetésen és megtanultam egy pár fegyverforgatást, egyszer bolond fővel fürödni mentem a Gangesbe. Szerencsémre velem volt az őrmesterem, John Holders is, a ki egyike volt az ezred legkitünőbb uszóinak. Éppen a mint a víz közepén úsztam, nekem jött egy krokodil és egyszeribe leharapta a jobb lábam szárát térden felül, még pedig olyan tökéletesen, mintha valami egyetemi professzor metszette volna le. Én a fájdalomtól meg a vérveszteségtől elájultam és odafulladtam volna, ha Holders meg nem kap és ki nem úszik velem a partra.

Öt hónapig feküdtem a kórházban s mikor végre ezzel a falábammal kibiczeghettem belőle, a katonaságtól elbocsátott nyomorék és minden egyéb szolgálatra is alkalmatlan voltam.

Elképzelhetik az urak, hogy nagyon rossz sorban voltam én akkor: magával jótehetetlen nyomorék, ámbátor még a huszadik esztendőmet sem töltöttem be. De a szerencsétlenségem csakhamar mégis áldásnak bizonyúlt. Egy Abel White nevű ember, a ki hazulról indigoültetvényesnek jött ki oda, felügyelőt keresett a *kuli*-i mellé, a ki dologra szorítsa őket. Ez az Abel White barátja volt a mi ezredesünknek, ki a szerencsétlenségem óta érdeklődött irántam. Hogy kurtára fogjam a dolgot: az ezredes melegen ajánlott engem arra az állásra, és mivelhogy az egész felügyeletet jobbadán csak lóháton kellett végezni, a falábam nem volt nagy akadály, mert a felső lábszárából maradt még meg annyi, hogy jól megszoríthattam a

nyerget. Az egész dolgom csak az volt, hogy kilovagoltam az ültetvényre, szemmel tartottam a munkásokat és jelentést tettem a lustálkodókról. A fizetésem tisztességes, a szállásom kényelmes volt és örültem, hogy az életem hátralevő részét indigó-tenyésztéssel tölthettem. A gazdám nyájas ember volt, és gyakran tért be kis házikómba egy-egy pipa dohányra, mert a fehér ember ott künn melegebben érez egymás iránt, mint itthon.

Hanem hát én nálam a szerencse soha sem tartott sokáig. Egyszerre csak, minden előzetes jel nélkül, kitört ellenünk a nagy lázadás. Az egyik hónapban India látszólag olyan csendes és békés volt, akár csak Surrey vagy Kent idehaza; a másik hónapban pedig kétszázezer fekete ördög szabadult szét és pokollá lett az egész ország. Hiszen az urak jól ismerik az egész dolgot, nyilván jobban is, mint én, mert nekem nem kenyerem az olvasás. Én csak azt tudom, a mit a tulajdon szememmel láttam. Az ültetvényünk egy Muttra nevű hely közelében volt, az északnyugati tartományok szélén. Éjjelről-éjjelre vörös volt az ég a lángba borult falvaktól, és napról-napra vonultak keresztül a településünkön az európaiak csoportjai asszonyaikkal és gyermekeikkel, Agrába igyekezve, az angol csapatok legközelebbi állomáshelyére.

Mr. Abel White nyakas ember volt, a fejébe vette, hogy az egész dolog csak túlzás, és hogy épp olyan hirtelenséggel fog elmúlni, mint a hogy támadt. Ott üldögélt a verandáján, whiskyt szürcsölgetve és szivarozgatva, mialatt lángban volt körülötte az egész ország. Mi természetesen mellette maradtunk, már tudniillik én meg Dawson, ki a feleségével együtt a könyvelést meg az igazgatást végezte.

Egy szép napon aztán bekövetkezett a veszedelem. Én egy távoli ültetvényen voltam oda s este lassan lovagoltam hazafelé, midőn egyszer egy meredek árokpart mellett valami szokatlant vettem észre. Odalovagoltam, hogy megnézzem, mi az, és jéggé fagyott bennem a vér, mikor láttam, hogy Dawson feleségének az összevagdalt holtteste, melyet félig felfaltak már a sakálok és czellengő kutyák. Valamivel odább az úton feküdt Dawson is, arczczal lefelé, holtan, kilőtt revolverrel a kezében s előtte négy szepojnak a holtteste, a kiket lelőtt volt.

Megállítottam a lovamat s azon tünődtem, hogy merre forduljak; de abban a pillanatban vastag füstöt láttam felgomolyogni a White tanyájáról s lángok kezdtek kilobogni a tetőn. Tudtam ebből, hogy jó gazdámnak már most semmi hasznára sem lehetek, hanem csak a tulajdon életemet vetném oda, ha beleártanám magamat a dologba.

Arról a helyről, a hol állottam, száz meg száz fekete ördögöt láthattam, kik még folyvást viselték az angol veres kabátot s ordítozva tánczolták körül a házat. Néhányok rám mutatott, s egy pár golyó el is fütyült a fülem mellett. Keresztül vágtam hát a mezőségen, s estére bátorságban voltam Agra falai közt.

De a mint aztán kitünt, Agrában sem volt valami nagy a biztonság. Mozgásban volt az egész ország, mint valami méhraj. A hol az angolok egy-egy kis csapatba összeverődhettek, ott éppen csak annyi területet tarthattak meg, a mennyire az ágyúik hordtak. Másutt mindenütt gyámoltalan menekülők lézengtek. Millióknak a harcza volt ez százak ellen, és a legsajnálatosabb a dologban az volt, hogy azok az emberek, a kik ellen harczolnunk kellett, gyalogosok, lovasok, tüzérek, mind a saját válogatott csapatainkhoz tartoztak volt, a kiket mi tanítottunk be a fegyverrel bánásra.

Agrában a bengali vadászoknak egy zászlóalja, egy kisebb szikh-csapat, két lovas-század meg egy tüzérüteg volt együtt. A kereskedőkből és segédekből önkéntes csapat alakult, a melyhez falábammal együtt én is csatlakoztam. Julius elején ki is vonultunk a lázadók elibe és egy időre visszaszorítottuk őket, de a puskaporunk elfogyott és vissza kellett huzódnunk a városba.

Mindenfelől csak a legrosszabb hírek érkeztek, a min nincs is mit csodálkozni, mert ha az urak megnézik a mappát, látni fogják, hogy kellő közepében voltunk ott a lázadásnak. Luknó több mint száz angol mérföldre esik keletnek, Kaunpor pedig ugyanannyira délnek. A szélrózsa minden irányáról csak kegyetlenkedésekről, gyilkolásról, mészárlásról érkezett hír.

Agra városa nagyterjedelmű és tele van mindenféle vakbuzgó és dühös ördög-imádóval. A mi maroknyi népünk szinte elveszett a keskeny, kanyargó utczák sokaságában. Parancsnokunk tehát átkelt a folyón és a régi agrai várba helyezte át a hadiszállást. Nem tudom, hallottak vagy olvastak-e az urak valaha valamit arról a régi erősségről. Különös egy hely az, a legkülönösebb, a minőben valaha megfordultam, pedig nem egy-két furcsa zúgban jártam ám. Először is rengeteg kiterjedésű, isten tudja hány hold lehet. Van egy újabbkori része, a melybe belefért az egész helyőrségünk asszonyokkal, gyermekekkel, élelmi készlettel és minden egyébbel együtt, s még bőséges hely maradt. De ez az újjabbkori rész semmi a régi épülethez képest, a melybe senki sem jár s mely egészen a skorpióknak és százlábúaknak van átengedve. Csupa rengeteg nagy csarnokból és összevissza kanyarodó folyosókból és tornáczokból áll, úgy hogy nagyon könnyen el lehet benne tévedni. Ritkán ment is bele valaki, ámbár néha egy-egy fáklyás csapat kísérletet tett, hogy egy részét átkutassa.

A folyó a régi épületrész homlokzatának az alját mossa, mely ekkép védve van a megrohanás ellen. De oldalt és hátul sok kapu van s ezeket őrizni kellett a régi épületrészben épp úgy, mint az újban, a hol a csapataink elhelyezve voltak. Kevés volt az emberünk, alig elegendő ahhoz, hogy kellően megszállva tartsák az épület-sarkokat s ellássák az ágyúkat. Lehetetlen volt hát erős őrséget állítani a számtalan kapu mindegyikébe. Azt tettük hát, hogy az erősség közepén központi őrséget szerveztünk s minden kaput egy-egy fehér embernek és két-három bennszülöttnek az őrzésére bíztunk.

Én arra voltam kirendelve, hogy az éjszakának bizonyos óráiban egy kis, egészen elszigetelt kaput őrizzek, mely az épület délnyugati oldalán volt. Parancsnokságom alatt volt két szikh katona és az volt az utasításom, hogy ha valami gyanúsat látnék vagy baj lenne, süssem el a fegyveremet, a mire aztán a központi őrségből rögtön segítség érkezik. De mivel az az őrség jó kétszáz lépésnyire volt tőlem s közben még egy egész folyosó-hálózat húzódott el: nagy kétségem volt benne, hogy szükség esetén, ha támadás érne, idejekorán érkezhetnének-e segítségemre.

No de én meglehetősen büszke voltam erre a kis parancsnokságomra, mert hiszen még csak regruta voltam s azonkívül nyomorék is. Két éjszaka zavartalanul húztam ki az őrködést az én két szikhemmel. Szálas, marczona ficzkók voltak, névszerint Mahomet Szing és Abdalla khán, régi harczos mind a kettő, a kik már szemközt is álltak volt velünk régebben. Meglehetősen tudtak angolul, de nem igen mehettem velök valamire. Jobban szerettek összeállni és egész éjszaka a maguk szikh nyelvén hemzsegni. Én pedig kiálltam a kapu elibe és lenézegettem a széles kanyargó folyóra, meg a nagy város pislogó fénypontjaira. Dobok pergése, tamtamok csattogása s az ópiumtól mámoros lázadók kurjongatása és ordítozása elegendő volt arra, hogy egész éjszaka folyvást éberen tartsa figyelmünket a folyón túl levő veszedelmes ellenségre. A szolgálattevő tiszt minden két órában körüljárta az őrségeket, meggyőződést szerezni arról, hogy rendben van-e minden.

Őrállomásomnak a harmadik éjszakája sötét, mocskos volt, éles, szitáló esővel. Nem volt valami kellemes dolog, ilyen időben óráról-órára állni ott a kapuban. Újra megkísérlettem, hogy beszélgetésre birjam a szikhjeimet, de mind hiába. Éjfél után két órakor eljött az őrvizsgálat s legalább egy pillanatra megszakította az éjszaka unalmasságát. Én, látva, hogy embereimet sehogy sem bírhatom beszélgetésre, elővettem a pipámat s letámasztottam a puskámat, hogy rágyujtsak.

A másik pillanatban a két hindu már nekem esett.

Egyikök felkapta a puskámat s a fejemnek irányozta, a másik pedig egy nagy kést tartott a torkomra s a fogai közt mormolva esküdözött, hogy belém döfi, ha csak egy lépéssel is mozdulok.

Első gondolatom is az volt, hogy a ficzkók össze vannak esküdve a lázadókkal s ez a megrohanás kezdete. Ha kapunk a szepojok hatalmába kerül, el kell esni az egész erősségnek és úgy fognak bánni az asszonyokkal és gyermekekkel, mint Kaunporban.

Lehet, hogy az urak most azt gondolják, hogy dicsekedni akarok, de szavamra mondom, hogy mikor ezt elgondoltam, ámbár a torkomon éreztem a kés hegyét, kinyitottam a számat, hogy elkiáltsam magamat, ha szinte az lenne is az utolsó hangom az életben.

Az az ember, a ki lefogott, kitalálta a szándékomat, hogy tudniillik fel akarom lármázni az őrséget; mert, a mint lélekzetet vettem, így szólt suttogva:

- Ne üss zajt. A vár nincs veszedelemben. A folyón innen nincsenek lázadó kutyák.

Az igazság hangja érzett ki abból, a mit mondott és tudtam, hogy ha fölemelem a hangomat, holt ember vagyok. Kiolvashattam ezt a ficzkó fekete szemeiből. Szótlanul vártam hát, hogy hadd lássam, mit akarnak tőlem.

- Figyelj, *szahib*, szólt a szálasabbik, marczonábbik ficzkó, az, a ki Abdula khán nevet viselt - Vagy velünk kell lenned, vagy pedig örökre elnémulnod. A dolog sokkal fontosabb, semhogy tétováznunk lehetne. Vagy együtt vagy velünk, szívvel-lélekkel, esküt téve a keresztények keresztjére, vagy pedig belevetjük a holttestedet a folyóba s még az éjjel átmegyünk testvéreinkhez a lázadó-seregbe. Harmadik út nincs. Válaszsz: élet-e vagy halál? mert telik az idő s az őrvizsgálat előtt el kell végezve lenni mindennek.

- De hogyan határozzam el magamat? - mondám. - Hiszen még nem mondtátok meg, hogy mit akartok tőlem. De annyit előre is mondok, hogy ha a vár biztosságának a veszélyeztetéséről van szó, akkor nem tartok veletek. Döfd csak belém a kést, nem bánom.

- A várról nincs szó, - viszonzá Abdalla khán. - Mi csak azt kívánjuk tőled, a mi minden hazádfiának a törekvése, mikor ide jön a mi országunkba. Azt kívánjuk tőled, hogy gazdagodjál meg. Ha velünk tartasz ma éjszaka, megesküszünk a meztelen késre, azzal a háromszoros esküvéssel, melyet soha szikh meg nem szegett, hogy velünk egyenlő részed lesz a kincsben. Tied lesz a negyedrésze. Különb igéretet már nem tehetünk.

- De hát miféle kincs az? - kérdém. - Épp olyan kész vagyok meggazdagodni, mint ti, ha megmondjátok, hogyan tehetem.

- Esküszöl hát apádnak a csontjaira, anyádnak a tisztességére, hitednek a keresztjére, hogy nem emelsz kezet és nem szólsz ellenünk sem most, sem ezentúl?

- Esküszöm, - felelém, - ha a várnak semmi baja sem lesz miatta.

- Nohát én, meg a társam is esküszünk, hogy tied lesz a negyedrésze a kincsnek, a melyet egyenlően fogunk felosztani négyünk közt.

- Hiszen csak hárman vagyunk, - mondám én.

- Nem. Doszt Akbárnak is meg kell kapnia a maga részét... Elmondhatjuk neked a dolgot, a míg az ő jövetelüket várjuk... Mahomed Szing, állj ki te a kapuba s adj jelt, ha jönnek... A dolog így áll *szahib*... Azért mondom el, mert tudom, hogy eskü kötelezi a kereszténye ket s azt is tudom, hogy megbízhatunk benned. Ha afféle hazug hindu volnál s megesküdtél volna bár silány templomaik összes isteneire, véred ráfolyt volna erre a késre és tested már a folyóban volna. De a szikh ismeri az angolt és az angol ismeri a szikhet. Figyelj hát, hogy mi a mondani valóm.

Vagyon az északi tartományokban egy nábob, a ki rendkívül gazdag, habár az országa kicsiny. Sokat örökölt az apjától, de még többet szerzett maga, mert kapzsi természetű és élére rakja az aranyait, nem hogy elköltené. Mikor a mostani zavarok kiütöttek, jó barátságban akart lenni a tigrissel is, az oroszlánnal is, a szepojjal épp úgy, mint az angollal. De csakhamar azt látta, hogy a fehér emberek napjai meg vannak számlálva, mert az egész országból nem hallott egyébről, mint az ő halálukról és pusztulásukról. De óvatos ember lévén, olyan tervet eszelt ki, hogy, bármi történjék is, kincseinek a fele legalább az övé maradhasson. A mi kincse aranyban és ezüstben volt, azt a saját palotája pinczéibe rakta el, de a drágaköveit és válogatott gyöngyeit vasládába tette s egy bizalmas szolgájával, ki kalmárnak van öltözve, elküldte ide az agrai várba, hogy legyenek itt addig, míg helyre nem áll a béke. Igy aztán, ha a lázadók győznek, meglesz a pénze, ha pedig az angol marad az úr, megmenti a drágaságait. Minekutána kincseit így megosztotta, csatlakozott a szepojokhoz, mert tartománya határain azok voltak az erősek. Minthogy pedig ő így cselekedett, jegyezd meg, szahib, hogy vagyona azok igaz tulajdonává leszen, a kik hivek maradtak a maguk zászlajához.

Ez a kalmárnak öltözött ember, ki Akhmet név alatt jön ide, most lenn van Agra városában s be akar jutni ide a várba. Utitársa és kisérője az én mostohatestvérem, Doszt Akbár, a ki ismeri a titkát. Doszt Akbár megigérte neki, hogy ma éjjel elvezeti egy oldalkapuhoz és erre a czélra ezt a mi kapunkat szemelte ki. Mindjárt itt is lesz és itt fogja találni velem együtt Mahomet Szinget. A kapu egészen magányos, el van különítve és senki sem fogja tudni, hogy Akhmet itt járt. Hírét sem fogja többé hallani a világ Akhmet kalmárnak, a nábob kincsén pedig mi megosztozunk. Mit szólsz hozzá, szahib?

Nos, uraim, itthon, Worcestershireben az emberélet nagy és szent dolognak tetszik; de egészen más ám, ha csupa tűz és vér veszi körül az embert, mikor megszokta, hogy minden pillanatban maga előtt látja a halált! Az, hogy Akhmet kalmár él-e vagy meghal, nekem legkisebb gondot sem okozott; de mikor a kincsről hallottam beszélni, elgondoltam, hogy angol hazámban mi mindent csinálhatnék azzal s hogy az atyámfiai hogyan bámulnának majd, ha az ő mihasznájok aranynyal telt zsebekkel érkeznék haza. Abban a nyomban el is határoztam magamat.

De Abdulla khán, azt gondolva, hogy tétovázom, unszolóra fogta a dolgot.

- Gondold meg, szahib, - mondá, - hogy ha ezt az embert itt elfogják, a parancsnok felakasztja vagy főbelöveti, a drágaságait pedig a kormány elkobozza, úgy hogy senkinek egy rupia sem juthat belőle. Már pedig, ha mi megteszszük azt, hogy a kincset elveszszük tőle, miért ne tennők meg a többit is? A drágakövek épp olyan jó helyen lesznek nálunk, mint a kormány ládáiban. Gazdag ember lesz mindegyikünk s nagy főember. A dolgot meg nem tudhatja senki, mert itt mindenünnen el vagyunk zárva. Jobb körülményeket a czélunkhoz már nem is kivánhatnánk. Szólj hát még egyszer, szahib, hogy velünk tartasz-e, vagy pedig ellenségünknek kell-e, hogy tekintsünk.

- Szivvel-lélekkel veletek tartok, - felelém.

- Jól vagyon, - viszonzá Abdulla khán, s visszaadta a puskámat. - A mint láthatod, megbízunk benned, mert a te szavad éppen olyan megszeghetetlen, mint a mienk... Most már csak várnunk kell az öcsém meg a kalmár megérkeztét.

- Tudja az öcséd, hogy mi a szándékunk? - kérdém.

- Ő eszelte ki a tervet. Ő szólt nekünk. De most menjünk a kapu elibe és őrködjünk együtt Mahomet Szinggel.

Az eső egyre szitált, mert épp ekkor kezdődött az esős évszak. Nehéz, barna felhők futottak tova az égen és bajos lett volna tovább látni egy kőhajításnyinál. A kapunk előtt mély tócsa terjengett, de helyenkint a víz lefolyt s könnyen lehetett rajta átlábolni.

Különös érzés volt, ott állanom ezzel a két vad emberrel s várni azt a szerencsétlent, ki a halálába volt érkezendő.

Egyszerre csak a szemembe csillant egy takart lámpásnak a fénye a tócsa túlsó széléről.

Azután eltünt a vízből kiálló dombocskák között s ismét elő-előtűnt, a mint lassan közeledett.

- Jönnek már! - kiáltottam föl.

- Te majd rákiáltod az őrszót, szahib, a mint szokás, - suttogá Abdulla khán. - De meg ne ijesszed. Minket aztán küldj be vele a kapun; a többit mi majd elvégezzük, míg te itt künn állasz. Tartsd készen a lámpást és világits az ábrázatára, hogy meglássuk, csakugyan Akhmettel van-e dolgunk.

A világosság lassan közeledett, hol megállva, hol előbbre jöve s végre megkülönböztethettem két sötét alakot. A mint már közel voltak a kapuhoz, rájok szóltam, de nem igen hangosan:

- Megállj!... Ki vagy?

- Jóbarát! - felelt egy hang.

Rájok irányoztam a lámpásomat.

Szálas szikh volt az első, nagy fekete szakállal, mely majdnem kötésig ért le. Ekkora darab embert sohse láttam még másképp, csak ha csodaként mutogatták. A másik alacsony, kövér, gömbölyű emberke volt, nagy sárga turbánnal, és a kezében kendőbe kötött csomaggal.

Roppantul féltette a batyúját, mert a keze csakúgy rángatózott, mintha nyavalyás lett volna s folyvást jobbra-balra forgatta a fejét, apró fényes szemeivel úgy tekintgetve szét, mint az egér, mikor a lyukából kimerészkedik.

Borzongás futott rajtam végig, a mint a megölésére gondoltam, de eszembe jutott a kincs s ettől a szívem olyan kemény lett, mint a kő.

Mikor meglátta az én fehér angol képemet, elrikkantotta magát örömében és hozzám futott.

- Oltalmazz, szahib, - mondá pihegve, - oltalmazd meg a szerencsétlen Akhmet kalmárt. Radsputánán jöttem keresztül, hogy menedéket keressek az agrai várban. Kifosztottak, megvertek, szidalmaztak, mert barátja voltam az angoloknak. Áldom ezt az éjszakát, a mely végre idehozott, a hol bátorságban lehetek a holmimmal együtt.

- Mid van abban a batyúban? - kérdém tőle.

- Egy kis vasládika, - felelt Akhmet. - Aprócseprő családi holmi van benne, a mi másnak semmit sem ér, de a mit én nagyon sajnálnék elveszíteni. De koldus nem vagyok és meg foglak jutalmazni, szahib, de még a kormányzódat is, ha menedéket ad.

Nem mertem tovább beszélni a szerencsétlennel. Minél jobban néztem azt a kövér, ijedt ábrázatot, annál kínosabbnak tetszett, hogy hidegvérrel megöljük ezt az embert.

- Vezessétek a főőrségre, - szóltam az emberekhez.

A két szikh kétoldalt melléje állott, az óriás pedig a háta mögé - így vonultak be a sötét kapu alá. Soha még embert úgy körül nem fogott a halál.

Én künn maradtam lámpásommal a kapu előtt.

Hallhattam kimért lépéseiket a hosszú, hangos folyosón. Egyszerre csak a lépések megszűntek s én hangokat hallottam, csúszást, tompa ütéseket. Egy pillanattal utóbb, nagy borzadásomra, rohanó léptek közeledtek s lihegő lélegzést hallottam, a milyen a futó emberé szokott lenni.

Bevilágítottam a hosszú folyosóba s ott láttam a kövér embert, szélsebességgel rohanni előre, vérfolttal az arcán, a nyomában pedig, tigrisszerű ugrásokkal a nagy fekete-szakállú óriást, villogó késsel a kezében. Soha sem láttam még embert olyan sebesen futni, mint azt a kis kalmárt. Egyre jobban elhagyta az üldözőjét és jól láthattam, hogy ha kijut a kapun a szabadba, még elmenekülhet. A szívem ellágyult, de a mint a kincsre gondoltam, ismét csak keményszívű lettem. A mint előttem elrohant, a lába közé hajítottam a puskámat s ő kettőt bukfenczezett, mint a lelőtt nyúl. Mielőtt föltápászkodhatott volna, a szikh már árohant s kétszer mártotta kését az oldalába. A kalmár egy nyögést sem hallatott, meg sem moczczant hanem ott feküdt, a hová esett. Én azt gondolom, hogy kitörhette a nyakát, mikor felbukott... A mint láthatják az urak, beváltom az igéretemet. Szóról szóra úgy mondok el mindent, a hogy történt, akár mellettem szól a dolog, akár ellenem.

Jonathan Small elhallgatott s kinyujtotta megvasalt kezét a szeszes pohárért, melyet Sherlock Holmes odakészített neki.

A mi engem illet, megvallom, borzadással fordultam el ettől az embertől nem csupán a hidegvérű gyilkosság miatt, a melyben része volt, hanem még inkább az egykedvű, hetyke modor miatt, a melylyel elmondta. Bármilyen büntetés várt is reá, az én részvétemre ugyan nem számithatott.

Sherlock Holmes meg Athelney Jones feszült figyelemmel hallgatták az elbeszélést, de az arczukon az enyémhez hasonló iszonyodás kifejezésével.

John Small talán észrevette ezt, mert hangjában és modorában volt bizonyos daczosság, a mint folytatá:

- Szó sincs róla, csúnya munka volt biz az. De szeretném tudni, hogy az én helyemben ugyan hány ember utasította volna vissza a kincsben való részességet, tudván azt, hogy elmetszik a torkát, ha osztozni nem akar. Aztán meg, a mint Akhmet odajött hozzánk, vagy neki kellett elvesznie vagy nekem. Ha elmenekült volna, kisült volna az egész história, és engem bizony haditörvényszék elé állítottak és főbelőttek volna, - mert akkoriban az emberek nem igen voltak elnézők.

- Folytassa a történetét, - mondá Sherlock Holmes kurtán.

- Nos hát, azután bevittük, már mint Abdulla, Akbár, meg én. Mondhatom, kurta emberke létére jó nehéz volt. Mahomet Szing a kapuban maradt, őrködni. Elvittük a kalmárt egy helyre, a melyet a szikhek már előre elkészítettek. Jó távolságra volt, ott, a hol egy kanyargó folyosó valami nagy üres csarnokba torkollik, melynek a téglafalai már erősen romladoztak. A csarnok földje egy helyen lesüppedt és természetes sírt alkotott. Abba tettük bele a kalmárt s tégladarabokat halmoztunk rá.

Azután visszatértünk mind a hárman a kincshez.

Az most is ott volt még, a hol Akhmed elejtette, mikor megtámadták. A láda ugyanaz volt, a mely most itt van az asztalon. A tetején levő fülre selyemzsinórral kulcs volt kötve. Kinyitottuk s a lámpás fénye a drágaköveknek olyan gyüjteményén csillogott, a milyenről csak gyermekkoromban olvastam és ábrándozgattam otthon Pershoreban. Káprázott bele az ember szeme. Mikor aztán elég sokáig legeltettük rajtok a tekintetünket, kiszedtük a köveket egyenkint és jegyzéket csináltunk rólok. Volt pedig száznegyvenhárom legtisztább tüzű gyémánt, köztük egy, melyet úgy hiszem „nagymogul”-nak hívnak s mely állitólag a második legnagyobb gyémántja a világnak. Volt azután kilenczvenhét igen finom smaragd, meg száz-

hetven rubint, de egyik-másik igen apró. Azután negyven kárbunkulus, kétszáztíz szafir, hatvanegy agát és nagyszámú berill, óniksz, macskaszem, türkisz meg egyéb kő, a minek a nevét akkor nem is tudtam, de azóta megtanultam. Volt ezenkívül majdnem háromszász remek gyöngy, a melyek közül tizenkettő füzérbe volt foglalva. Mellesleg mondva, ezt a füzért ki is vették a ládából, mert nem találtam meg benne, mikor visszaszereztem.

Miután így a kincsünket megszámláltuk, visszatettük a ládába s kivittük a kapu elé, megmutatni Mahomet Szingnek. Azután ünnepiesen megujítottuk az esküvésünket, hogy hívei maradunk egymásnak és megőrizzük a titkot. Abban állapodtunk meg, hogy zsákmányunkat elrejtjük valami biztos helyre s majd csak akkor osztozunk rajta, ha ismét helyreállott az országban a béke. Most hiábavaló lett volna az osztozás, mert ha ilyen értékű drágaságokat találnának nálunk, az gyanúra adna okot. Bevittük hát a ládát ugyanabba a csarnokba, hol az imént a holttestet eltemettük, és ott a legépebb falnak egy helyén kiszedtük a téglákat, betoltuk az üregbe a ládát s azután a téglákat ismét visszaraktuk.

Gondosan megjegyeztük magunknak a helyet és én másnap négy tervet rajzoltam, kinekkinek egyet, mindnyájunknak a keresztvonásával ellátva, mert megesküdtünk volt, hogy mindegyikünk mindig mindnyájunkért fog cselekedni és soha egyiknek se legyen előnye a többi fölött. Szívemre tett kézzel merem mondani és esküvel erősíteni, hogy azt a fogadást soha meg nem szegtem.

Nos hát, fölösleges elmondanom az uraknak, hogy mi lett az indiai lázadásból. Miután Wilson elfoglalta Delhit, Sir Colín pedig fölmentette Luknót, dereka szakadt a lázadásnak. Újabb csapatok özönlöttek be. Néna Szhib pedig átmenekült a határon. Greathed ezredes vezetése alatt Agrába is érkezett egy hadoszlop s eltakarította onnan a lázadókat. Béke látszott szállni az országra és mi négyen remélni kezdtük már, hogy közel az idő, mikor bátorsággal állhatunk odább a zsákmányunkkal.

De egyetlen pillanat alatt semmivé lett a reményünk azzal, hogy börtönbe vetettek bennünket, mint Akhmet kalmárnak a gyilkosait.

Igy sült ki a dolog: A nábob, mikor drágaságait Akhmetnek a kezébe adta, azért tette ezt, mert tudta, hogy Akhmet megbizható ember. De azok a keleti emberek nagyon gyanakvó természetüek ám. Mit cselekszik hát a nábob? Kapja magát s előszólít egy másik, még megbízhatóbb szolgáját, hogy legyen az kémje az elsőnek. Ez a második ember parancsot kapott, hogy Akhmetet soha szem elől ne hagyja; és folyvást nyomon is kísérte, mint az árnyéka. Azon a végzetes éjszakán is utána jött volt és látta, a mint Akhmet bejött a kapun. Természetesen azt gondolta, hogy Akhmet a várban keresett menedéket s ennél fogva másnap ő is bebocsátást kért; de a várban Akhmetnek semmi nyomát sem találta.

Ez olyan különösnek tetszett előtte, hogy szóba is hozta egy őrmester előtt, az pedig jelentést tett róla a parancsnoknak. Hamarosan nyomozást kezdtek és meg is találták a holttestet. Igy aztán, épp abban a pillanatban, mikor azt hittük, hogy már biztosságban van minden, elfogtak és gyilkosság vádja alatt bíróság elé állítottak bennünket - hármunkat azért, mert akkor éjjel mi voltunk a kapuőrök, negyedikünket pedig azért, mert őt látták volt a meggyilkolt ember társaságában. A tárgyaláson a kincsről szó sem volt. Mert a nábobot megfosztották volt a méltóságától és kiűzték Indiából, így hát senkinek sem volt érdekében a kincset kutatni. De a gyilkosság világosan ránk bizonyult és az is tiszta dolog volt, hogy mindnyájunknak részének kellett benne lennie. A három szikhet holtig való kényszermunkára ítélték, engem pedig halálra. Az én ítéletemet azonban utóbb szintén kényszermunkára változtatták át.

Szó sincs róla, furcsa helyzet volt az a mienk. Ott voltunk mind a négyen vasra verve és ugyancsak kevés reményével annak, hogy valaha még kiszabadulhatunk, holott mindegyikünk olyan titoknak a birtokában volt, a mely, ha föl tudtuk volna használni, palotába juttatott volna

mindnyájunkat. Bizony keservesen esett így elszenvedni minden apró-cseprő egyenruhás ficzkónak a rugdosásait, rizskásán és vizen élni, holott a börtönön kívül ott várakozott a roppant kincs - csak érte kellett volna menni. Könnyen beleőrülhettem volna én ebbe; de hát én mindig keményfejű legény voltam, így hát csak tűrtőztettem magamat és várakoztam.

Végre úgy látszott, mintha csakugyan elérkezett volna a szabadulás ideje. Engem Agrából elvittek Madrászba, onnan pedig Blair-szigetre, az Andaman-csoportba. Azon a telepen igen kevés fehér fegyencz van és én, mivelhogy elejétől fogva mindig jól viseltem magamat, csakhamar kiváltságos állapotba jutottam. Külön kunyhót kaptam Hope-Townban, a Mount-Harriet lejtőjén gubbaszkodó kis helységben és meglehetősen magamra is voltam hagyva.

Szomorú, láztermő vidék az s a mi keskeny, megtisztított területünkön túl köröskörűl vad kannibálok lakják, a kik sokat alkalmatlankodtak nekünk s hamarosan készen voltak azzal, hogy ránk röpítsenek egy-egy mérgezett nyilat, ha szerét ejthették. Egész nap árkot húzni, ásni, kenyérfát ültetni, meg tíz másféle munkát kellett végezni; de este volt aztán egy kis szabad időnk is. Egyebek közt megtanultam orvosságot keverni a doktor számára és így meglehetős jártasságra tettem szert ebben a tudományban.

Ezalatt azonban folyvást lestem az alkalmat a szabadulhatásra. De az a sziget száz meg száz mérföldre van minden más szárazföldtől és szél is alig jár azokon a vizeken. Rettenetes nehéz dolog volt hát elszabadulni.

Az orvos, dr. Sommerton, eleven, mulatós fiatal ember volt s a szintén fiatal tisztek esténkint összegyültek a lakásán, kártyázni. Az orvosi szoba, a hol én e szereket keverni szoktam, éppen a társalgó szoba mellett volt s a kettőt csak egy kis ablak választotta el. Gyakran, ha nagyon is magányosnak éreztem magamat, eloltottam a lámpát s úgy álltam ott a sötétben az ablak mellett s hallgattam a beszélgetésöket, néztem a játékukat. Magam is szeretek kártyázni s a többieket nézve, majdnem olyan jól mulattam, mintha nekem is részem lett volna a játékban.

Ott volt Sholto őrnagy, Morstan százados meg Bromley hadnagy, kik a benszülött csapatok parancsnokai voltak, azután maga az orvos meg két-három fegyházi hivatalnok, körmönfont játékosok, a kik ravaszul, jóformán biztosra játszottak. Takaros kis társaság volt az úgy együtt.

Nekem csakhamar föltűnt egy érdekes dolog, az, hogy mindig a katonák vesztettek és mindig a czivilek nyertek. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy valami hamisság volt a játékban; de hát így volt.

A fegyházi hivatalnokok, mióta csak a szigetre kerültek, egész életökben alig csináltak egyebet, mint azt, hogy kártyáztak s úgy ismerték egymás játékát, mintha csak belenéztek volna a kártyájokba, míg amazok csak időtöltésből játszottak s csak úgy, a hogy éppen a kártya járt.

A tisztek éjszakáról-éjszakára szegényebb emberekül álltak fel s minél szegényebbek lettek, annál kétségbeesettebben kártyáztak. Sholto őrnagy volt a legnagyobb vesztes. Eleinte bankóval és aranynyal fizetett, utóbb pedig már csak czédulákat adott, még pedig nagy összegekre.

Olykor néhány osztásban kedvezett neki a szerencse, éppen csak annyira, hogy végképp el ne csüggedjen, azután pedig ismét és még bolondabbul veszített, mint valaha. Egész nap sötét arczczal járt-kelt és ivásra adta magát.

Egy este még a szokottnál is többet veszített.

A kunyhóm előtt ültem, mikor Morstan századossal együtt, hazafelé menet, arra botorkáltak. Testi-lelki jó barátok voltak és mindig együtt lehetett őket látni. Az őrnagy elkeseredetten sopánkodott a veszteségein.

- Most már vége! - mondá, a mint a kunyhóm előtt elhaladtak. - Be kell adnom a leköszönésemet. Tönkrejutott ember vagyok.

- Bolond beszéd, pajtás! - szólt Morstan százados, a vállára ütve. - Velem is csúfosan bánt a szerencse, hanem azért...

Ennél többet nem hallottam, de ez is elég volt ahhoz, hogy gondolkodóba ejtsen.

Két-három nappal utóbb Sholto őrnagy ott őgyelgett a tengerparton. Megragadtam az alkalmat, hogy szóba álljak vele.

- Ki szeretném kérni a tanácsát, őrnagy úr, - mondám.

- Csak szóljon, Small, mit akar? - kérdé, kivéve szájából a szivart.

- Azt szeretném megkérdezni őrnagy úr, hogy ki az az illetékes személy, a kinek, ha elásott kincsről tud az ember, szólni kell. Én vagy félmilliót tudok egy helyen és mivel magam nem használhatom, azt gondoltam magamban, hogy talán legjobb lenne, ha szólnék az illetékes embereknek s ők akkor talán jutalmul szabadon is bocsáttatnának.

- Félmillió, Small? - kiáltott föl mély lélekzettel az őrnagy, erősen a szemem közé nézve, hogy komolyan beszélek-e.

- Annyi, őrnagy úr, drágakövekben és igazgyöngyökben. A különös a dologban az, hogy az igazi gazdája törvényen kívül van és semmiféle tulajdont nem nevezhet magáénak. Igy hát a kincs azé, a ki megtalálja.

- A kormányt illeti meg, Small, - dadogta az őrnagy, - a kormányt.

Akadozva, lassan mondta ezt s én már tudtam, hogy Sholto őrnagy az én emberem.

- Azt tetszik hát gondolni, őrnagy úr, hogy tegyek jelentést a főkormányzónak? - kérdeztem nyugodtan.

- No, no, nem kell elsietnie a dolgot. Ne tegyen olyat, a mit aztán megbánna. Mondja el nekem az egészet. Halljuk a tényeket.

Erre én elmondtam az egész történetet, de olyan változtatásokkal, hogy a helyet, a hol a dolog történt, nem tudhatta.

Mikor elvégeztem, mozdulatlanul állott a helyén, elgondolkozva. Láthattam az ajka rezgéséről, hogy küzködik magában.

- Ez nagyon fontos dolog, Small, - szólalt meg végre. - Ne szóljon róla senkinek. Majd beszélünk még erről legközelebb.

Két nappal utóbb, sötét éjszakának idején, beköszöntött hozzám az őrnagy, Morstan századossal együtt.

- Szeretném, ha Morstan századosnak is elmondaná előttem azt, a mit nekem tegnapelőtt beszélt, - mondá az őrnagy.

Megint elbeszéltem a történetet úgy, mint előbb.

- Igaznak tetszik, ugyebár? - szólt az őrnagy a századoshoz - El lehet rajta indulni, mi?

Morstan százados bólintott.

- Nézze, Small, - szólt ismét az őrnagy. - Én meg a barátom megbeszéltük ezt a dolgot és arra a megállapodásra jutottunk, hogy ehhez végre is nem igen van köze a kormánynak, mert ez csakis a maga személyes magánügye, a melyben saját tetszése szerint cselekedhetik. A kérdés

már most csak az, hogy mi árt kíván érte. Mi ketten hajlandók lennénk a kezünkbe venni a dolgot, ha meg tudnánk magával egyezni...

Hideg, egykedvü hangon iparkodott beszélni, de a szeme csak úgy villogott az izgatottságtól meg a kapzsiságtól.

- Hát uraim, a mi azt illeti, - felelém, szintén azon iparkodva, hogy hideg maradjak, de csak olyan izgatottnak érezve magamat, a milyen ő volt, - csakis egy alku van, a melybe olyan helyzetű ember, mint én, belemehet. Azt kivánom, hogy segítsenek engem az urak a szabadságomhoz, no meg a három társamat is. Mi akkor aztán az urakat bevesszük társaknak és kettőjöknek adunk a kincsből egy ötödrészt.

- Hm! - szólt Sholto őrnagy. - Egy ötödrészt.

- Az is ötvenezer font lenne mindegyikök számára, - mondám egyszerüen.

- De hogyan eszközöljük ki az ön szabadságát? Hiszen tudja, hogy ezzel lehetetlenséget kíván tőlünk.

- Dehogy lehetetlenséget. Jól kieszeltem én már azt a legutolsó részletig. Menekülésünknek az egyetlen akadálya az, hogy nem tudunk alkalmas hajóra szert tenni és nem szerezhetünk be hosszabb időre való eleséget. Kalkuttában vagy Madrászban sok apró yacht és bárka van, a melyek nagyon jól megtennék a szolgálatot. Hozzanak ide az urak egyet. Mi éjszakának idején felülünk rá és ha az indiai part valamely pontján kitesznek bennünket, minden dolgukat elvégezték velünk.

- Igen ám, ha csupán egy emberről volna szó! - veté ellene az őrnagy.

- Vagy mind a négy, vagy egy se! - felelém. - Igy esküdtünk mi meg erre. Egymás nélkül semmit sem cselekszünk.

- A mint látja, Morstan, - szólt az őrnagy a századoshoz. - Small rendületlenül ragaszkodik ahhoz, a mit egyszer megigért. Nem pártol el a társaitól. Ugy gondolom, hogy teljesen megbizhatunk benne.

- Piszkos dolog ez, - felelt a százados. - De, a mint ön mondja, a pénz pótolni fogja a tiszti fizetésünket.

- Nos, Small, - szólt ismét az őrnagy, - úgy gondolom, meg kell önnel tennünk a kisérletet. Először azonban meg kell győződnünk arról, hogy teljesen igaz-e az, a mit beszél. Mondja meg nekem, hogy hol van elrejtve az a kincs; én erre hosszabb idei szabadságot kérek s visszamegyek Indiába, meggyőződést szerezni a dologról.

- Ne tessék úgy sietni, őrnagy ur, - mondám én, hidegebbé válva, a mint ő hevesebbé lett. - Meg kell még nyernem három társamnak a beleegyezését is. Mert ismétlem, hogy: vagy mind a négy vagy egy se.

- Badarság! - tört ki Sholto őrnagy. - Mi köze a három fekete ficzkónak a mi egyezségünkhöz?

- Akár feketék, akár kékek, ők nekem társaim és nélkülök nem csinálok semmit, - mondám.

Elég az hozzá, hogy újabb találkozót tűztünk ki, a melyen Mahomet Szing, Abdulla khán és Doszt Akbár is jelen volt. Ujra megbeszéltük a dolgot és végre megállapodtunk abban, hogy a két tisztnek tervrajzot adunk az agrai vár illető részéről és megjegyezzük rajta a falnak azt a helyét, a hol el van rejtve. Sholto őrnagy elmegy Indiába, hogy meggyőződést szerezzen a valóról.

Ha megtalálja a ládát, otthagyja s küld egy kis yachot, élelmiszerekkel ellátva, Rutland szigetéhez; mi majd arra felülünk, ő pedig visszatér a tiszti teendőihez.

Morstan százados szabadságot kér, utánunk jön Agrába, s ott aztán elosztjuk a kincset ötfelé, és ő magával viszi az őrnagy részét is.

Mindezt a legszentebb esküvéssel pecsételtük meg, a milyet elme csak kigondolhat és ajk kimondhat.

Én egész éjszaka fenmaradtam s reggelre készen volt a két tervrajzom, ellátva négyünknek, azaz Abdullának, Akbárnak és Mahometnek meg magamnak a keresztvonásával.

Nos, ugy látom, fárasztani kezdem az urakat az én hosszu történetemmel, és azt is tudom, hogy tisztelt barátom, Mr. Jones, minél előbb be szeretne már tuszkolni valami biztos czellába. Olyan rövidre fogom hát a dolgot, a mint csak lehet. A gazember Sholto elment Indiába, de sohasem jött vissza... Morstan százados nem sokkal utóbb mutatta nekem egyszer a nevét egy Európába menő hajónak az utasai között. Meghalt egy nagybátyja, a ki óriási vagyont hagyott reá s ő rögtön kilépett a hadseregből; de mégis elég alávaló tudott lenni ahhoz, hogy öt emberrel azt cselekedje, a mit velünk tett.

Morstan százados kevéssel azután átment Agrába, és ott tapasztalta, a mit előre is gondoltunk, hogy a kincs csakugyan eltünt. A gazember ellopta, a nélkül, hogy egyetlen feltételt is teljesitett volna azokból, a miket kikötöttünk.

Attól a naptól fogva én csupán a boszunak éltem. Azon gondolkoztam nappal, azzal álmodtam éjszakának idején. Szenvedélyemmé lett, ez, a mely minden más indulatot elölt bennem. Nem törődtem a törvénynyel, nem az akasztófával. Megszökni, felhajhászni Sholtot, torkára tenni a kezemet - ez volt az egyetlen gondolatom. Még a nábob kincse is csak mellékes dologgá lett már előttem, mert a fődolog az volt, hogy Sholtot agyonverjem.

Nohát én sok dologra adtam életemben a fejemet, és mindig meg is cselekedtem azt, a mit elhatároztam. De hosszú, fáradságos esztendők teltek el, mire az az idő megérkezett. Mondottam az imént, hogy ellestem valamit az orvosi tudományból. Egyszer, mikor dr. Sommerton lázban feküdt, egy andamani törpe benszülöttet hozott be egy fegyenczcsapat az erdőről. A törpe halálosan beteg volt s elhúzódott valami magányos helyre, meghalni. Kezembe vettem a törpét, ámbár olyan mérges volt, mint valami csörgőkígyó, s pár hónap mulva annyira vittem, hogy semmi baja sem volt és csakúgy járhatott-kelhetett, mint azelőtt. A törpe annyira megszeretett ezért, hogy alig akart visszatérni az erdőségébe, hanem folyvást a kunyhóm körül settenkedett. Megtanultam egy keveset a nyelvéből, s ezért csak még jobban megszeretett.

Tonga - mert igy hivták - kitünő evezős volt, s volt neki egy nagy, tágas csolnakja is. Mikor láttam, hogy ragaszkodik hozzám és bármit megtenne értem, világos volt előttem a szabadulás módja. Meg is beszéltem vele. Abban állapodtunk meg, hogy egy éjszaka elhozza a csolnakját egy régi kikötőhöz, a melyet sohasem őriznek, s én ott majd felszállok. Utasítottam, hogy pár kulacs vizet, sok kenyérfa-gyümölcsöt, kókuszdiót, édes burgonyát rakjon a csolnakba.

Rendületlen, igazlelkű ficzkó volt az a kis Tonga. Soha még embernek hívebb társa nem volt, mint ő nekem. A kitűzött éjszakán ott volt a csolnakja a kikötőben. De a véletlen úgy hozta magával, hogy egy fegyenczőr - silány fekete gazember, a ki egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy engem bántalmazzon - éppen ott járt. Régi fogadásom volt, hogy boszút állok a nyomorulton, s most itt volt az alkalom. Mintha csak a sors állította volna egyenesen az utamba, hogy megfizessem neki a tartozásomat, mielőtt a szigetről távozom. Körülnéztem, hogy hol egy kő, a mivel kiloccsanthassam az agyvelejét; de egyet sem láttam.

Különös gondolatom támadt ekkor. Leültem a sötétben s lecsatoltam a falábamat, hogy az legyen a fegyverem. Azzal aztán három hosszú, féllábas ugrással mellette termettem. Ő

vállához kapta a karabélyát, de én a falábammal bezúztam a koponyája egész elülső részét. Láthatják is az urak a horpadást a fán, a hol a koponyacsonthoz ért. Elestünk mind a ketten, mert én sem birtam megállani féllábon; de mikor feltápászkodtam, ő folyvást mozdulatlanul hevert a földön.

Azután lementem a csolnakhoz s egy óra mulva künn voltunk a sík tengeren. Tonga magával hozta összes földi javait, fegyvereit és isteneit. Egyéb dolgok közt volt egy hosszú bambuszdárdája, andámani kókuszdió-gyékénye, a melyből én vitorlafélét csináltam.

Tíz napig evezgettünk a sík vízen, rábízva magunkat a jó szerencsére. Tizenegyednap fölszedett bennünket egy kalmár-hajó, mely Szingapurból Dsiddába igyekezett, a maláji zárandokoknak szállítva valami rakományt. Szedett vedett népség volt s Tonga meg én csakhamar összeférтünk velök. Egy nagyon jó tulajdonságuk volt: kérdést sohasem intéztek az emberhez.

Ha elmondanám az uraknak mindazokat a kalandokat, a miken kis pajtásommal keresztülmentünk: nem köszönnék meg, mert akár reggelig se állnának fel. Barangoltunk a világban szerteszét és valami mindig meggátolt abban, hogy Londonba menjünk. De én folytonosan szem előtt tartottam a célomat. Minden éjszaka Sholtoval álmodtam. Százszor is megöltem álmomban a gazembert. Végre azonban, néhány évvel ezelőtt, eljutottunk Angolországba. Nem volt nehéz kikutatnom, hogy Sholto hol lakik s most aztán azt puhatoltam, hogy pénzre váltotta-e a kincsét, vagy most is megvan-e még neki. Barátságot kötöttem valakivel, a ki segítségemre lehetett - nem mondok neveket, mert nem akarnék bemártani senkit - és csakhamar megtudtam, hogy a drágakövek még a birtokában vannak. Sokféle módon kisérlettem meg, hogy a közelébe jussak; de ő igen ravasz volt és a fiain meg a khitmatgárján kívül ökölvivókkal vette magát körül.

Egyszer azonban hírét vettem, hogy halálán van. Rögtön odasiettem a kertbe, félőrülten attól a gondolattól, hogy kisiklik a körmöm közül; és az ablakon benézve, az ágyában láttam feküdni s mellette volt két oldalt a két fia. Beugrottam volna az ablakon s megbirkóztam volna akár mind a hármukkal is, csakhogy a mint odanéztem, a haldoklónak leesett az álla, meghalt. De még akkor éjjel bemásztam a szobájába s felkutattam az írásait, azt keresve, hogy nincs-e valami följegyzése arról, hogy a kincsünket hová rejtette. De nem találtam egy sort sem s elkeseredett dühvel kellett távoznom. De mielőtt eljöttem, eszembe jutott, hogy ha valaha az én szikh barátaimmal összekerülnék, ők szívesen veszik majd tudomásul, hogy gyűlöletünknek valami látható jelét hagyta ott. Lekörmöltem hát a négyes keresztvonást, úgy a mint a tervrajzon volt, s a papírost a mellére tűztem. Nem engedhettem, hogy a sírba tegyék a nélkül, hogy valami látható nyoma lett volna rajta azoknak az embereknek, a kiket megcsalt, megrabolt.

Mi ekkor azzal kerestük a kenyerünket, hogy én Tongát a vásárokon és egyéb nyilvános helyeken mint fekete kannibált mutogattam. Tonga a publikum előtt nyers húst evett és harczi tánczot járt. Igy aztán egy-egy napi munkával egy kalapnyi aprópénzt szedegettünk össze. Ezalatt Pondicherry Lodgeból folyvást hallottam a híreket, ámbár néhány esztendeig semmi ujság sem volt, csak az, hogy a Sholto fiúk folyvást kutatják a kincset.

Végre azonban bekövetkezett az, a mire olyan hosszú idő óta vártunk. A kincs megtalálódott. A padlás-emeleten volt, fenn a Mr. Bartholomew Sholto khémiai dolgozószobájában. Azonnal odasiettem, jól megnéztem a helyet, de nem tudtam elgondolni, hogyan jussak én fel oda a falábammal.

Megtudtam azonban, hogy van a háztetőn egy csapó-ajtó, s arról is értesültem, hogy Mr. Sholto hány órakor szokott vacsorálni. Úgy gondoltam, hogy a Tonga segítségével könnyen megcsinálhatom a dolgot.

Kivittem őt magammal, hosszú kötelet csavarva a derekára. Tonga úgy tudott mászni, mint a macska s csakhamar be is mászott a tetőn; de a balszerencse úgy hozta magával, hogy Bartholomew Sholto még akkor is a szobájában volt. Tonga azt gondolta, hogy valami nagyon ügyes dolgot cselekedett, mikor megölte, mert mikor én a kötelen fölkúsztam, olyan kényesen lépegetett a szobában, mint valami pulyka. Szörnyen el is csodálkozott, mikor neki estem a kötél végével és vérszomjas ördögöcskének szidtam. Fogtam aztán a kincses ládát, leeresztettem s aztán magam is lebocsátkoztam, de előbb ott hagytam az asztalon a négyes kereszt jegyét, jeléül annak, hogy a kincs végre visszakerült annak a kezébe, a kinek legtöbb jussa van hozzá. Tonga aztán fölhúzta a kötelet, becsukta az ablakot s lejött azon az uton, a melyen fölmászott volt.

Nem tudom, hogy volna-e még valami mondani valóm. Hallottam volt, hogy egy hajósember a leggyorsabb hajó gyanánt emlegette az Aurórát, igy hát azt gondoltam, hogy azon lesz legjobb elmenekülni. Meg is alkudtam az öreg Smith gazdával és nagy summa pénzt igértem neki, ha baj nélkül visz el bennünket a hajóhoz. Smith alkalmasint tudta, hogy a dolog nincs egészen rendén, de a titkunkba nem volt beavatva.

Mindez a legtisztább igazság, és nem azért mondtam el, hogy mulattassam az urakat - mert nekem ugyan nem tettek valami jó szolgálatot; - hanem azért, mert azt gondolom, hogy számomra a legjobb védelem az, ha semmit sem titkolok el, hanem világosan megmondom, hogy milyen galádul bánt el én velem Sholto őrnagy és mennyire ártatlan vagyok én a fia halálában.

- Nagyon érdekes elbeszélés volt, - mondá Sherlock Holmes, - és méltó befejezése a rendkivüli esetnek! Elbeszélésének az utolsó részében semmi olyat sem mondott, a mi új volna előttem, - kivévén azt, hogy a kötelet maguk hozták. Ezt nem tudtam. Mellesleg megjegyzem még, hogy azt reméltem volt: Tonga valamennyi nyilát elvesztette. Pedig a hajóból mégis ránk röpített egyet.

- El is vesztette, uram, valamennyit, csak az az egy maradt meg neki, a mely éppen akkor a fuvó-puskájában volt.

- Ah, természetesen! - kiáltott föl Sherlock Holmes. - Erre nem gondoltam!

- Van-e még valami más részlet, a mit kérdezni tetszenék? - kérdé a szökött fegyencz nyájasan.

- Nem gondolnám, köszönöm, - viszonzá Sherlock Holmes.

- Nos, Holmes, - szólt most Athelney Jones, - megtettem a kivánságát, mert kiki tudja, hogy önnek kedvében kell járni: de hát a kötelesség kötelesség, és most már azt mondom, hogy sokkal nyugodtabban fogom magamat érezni, ha ez a mi mesemondónk biztos zár alatt lesz. A kocsi most is a kapu előtt áll még s két rendőr várakozik odalenn. Köszönöm, uraim, a szives közremüködésöket. A tárgyaláson természetesen szükség lesz önökre. Jó éjszakát.

- Jó éjszakát, uraim, - mondá Jonathan Small.

- Menjen csak maga elől, Small - szólt hozzá a jókedvü Athelney John, a mint a szobából kivonultak. - Gondom lesz rá, hogy engem fejbe ne csapjon a falábával, mint azt az andamanszigeti gentlemant.

- Nos, és ezzel véget ért a mi kis drámánk, - jegyzém meg, miután egy darabig szótlanul eregettük a füstöt. - Attól tartok, ez az utolsó nyomozás, a melyben nekem alkalmam nyilt az ön módszerét tanulmányozni. Miss Morstan kegyes volt engem jövendőbeli férjéül elfogadni.

Sherlock Holmes búsan nyögött.

- Én is tartottam ettől, - mondá. - Igazán nem gratulálhatok önnek.

Bántva éreztem magamat kissé.

- Van valami oka arra, hogy elégedetlen legyen a választásommal? - kérdém.

- Legkevésbbé sem. Ugy hiszem, Miss Morstan egyike a legkedvesebb fiatal hölgyeknek, a kikkel valaha találkoztam, és igen hasznos közremüködő lenne abban a munkában, a melylyel én foglalkozom. Kitünő érzékre vall az, hogy éppen az agrai vár tervét tartotta meg az édesatyja összes papirjai közül. De a szerelem izgalmas dolog, az izgalom pedig homlokegyenest ellenkezik a hideg józanészszel, a mit én mindenek fölé helyezek. Én sohasem fogok megnősülni, hacsak az eszem el nem hagy.

- Én azonban reménylem, hogy igy is megtartom a józanságomat, - mondám nevetve. - De ni, ön bágyadtnak látszik.

- Ugy van, a reakczió már jelentkezik. Olyan tehetetlen leszek egy hétig, mint egy darab fa. Igy változik bennem a legkitartóbb lelki és testi erő a legképtelenebb tehetetlenséggel és tespedéssel... Igaz, hogy még egyszer visszatérjünk a norwoodi históriára: látja, hogy jól mondottam, mikor azt állítottam, hogy Smallnak szövetségese volt a házban s az nem lehetett más, mint Lal Rao, a hindu szolga? Igy hát Athelney Jonesnak az a dicsősége mégis megvan, hogy *egy* embert legalább nem méltatlanul tartóztatott le.

- A jutalom megosztása azonban mégis igazságtalan, - mondám. - Az egész dolgot ön csinálta. Én feleségre tettem szert általa, Jones meg dicsőségre. Hát önnek mi marad?

- Nekem? Ott a kokain, - felelt Sherlock Holmes.

S kinyujtotta hosszú fehér kezét az üvegért.

Vége.